

Gullers Grupp
Rapport

Digitalisering av samhällsbyggnads- processen

Arbetsmaterial: Undersökning på uppdrag av Lantmäteriet inom
regeringsuppdrag:

Intervjuer med aktörer från bygg- och fastighetssektorn samt företrädare för
kommuner.

2024-02-22

Innehåll

1	Inledning	4
2	Sammanfattning.....	4
3	Genomförande	5
3.1	Metod.....	5
3.1.1	Om intervjuerna	5
3.1.2	Bearbetning och analys	6
3.1.3	Övrigt.....	6
4	Resultat.....	6
4.1	Bygg- och fastighetsbranschen.....	6
4.1.1	Vad behövs för att Sverige ska lyckas med digitaliseringen av samhällsbyggnadsprocessen?.....	6
4.1.2	Vilken är den största nyttan av en digitaliserad samhällsbyggnadsprocess?.....	13
4.1.3	Vad behövs nationellt för er att komma vidare i digitaliseringen?.....	19
4.1.4	Hur viktigt är det för er att kommuners data blir nationellt standardiserade?.....	26
4.1.5	Vad skulle krävas för att öka datadelningen inom din bransch?	29
4.1.6	Vad kan myndigheter göra för att ge näringslivet möjlighet till effektivare digitalisering av samhällsbyggnadsprocessen?.....	34
4.1.7	Om nytta med att ta del av data via den nationella geodataplattformen?	40
4.1.8	Vilka datamängder är viktiga att de finns åtkomliga via den nationella geodataplattformen?.....	43
4.1.9	Vad skulle du bedöma värdet av: bättre datakvalitet? åtkomst till flera datamängder? standardisering av data? ..	46
4.1.10	Inom vilka områden skulle ditt företag se det som intressant att kunna bidra till finansiering?.....	48

4.1.11	Ytterligare medskick?.....	52
4.2	Kommunsektorn.....	53
4.2.1	Vad tror du behövs för att sveriges kommuner ska lyckas med digitaliseringen av samhällsbyggnadsprocessen? vad behöver din kommun?	53
4.2.2	Vilken är den största nyttan er kommun skulle ha av en digital samhällsbyggnadsprocess?	59
4.2.3	Vad ser du behöver vara på plats nationellt samt för din kommun för att komma vidare i digitaliseringen?.....	64
4.2.4	Hur viktigt är det för kommunen att data blir nationellt standardiserade?.....	72
4.2.5	Vilket stöd behövs för att realisera delning av kommunens data i samhällsbyggnadsprocessen?	76
4.2.6	Vad kan statliga myndigheter göra för att ge kommunerna möjlighet till effektivare digitalisering av samhällsbyggnadsprocessen?.....	80
4.2.7	Ser kommunen nytta med att dela data via den nationella geodataplattformen?	82
4.2.8	Vilka datamängder är viktiga att de finns på den nationella geodataplattformen?	85
4.2.9	Hur ser kommunen på en effektiv utbyggnad av handläggningsstöd, ärendehanteringsstöd för digitala processer?	89
4.2.10	För- och nackdelar om lagrings- och arkivlösningar och deras hemvist?	91
4.2.11	Ytterligare medskick?.....	93
5	Avslutning.....	96
6	Frågeguider	99
6.1	Frågeguide bygg- och fastighetssektorn	99
6.2	Frågeguide kommunsektorn	100

1 Inledning

Lantmäteriet har i uppdrag av regeringen att ta fram ett förslag till färdplan för att fortsätta digitaliseringen av samhällsbyggnadsprocessen. Förslaget till färdplan ska beskriva hur arbetet för en enhetlig och obruten digital samhällsbyggnadsprocess kan bedrivas utifrån förutsättningarna för dess olika delprocesser. Samhällsbyggnadsprocessen utgörs av delprocesser som markanvändning, översiktsplanering, detaljplanering, fastighetsbildning, bygglov, projektering, etablering, markarbete, byggnation och fastighetsförvaltning. Gemensamt för alla delprocesserna är att ökad digitalisering skulle skapa signifikanta effektiviseringsvinster.

Som en del i framtagandet av färdplan har Lantmäteriet sett behov av att inhämta erfarenheter och åsikter från två grupper; bygg- och fastighetssektorn samt den kommunala sektorn.

Lantmäteriet har givit Gullers Grupp i uppdrag att göra djupintervjuer med dessa två målgrupper. Resultatet av dessa intervjuer sammanställs i denna rapport.

Uppdragsgivare för studien är Lantmäteriet.

Ansvariga utförare Gullers Grupp.

Stockholm 22 februari 2024.

2 Sammanfattning

Den digitala transformationen av Sveriges samhällsbyggnadsprocess kräver en enhetlig strategi och standardisering enligt företrädare från bygg- och fastighetsbranschen samt kommunsektorn. Respondenterna i båda sektorerna framhåller standardisering som en nyckelfaktor för framgång, särskilt för hantering och utbyte av data. Både bygg-/fastighetsektorn och kommunerna efterfrågar ökad tillgänglighet och enklare informationsutbyte.

För att främja digitaliseringen av samhällsbyggnadsprocessen skulle en nationellt förvaltdatabas kunna vara en lösning samt statligt stöd, enligt respondenterna. Utmaningar som finansiering, kompetensgap och säkerhetsaspekter behöver övervinnas. Fördelar så som ökad konkurrenskraft,

effektivitet, klimatanpassning och minskade kostnader identifieras vid sidan av risker så som suboptimering och digital sårbarhet. Sammanfattningsvis strävar sektorerna efter en mer effektiv, transparent och hållbar samhällsbyggnadsprocess genom digitalisering och standardisering. Den övergripande viljan och drivkraften är att skapa en sammanhängande och digital framtid för hur vårt samhälle byggs och förvaltas.

3 Genomförande

I följande kapitel redogörs för genomförandet av intervjustudien.

3.1 Metod

Datainsamlingen genomfördes genom kvalitativa djupintervjuer. Intervjuerna genomfördes under perioden december 2023 till februari 2024. Urvalet var strategiskt och gjordes av Lantmäteriet. Sammantaget genomfördes 29 intervjutillfällen som vardera tog ca 30–60 minuter i anspråk. Intervjuerna genomfördes med stöd av på förhand framtagna intervjuguider, framtagna av Lantmäteriet i samråd med Gullers Grupp. Intervjuguiderna var utformade på ett sätt så att den intervjuade kunde uttrycka sig fritt kring de givna frågorna. Respondenterna utlovades anonymitet i bemärkelsen att deras namn inte kommer att framgå i anslutning till eventuella citat.

3.1.1 Om intervjuerna

Totalt har 39 personer intervjuats, fördelat på 29 intervjutillfällen enligt nedan. Vissa intervjuer har gjorts över telefon och andra genom online-möten. De som har intervjuats arbetar samtliga på olika sätt med digitalisering och samhällsbyggnad.

13 intervjuer med totalt 15 personer har genomförts med företrädare för företag inom bygg- och fastighetsbranschen. Från två av företagen deltog två personer i samma intervju, detta eftersom de önskade ge olika perspektiv på frågeställningarna.

16 intervjuer med totalt 24 deltagare har genomförts med tjänstepersoner från kommuner. Från en kommun deltog två personer i samma intervju, från en kommun deltog tre personer och från en kommun deltog fem personer. Även här önskade dessa kommuner ha med fler personer för att kunna ge kompletterande perspektiv på frågeställningarna.

Samtliga respondenter kontaktades av Gullers Grupp med en fråga om medverkan i studien. Respondenterna var vidtalade av Lantmäteriet på förhand. Ett fåtal tillfrågade avböjde deltagande. I urvalet av företag och kommuner att intervjua har strävan varit att få så bred geografisk spridning som möjligt samt att fånga in perspektiv från såväl stora som små organisationer.

3.1.2 Bearbetning och analys

När samtliga intervjuer genomförts analyserades materialet systematiskt för de två målgrupperna genom att citat delades in i olika teman, med syftet att belysa målgruppernas tankar om utvecklingen av en digitaliserad samhällsbyggnadsprocess.

I rapporten beskrivs utfallet summariskt och exemplifieras med utvalda citat som syftar till att åskådliggöra och levandegöra resultatet. Då respondenterna har blivit utlovade anonymitet tillskrivs citaten inte en enskild person, företag eller kommun, utan enkom den grupp hen tillhör.

3.1.3 Övrigt

Rapporten är strukturerad utifrån de frågor som legat till grund för intervjuerna. Relativt många citat har inkluderats i resultatredovisningen, med syftet att levandegöra och nyansera utfallet.

4 Resultat

I följande kapitel redovisas resultaten av de genomförda intervjuerna separerat per aktörgrupp; bygg- och fastighetsbranschen respektive kommunsektorn.

4.1 Bygg- och fastighetsbranschen

Samtliga citat i denna del 4.1 är från representanter från bygg- och fastighetssektorn.

4.1.1 Vad behövs för att Sverige ska lyckas med digitaliseringen av samhällsbyggnadsprocessen?

När det gäller vad som behövs för att Sverige ska lyckas med digitaliseringen av samhällsbyggnadsprocessen svarar företrädare från bygg- och fastighetsbranschen unisont att det behövs standarder. Standarder för vilken typ av data som ska lagras och vissa nämner även system för hur och var datan ska lagras. I resonemangen för denna frågeställning var en

vidareutveckling av frågan: vad behöver din bransch respektive ditt företag för att lyckas? De intervjuade identifierar flera utmaningar och behov i samband med digitalisering och standardisering av processer. Ett övergripande tema är önskan om ökad tillgänglighet och enklare hantering av information från myndigheter så som Lantmäteriet. Många påpekar svårigheterna med att få tillgång till geodata och fastighetsinformation.

Ett centralt önskemål som framförs av flera av intervjupersonerna är behovet av ett statligt kontrollerat API för samhällsbyggnadsprocessen. Respondenterna ser detta som ett sätt att skapa en gemensam plattform för informationsutbyte och undvika fragmentering av data mellan olika myndigheter och företag. Denna plattform skulle vara avgörande för att främja samarbete och förhindra bildandet av stuprör.

Standardisering är en återkommande punkt, där behovet av enhetliga strukturer och standarder för data framhålls. Det betonas att lyckad digitalisering kräver enhetliga strukturer och standarder för att skapa ordning och reda. Bristen på nationella standarder och önskan om ledning från myndigheter som Boverket, Trafikverket och Lantmäteriet påpekas som en utmaning, och behovet av gemensamma standarder för informationsutbyte betonas starkt.

CoClass, ett klassificeringssystem, diskuteras som ett alternativ, men det föreslås att det skulle kunna förstatligas och anpassas för att passa in med europeiska standarder. Många ser staten som den centrala aktören som måste ta ledningen för att peka ut riktningen och definiera vilka standarder som ska användas. En annan aspekt är önskan om kostnadsfri tillgång till information. Respondenterna betonar att det är viktigt att informationen görs tillgänglig på ett modernt och uppdaterat sätt, och att den bör vara kostnadsfri för att gynna både små och stora aktörer på marknaden.

Behovet av välstrukturerade och tillgängliga data för att möjliggöra datadrivna beslut framhålls. Många önskar även en gemensam databas för Sverige som inkluderar leverantörsprodukter, klimatdata och annan produktinformation. Det betonas att detta måste vara nationellt förvaltad och tillgängligt för alla aktörer i branschen.

Sammantaget belyser citaten behov av samordning, standardisering och ledning från myndigheter för att främja digitaliseringen inom bygg- och fastighetsbranschen. En gemensam plattform, nationella standarder och kostnadsfri tillgång till information framstår som avgörande för att skapa en effektiv och enhetlig samhällsbyggnadsprocess.

Citat i urval från företrädare inom bygg- och fastighetsbranschen:

”Jag tror att det skulle underlätta om all den typ av information som Lantmäteriet hanterar blir mer lättillgänglig. Allt från fastighetsregistret till geodata och all information som Lantmäteriet har som jag idag upplever det inte så lätt att få access till. Utan i regel behöver du något slags avtal mellan Lantmäteriet och med någon annan mellanhand, vilket gör informationsöverföringen svår.”

”Vi behöver ett Sverige-API. Ett statligt kontrollerat API som definierar det sätt som vi tar emot och skickar information kring samhällsbyggnadsprocessen. En del av det är digitala detaljplaner, det är ett sätt att enas om språket. Men för varje gång vi enas om ett språk och samlar in information, så måste vi se till att informationen delas på ett sätt av ett antal parter. Det borde utvecklas för hur man ska dela informationen och därför borde API:n vara i mitten. Annars får vi stuprör i olika myndigheter och i näringslivet.”

”Lyckad digitalisering är att kunna fatta datadrivna beslut, att man får data från tex Lantmäteriet, från ett energisystem eller ett stadsbyggnadskontor som ligger till grund för att fatta beslut. För att det ska kunna bli data på riktigt behöver man arbeta med enhetliga strukturer och standarder. Innan man ger sig in i digitalisering behövs ett enormt strukturarbete göras för att skapa ordning och reda. Vilken typ av data ska digitaliseras? Vi behöver standarder och riktlinjer för att kunna driva utvecklingen framåt.”

”Det vi saknar i Sverige och där andra länder ligger före, är att myndigheter tar ledning och bestämmer vilken standard vi ska ha. Vilken typ av information ska vi kunna dela? Dessa riktlinjer saknar jag från Boverket, Trafikverket och Lantmäteriet. Lämna inte det upp till branschen att lista ut standarder, för då blir det inte av. I Norge och Danmark går det snabbare och de har listat ut nationella standarder. I Finland har man valt att gå en egen väg som gör att de inte blir kompatibla med resten av Europa. Det är precis som inom sjukvården där varje region ska ansvara för ett eget journalsystem, i stället för att ha en nationell standard. De blir inte effektivt. Trafikverket har startat med digitala följesedlar, det är ett bra initiativ. Men de lyckas inte implementera det i sin egna organisation tillräckligt snabbt.”

”Det är jättebra när det blir så mycket standardisering som möjligt. Och där kan olika EU-direktiv, och de olika svenska tolkningarna av EU-direktiv och kompletterade föreskrifter, vara en väldigt bra drivare. För hela processen innefattar ju väldigt många olika aktörer, och där kan olika direktiv påskynda digitaliseringen – och vi är i grunden väldigt positiva till digitaliseringen. Sedan är det så att det generellt är så att det är för mycket silos och för lite process. Detta är ju även kopplat till effektivisering. Vi har

ju väldigt höga byggkostnader i Sverige jämfört med andra länder – och det beror till delar på att vi har för många överlämningar och arbetar för mycket i silos, i stället för att ha ett processtänk och arbeta med digitalisering.”

”Det vi behöver i branschen är gemensamma standarder för vilken information som vi ska kunna utbyta. Alldeles för ofta pekar man på CoClass, men det är för svenskt och passar inte in med europeiska standarder. Vi behöver inte pekpinningar om specifika databaser att använda, berätta istället och kravställ vilken typ av information vi ska dela och i en digital följesedel visa var informationen finns lagrad. Att det händer mycket just nu handlar mycket om att förberedas sig för CSRD. Kommunerna kan inte ha olika standarder och olika databaser. Vårt företag har 30 000 aktiva leverantörer som vi varje år handlar något av. Vi behöver ha information om skruvar, betongstomme etc. Då behöver vi information om varan för att beskriva för våra kunder vad de har fått. Men också för att ha spårbarhet i det vi går så att vi tex vet att vi inte har använd något som visats sig vara miljöfarligt. Vi kan inte bygga ett API till alla våra leverantörer som finns på många marknader i världen. Det är inte rimligt att hänvisa dem till en resurshub i Sverige. Det måste finnas ett digitalt meddelande med standardiserad information. Precis om en digital faktura.”

”Vi kan inte själva som bransch bestämma standarder. Det finns vägledning till viss del med CSRD, men det är inte kopplat till hur vi ska kunna utbyta information. Och CSRD-anpassningen kommer kräva mycket budget för oss, och vi kommer inte kunna dela allt för informationen saknas om standarder.”

”Det finns olika sätt att se på detta, ett sätt skulle vara att luta sig mot en gemensam datamodellstandard för hur man beskriver en byggnad och funktionerna i den, tex FI2. Det andra är en klassificering, den mest etablerade standarden just nu är CoClass, det är ett klassificeringssystem som gör att vi beskriver saker och material på samma sätt. Vi måste kunna automatisera så att en dator kan prata med en annan dator. Vi behöver enas om ett dataspråk bortom språk. CoClass är det som är närmast just nu. FI2 är ett bra sätt att beskriva tredimensionella byggnader, där finns det ett antal aktörer i fastighetsbranschen som använder detta. Det är en standard som ägs av BIM-alliance, den har inte så hög status, de utgår mycket från BIM-strukturen. CoClass är en klassificering och vi måste enas om vilken klassificering vi ska använda oss av. Det är staten som måste peka ut riktningen, det viktiga är att vi gör likadant. Tex. när vi ska skicka in en konstruktionsritning inför ett slutbesked för ett bygglov, då ska vi skicka in det på samma sätt. Då kan man lika gärna bygga datamodellen från detta sätt från början. Just nu är vi väldigt marknadsdrivna vilket gör att vi

har bara sagt att vi behöver öppna APler, men det innebär att varje liten mjukvara och aktör på marknaden har sitt eget öppna API. Varje gång någon ska interagera med någon annan måste man anpassa sig.”

”Det är ett stort problem för vi är fast i en integrationsdjungel för att alla har sina egna APler i stället för att fokusera på den data vi skulle vilja dela med varandra.”

”Kanske kunde Lantmäteriet och Svensk Byggtjänst ta över CoClass och förstatliga eller centralisera det? Men ett problem är att det idag saknas en standard för hela samhällsbygget i Sverige måste vara gratis och skattefinansierad, det kan inte finnas ekonomiska trösklar till att använda en standard. Hellre ekonomiska straff om man kommunicerar med en annan standard än den statligt överenskomna.”

”Den viktigaste punkten det är väl att man gör informationen tillgänglig på ett modernt och uppdaterat sätt så att man inte låser sig fast i massa gamla system. Alltså att man skapar integrationsmöjligheter mellan olika system till exempel så att man har en öppen bild och gör informationen tillgänglig både för medborgare och företag. Helst bör datan även tillgängliggöras kostnadsfritt så att den privata marknaden kan flyta på när man inte har det här hindret av att man måste vara en stor aktör som kan betala en stor summa för att komma åt allt. Då gynnar man både nystartade och etablerade bolag och det där tror jag skulle vara en stor del för att lyckas med digitalisering, inte bara egentligen gällande samhällsbyggnadsprocess, utan oavsett vad staten väljer att digitalisera.”

”Det beror lite på vilket perspektiv man har, men utifrån vår bransch är det framför allt tillgängliga data och välstrukturerade data. Det behövs även ett djup som gör att vi kan ha en kontinuerlig tillgång till uppdaterade insikter som gör att vi kan driva på vår verksamhet som i sin tur hjälper till med samhällsinfrastrukturer i städer.”

”För att vi ska lyckas tror jag vi behöver förankring i ledningen. Både hos myndigheter, från regeringshåll och från företagshåll. De som leder och driver behöver ha med sig att detta är viktigt. Det finns initiativ, men vi hittar inte gemensam finansiering. Vi hittar inte kraften att verkligen göra det. Och sen också att ha en gemensam bild om vad som är viktigt. Ofta försöker vi bygga den stora biten direkt, men jag tror det är viktigt med delstgen. Någon behöver staka ut en väg.”

”Det är viktigt att man inte väntar på att bygga en perfekt lösning. Då finns det en risk att man inte kommer ditt, utan man kanske hittar ett antal delleveranser.”

”Jag tror att kommuner måste bli alltmer digitala. Det varierar mycket mellan olika kommuner vad du kan få tag i på deras hemsida exempelvis. Sen känns det inte som att någon information är riktigt lätt att få. Det hade ju underlättat om det fanns en databas, exempelvis för detaljplaner, snarare än att vi måste in på 290 olika kommuner. Sen när det gäller översiktsplaner så känns de inte alls tydliga. Utan i regel består de av mycket text och kanske inte så mycket kartmaterial som man hellre skulle önska.”

”Mycket handlar exempelvis om att få inblick i vad som händer ute i kommunerna. Hur jobbar man strategiskt, men också mer konkreta frågor som hur man jobbar med budgetar, detaljplaner och markanvisningar och så vidare. Vi skulle gärna vilja ha mer insikt i det området, men för att komma dit tror jag att det krävs väldigt mycket koordinering från myndighetssidan.”

”Framför allt från de olika kommunernas sida är det viktigt att man inte har olika strukturer och så vidare, för det skapar utmaningar i effektivt arbete. Jag tror att koordinering, bredd och djup i tillgängliga data som inte genererar kostnader för oss som slutanvändare är avgörande. Då får inte bli diskriminerande mot bolagsstorleken utan alla bolag måste ha tillgång till de strukturer och den data som skapas.”

”Bra digitala underlag behöver vara lättillgängliga när vi ska göra ombyggnationer i befintliga fastigheter. Som det är nu måste vi rota bland inscannade äldre dokument och kvaliteten och själva innehållet i dessa varierar kraftigt.”

”Om man blickar framåt skulle man vilja få mer tillgång till vilka material som finns i fastigheten som ska rivas. När vi hittar nya farliga ämnen som asbest eller PFAS så skulle vi enkelt vilja veta var dessa material finns och i vilken utsträckning. Vi skulle önska en digital byggloggbok för att lagras för framtida bruk som tar hänsyn till byggnaders livscykelperspektiv.”

”Sedan blir det här med när man ska utbyta information, för det är ju väldigt många olika parter i detta, så jag tror att det här med att ha gemensamma standarder och överföringsformat. Det tror jag oerhört mycket på. Särskilt dataflöde, för det är ju det vi pratar om. Vi har inte gjort så mycket ”digitising” hittills, mest med PDF. Vi har jobbat med andra delar också, men det är när vi pratar dataflöden obrutet, att kunna jobba med den biten, det är då vi digitaliserar på riktigt. Då kan vi använda och träna AI.”

”Det vi behöver idag är en gemensam databas för Sverige med leverantörsprodukter och klimatdata och produktinformation, jag tror man

har detta i Danmark, där den förvaltas nationellt. Där kan en produktleverantör själv lägga in sin information och söka information. Då hade vi kunnat få en samlad struktur. Leverantörens data skulle kunna komma med direkt.”

”Nu är det mycket jakt på att spara in co2-utsläpp. Tar man tex. ett betongelement, då får vi fråga underleverantörerna om de har någon EPD-text [Environmental Production Declaration] om hur mycket produkten släpper ut under sin tillverkning. Detta behöver vi i nuläget söka från varje underleverantör. Detta skulle jag önska fanns inlagt i ett nationellt register av leverantörerna. Det skulle underlätta även när vi räknar och planerar för projekt. Olika egenskaper för material som finns i en databas. Skulle kunna bidra till ökad spårbarhet vilket saknas idag.”

”Det finns olika lösningar, dels organisationsmässiga, kommuner är byggda utifrån att förvalta inklusive byggnation, men är inte riggade för en snabb utvecklingstakt. Vi måste konkretisera digitaliseringen vad det ger för värden utifrån klimat, ekonomi och medarbetare. Det kan vara abstrakt för kommunföreträdare, de gör vad de lagmässigt måste göra, om man jämför med utvecklingsbolag som bygger sina organisationer utifrån vinstintresse. Man har något att lära där, utveckling [hos kommuner] är något man gör på sidan om, man ser inte det som något primärt. Det handlar om att utveckla, effektivisera, att energieffektivisera våra byggnader, att vi har cirkulärt tänk att vi har koll på våra byggnader. Att vi kan hålla högre byggtakt, vi måste kunna tänka in det demokratiska flödet och överprövningar.”

”Vi måste hitta sätta att korta ned överprövningsperioderna, det behövs starkare incitament att snabba på processer. När det kommer ett EU krav sätter sig alla ned och tittar på hur vi kan anpassa för att vara lagmässiga, man kraftsamlar, så behöver vi göra här också. Det behövs centrala hubbar för att vara katalysatorer, för att kunna hosta sina lösningar. Varför ska alla kommuner själva lista ut hur man ska automatisera bygglovsprocessen. De kompetenser vi behöver för att rätta detta, vi behöver använda samma system och ha samma standarder, vilken primär och viktig data behöver vi? Och vi behöver tidsatta mål för när dessa ska vara standardiserade. Så att vi kan bygga cirkulär ekonomi. Vi behöver mer samarbeten och stötta mindre kommuner. Om vi ska titta på nyproduktion behöver man titta på detaljplanen, släpp ut dessa till techbolag att lista ut hur de ska effektivisera dessa. Samla viktiga samhällsaktörer i samma rum, ni behöver ta fram detta till detta datum. Samhällsbyggnadsbranschen påverkar alla andra branscher, och står för 20 % av koldioxidutsläppen.”

4.1.2 Vilken är den största nyttan av en digitaliserad samhällsbyggnadsprocess?

De intervjuade personerna från bygg- och fastighetsbranschen framhäver flera fördelar med en digitaliserad samhällsbyggnadsprocess. En central aspekt är ökad kontroll, delaktighet och förutsägbarhet i processen, där målet är att utvecklingen i högre grad styrs av själva processen snarare än individerna. Det betonas att en standardiserad informationsstruktur skulle skapa synergieffekter, tex. när det gäller att samköpa och samleverera material för att uppnå klimat- och kostnadseffektivitet.

En annan viktig poäng är att digitalisering kan leda till minskad administration, ökad kvalitet och bättre riskhantering. De intervjuade ser även en potential för ökad konkurrens, minskade ledtider och kostnader samt förbättrad kvalitet på slutprodukten. Digitalisering skulle möjliggöra snabbare tillgång till och delning av relevanta data, särskilt när det gäller detaljplanearbete och bygglovshantering. Samtidigt identifieras behovet av tydliga nationella direktiv och en övergripande plan för digitalisering inom samhällsbyggnadsprocessen.

Bland de utmaningar som lyfts fram nämns riskerna med suboptimering om man fokuserar för mycket på begrepp i stället för på nyttan. Det påpekas även att det är viktigt att undvika långa ledtider och öka agiliteten genom digitalisering. Vidare betonas att digitaliseringen måste gå hand i hand med standardisering och öppenhet för att undvika problem med datakvalitet och övergången till automatiserade processer.

Slutligen understryks vikten av att skapa ett obrutet informationsflöde genom hela samhällsbyggnadsprocessen, från detaljplanering till byggande och förvaltning. Det poängteras att en digitaliserad samhällsbyggnadsprocess kan minska fel, effektivisera ledtider, optimera resursanvändning och därmed sänka kostnader. Sammantaget framträder en tydlig bild av en önskan om en mer effektiv, transparent och hållbar samhällsbyggnadsprocess genom digitalisering.

Citat i urval från företrädare inom bygg- och fastighetsbranschen:

”Att vi så småningom når en fas när allting styrs av processen snarare än av de enskilda individerna i processen. Att man då kan påverka flödena positivt i tid och med jämnhet- Det blir mer kontroll, delaktighet och förutsägbarhet. Det blir lättare att lägga ut ansvar där ansvar ska vara. Om jag är sakägare i en process och inte levererar in rätt BIM-data till processen så ska det märkas så att vi kan spara energi och resurser.”

”Om vi bygger i samma bostadsområde som andra aktörer och det finns konkurrenter som använder samma leverantör för tex fönster, skulle vi kunna samköpa och samleverera. Samma entrédörrar i samma område. Det skulle vara klimat- och kostnadseffektivt. Skulle man få till det skulle man kunna närma sig hur fordonsindustrin fungerar, där man kan göra återkallelser, den kollen har vi inte inom byggbranschen. Vi måste i stället inventera i varje företag. Standardiserad informationsstruktur skulle kunna ge mycket stora synergieffekter.”

”Just nu hos oss har vi kommit långt med drift av fastigheter och installationssystem. För några år sedan startade ett projekt som handlade om masterdata, datadrivna beslut i administrationen. Det som blev tydligt där var att man var tvungen att backa tillbaka och ta ett större fokus kring begreppsmodeller och sortera i vad för standarder som finns. Tex hur vi benämner fastigheter, är det kvartersnamnen som ska vara styrande, eller ska det vara en adress, eller ett eget påhittat fastighetsnummer eller ett populärnamn för fastigheten? Det kan bli hur komplext som helst. Det tar längre tid än man vill. När man får medarbetare och organisationen att se fördelen med vad den digitala tekniken kan göra så har man kommit en bit på väg. Men grundförutsättningen är att det finns kvalitetssäkrad och standardiserad data att arbeta med.”

”Tittar vi internt på vårt företag så skulle vi få minskad administration, ökad kontroll och bättre kvalitet, vi kan minska våra risker, vi kan fatta beslut baserat på data och fakta. Med hjälp av avancerade dataanalyser kan vi hitta svinn och effektivisera ur många dimensioner; kemikaliemässig, tidsmässigt, miljömässigt. Vi skulle kunna snabba på klimatanpassning och bli mer miljövänliga. Läger vi även in nyttan för kunder och samhälle blir det en ökad spårbarhet och minskad risk. När aktörer försvinner från marknaden idag så försvinner även informationen. Om det finns digitalt lagrat så finns det spårbarhet på äldre byggnation. Det skulle kunna bli billigare för samhället att föryngra och förnya byggda miljöer.”

”Jag uppfattar inte att det finns några tydliga direktiv från nationellt håll, tex hur digitaliseringen ska fortgå vad gäller detaljplanearbete. När det

kommer till sökbarhet och ritningar har jag inte stött på att det har gjorts så mycket digitalt. Det är oklart vad målet är med att digitalisera samhällsbyggnadsprocessen. Vad ska bli digitalt, på vilket sätt och när ska det ske?”

”Nyttan är att det går snabbare och blir enklare att få överblick. Det är en jätteutmaning att det som nu tar åtta år från att du får en tanke om att investera i en fastighet, till att få bygga den. Tidsaspekten ger en otrolig risk. Du behöver en enorm kassa för att hålla ut i åtta år. Sedan sätter du i gång bygget och säljer fastigheten kanske tre år senare. Det är 10-15 års cykel. Så det är en stor risk. Sen vet jag inte hur mycket det kan kapas med hjälp av en digital lösning, det är nog inte det största problemet. Utan snarare processen för överklagan, ärligt talat. Men tveklöst kan det kapas tid på att bli mer digitalt med lite snabbare till beslut och förståelse. Och att datan kan vara samlad på ett ställe, som det är nu så är data utspridd från kommun till kommun. Där finns ju företag som lever på att samla den datan och sälja den. Men ur ett samhällsperspektiv vore det bättre att ha all data samlad på ett ställe. Sedan behöver i och för sig inte allt vara på samma ställe. Sen tycker jag att Lantmäteriet ska fokusera på att bygga en grundläggande plattform, inte försöka klura ut alla slutanvändarcase. Jag tror t ex att man kan förbättra en specifik tjänst för dig som vill bygga fritidshus, så vänder du dig till B2C-marknaden, som har en supernischad tjänst för att just hitta bra, fjällnära tomter jag kan köpa och utveckla och X, Y, Z. Du kan göra fantastiska tjänster för det. Om Lantmäteriet ska ha egenrätt på all typ av slutkundsgrenssnitt, så kommer de aldrig göra det. De kommer göra en 1.0-version som funkar, men inte hela vägen ut. Utan att fokusera på att öppna upp så att man kan bygga tjänster uppepå. Naturligtvis inom ramen för juridik och avtal. Då tror jag man får mest utväxling av det man gör. Att Lantmäteriet fokuserar på att bygga en grundläggande plattform, en central databas osv, men inte stoppa andra kreativa lösningar på toppen av det. Det tror jag är väldigt viktigt.”

”Dels skulle det bli en mer konkurrensutsatt marknad, färre inlåsnings effekter, framför allt så kan vi simulera och analysera saker i förtid, innan vi fysiskt börjar planera och bygga, allting blir förutsägbart och vi behöver inte tex vänta i nio månader på ett myndighetsbeslut. En av de stora kostnaderna är inte själva bygget, utan risken av att inte få bygga för att man vet inte hur myndighetsbeslutet blir, eller man vet inte när man kommer kunna börja bygga för processen med överklagande är oförutsägbart lång. Vi skulle kunna våga bygga mycket mera. I exploateringsområden så som tex Skellefteå brukar processen fungera väl

med kommunikationsvägar. Men på andra ställen går det för långsamt. En datadriven samhällsbyggnadsprocess skulle förenkla enormt.”

”Det finns även några fallgropar som man bör undvika, och det är att fastna i begreppen kring digitalisering. Man ska tänka på nyttan istället för begreppen. Risken är annars att det blir suboptimering, för man arbetar med digitalisering utan att ha någon bra prioritering kring vad som gör verklig nytta. Ett exempel är ju att digitalisering kan vara att bara scanna dokument och spara pdf:er, men vilket värde skapar det?”

”Ett problem som vi har är att vi har ganska långa ledtider. Det gör att saker och ting oftast blir dyrare. Och digitaliseringen skulle möjliggöra att vi kan korta ner vissa ledtider i processen – så det skulle vi ha väldigt mycket nytta av, utifrån ett tid- och kostnadsperspektiv. Men också utifrån perspektivet att vi kan vara lite mer agila och snabbfotade, för det är ganska mycket revideringar och ändringar som behöver göras i olika delar av processen – framför allt i början av processen. Och är vi inte digitala så tar det där längre tid och det driver kostnaderna uppåt. Så att ställa digitala krav redan tidigt i kedjan, och sedan följa upp det utmed hela processen så kommer det att sänka våra byggkostnader.”

”En viktig nytta är kvalitén på slutprodukten, dvs. fastigheten. Här kan exempelvis nämnas miljöprestanda och klimatprestanda. Utan digitalisering blir det en väldigt ineffektiv process för att kunna säkerställa att en byggnad fyller de krav och mål som är satta. Digitaliseringen möjliggör att vi kan följa upp detta under hela processen.”

”Vi jobbar mycket med fastighetsägare och nyttan är att många myndigheter, däribland Lantmäteriet, har mycket information om planritningar och andra beslut och myndighetskrav. Dom sparar det i sina system som man då som fastighetsägare har rätt att se på genom att man bara skickar ett meddelande, men det är ju ofta så krångligt eller så vet man inte om att det är möjligt. Så det jag ser som den största nyttan är att jag som systemägare som äger ett program kan hämta informationen och göra den synlig för den rättmätiga ägaren och så får man en bättre transparens i myndigheterna kontra deras motparter helt enkelt.”

”Att kunna komma åt den data vi behöver. Vi kommer ofta åt data utifrån allt ifrån fastighetsbildningar och såna delar. Allting sådant görs i 2D idag, vi har inga 3D-modeller. Krångliga fastighetsbildningar som ofta är tredimensionella, då ska man läsa massor med 2D och förstå vad det är som gäller. Även när vi ska lämna ifrån oss när vi jobbar med det här materialet så är vi väldigt knutna till att det fortfarande är ett analogt format. Men också att det är ju tillgängliga data, att vi snabbare kan plocka in

snabba analyser, titta på möjligheter och även i nästa siffrorna lämna ifrån oss. Som man ska göra i slutdokumentation. Det är ju jätteviktigt utifrån hela vår produktframtagningsprocessen när vi ska sätta ett projekt på en yta och titta på den delen att vi kan jobba och göra det på mesta optimalt sätt. Då behöver vi ju i den biten digitalisera den data och de delar vi ska ha med oss.”

”Jag tror att man skulle kunna skära i många manuella arbetsmoment och onödiga led som i dagsläget bara tar tid, och tid är kostnader som man hade kunnat lägga på annat som att skapa bättre boenden och infrastruktur och skapa större fokus på slutprodukten och slutanvändaren istället för att jaga information som vi kanske tycker eller hade hoppats var tillgänglig digitalt. När jag jobbade mot Finland och tittade mot storstadsregioner där, de har en hel del digitaliserat och då kunde man gå in och kika hur detaljplanerna låg i status och hur det såg ut. Vem kontaktar man, hur är volymerna och den typen av information. Det förenklade arbetet i att hitta nya potentiella projekt och driva de projekten till att generera någon form av bidrag till samhällsutvecklingen i form av bostäder. Så jag tror att en ökad tillgänglighet men också att säkerställa att det man ser är uppdaterat och korrekt. Vi har tittat på en del potentiella samarbeten med digitaliseringsbolag som använder olika källor, men det är ofta så att datan då inte stämmer. Vi har tagit våra egna projekt som referenser och har testkört mot deras databaser och då vet ju vi exakt vad som är rätt och ofta är det fel.”

”Nu kan vi kanske hämta något rent digitalt, det kan vara en PDF eller att vi hämtar en ritning digitalt. Men i framtiden måste den informationen vara digitaliserad på ett annat sätt än vad den är i dagsläget. När vi är med där som byggherrar och har hämtat information måste vi också kunna överlämna den och att man kan ta emot det från myndigheter.”

”Digitala tvillingar, när man har projekterat och har mycket uppkopplat med sensorer, om man skulle kunna ha mer styrning och hur de ska förvaltas skulle vi kunna styra mer på distans, analysera och nyttja sina fastigheter på ett bättre sätt. En högre nyttjandegrad skulle kunna ha miljövinster såväl som ekonomiska vinster. Det skulle vara en styrka för fastighetsförvaltare, men det skulle kunna starta redan i bygglovsskedet.”

”Bygglovshantering skulle säkert kunna förenklas mer för att snabba upp. Skulle kunna vara mer flexibel med regeltolkning i bygglovsskede om vi var mer digitala.”

”Vi har några centrala flerbostadshusmodeller, som kan få godkänt i fyra kommuner men inte i en femte och alla hänvisar till samma regler från

Boverket. En kommun kan tex. tolka regler för förrådsutrymmen annorlunda. Här skulle AI eller annan maskinlärning kunna stötta det mänskliga beslutsfattandet. Vi kräver att ni ska klara "säsongförvaring". Sådana tolkningsfrågor kan bli för mycket mänskligt tyckande i. Ett digitalt beslutsstöd skulle vara värdefullt."

"Att det blir enklare att hitta utvecklingsbara områden för att jobba med bostäder generellt, framför allt när det gäller fastighetsutveckling. Kan du göra investeringsbeslut med mindre risk så leder det i regel så påverkar det priset. Priset kan bli lägre för kontorshyresgäster såväl som en person som ska köpa en bostad. Risk kräver ju också en högre avkastning. Ingen ville ta risk utan att tjäna något på det. Skulle du kunna få alla de här delarna digitalt och mer samordnat ser jag framför mig att det skulle leda till en lägre risk och därmed en lägre en lägre slutkostnad."

"Om man överhuvudtaget pratar om öppna data, med fasta standarder, så kan man återanvända saker när man plockar fram detaljplan till att vi projekterat i bygglov och allting. Där är det ju ganska stora glapp idag, det är väldigt olika på hur kommuner och vad som finns på Lantmäteriet. Dels på kvalitén på det och hur man får tag på det som gör att det blir stor tidspillande, det kan bli fel också. Vi kan köpa en fastighet som vi tror på, när det gäller detaljplanen, sen visar sig att den inte gäller."

"Från min horisont så är det viktigt att få den hela digitalisering av samhällsprocessen. Det gäller: öppna data och bra kvalitet på det. Där har Lantmäteriet en stor uppförsbacke att få ordning på fastighetsgränser och att det verkligen är rätt i register så man kan bygga med automatiserade gränser. För det finns en stor risk att man börjar bygga automatiserade gränser, men om man har skräp i bakgrunden så kan det inte bli några automatiserade processer."

"Det är jätteviktigt och jag vill understryka det. Det vi siktar på och vill ha, det är ju det här obrutna informationsflödet. Alltså från den tidigaste projekteringsprocessen, och innan dess. Alltså hela detaljplaneskedet med grunden i en karta. Utan det bygger vi inget projekt överhuvudtaget och det börjar redan i detaljplaneskedet. Sen vill vi ju inte hålla på att byta system allt eftersom vi kommer i olika skeden. Alltså detaljplan, bygglov, projektering, byggande och sen inflyttning. Då vill vi liksom inte hoppa emellan. Utan det ska ju vara obrutet och det ska vara applicerbart hela vägen. Då har vi vunnit någonting, och kan också följa upp mellan projekten på ett annat sätt."

"Vinna tid och minimera fel. Alltså fel kostar oerhört mycket pengar. Tid kostar oerhört mycket pengar, framför allt i en sådan här situation där vi

dessutom har räntor och pengar inte är gratis. Men i alla situationer så blir det så att det är det enda vi kan skruva på i det här läget. Minimera felen, effektivisera ledtider och användning av resurser under processen. Alltså ta bort det här att man gör om samma sak flera gånger. Har vi en bra bas och bra material då kan vi ju planera produktionsledet också. Vi kan effektivisera logistik, vi kan samordna den typen av frågor. Och sen hållbarhet, klimatfrågor. Vi kan vara smartare med hur mycket material vi använder, på vilket sätt vi använder, vi kan minimera spill.”

”Tittar man på planprocesserna så ligger vi kanske på snittider på fem, sex år och det är ju snittider för de stora städerna och kommunerna. Det går ju inte. Därför att till slut så börjar internationella investeringar fundera på - det verkar vara väldigt krångligt i Sverige, ska vi verkligen etablera oss där? Eller ska vi hellre göra det i Finland för där verkar ju allting gå på halva tiden? Dessutom har de en internationell flygplats. Ja men det är nog bättre att etablera sig där. Det blir alltså konkurrens. Det handlar inte om att 290 kommuner ska ha rätt till självstyre, och det manifesteras i att man har ett eget datahanteringssystem. Det är helt bisarrt. Dels så kommer vi prata om hur man upphandlar lokala gator, vägar, förskolor, leveranser och omsorgsleveranser. Men det här har ingenting med det kommunala självstyret att göra. Här handlar det om ett nationellt perspektiv och ett intresse av att ha ett system som underlättar och som är effektivt för att öka vår konkurrenskraft. Och också öka förutsättningar för de gånger det finns investeringar som vill in. Oavsett om det råkar vara Falun, Skellefteå eller Södermalm så ska man få en lika snabb behandling korrekt när det gäller myndighetsutövning och relevant underlag på ett enkelt och smidigt sätt.”

4.1.3 Vad behövs nationellt för er att komma vidare i digitaliseringen?

Den övergripande synpunkten från respondenterna är återigen att det finns ett brådskande behov av standardisering och strukturer för att digitalisera samhällsbyggnadssektorn i Sverige. En respondent beskriver en slags "Vilda Västern"-situation där informationsstandarder och strukturer saknas. Gamla eller inaktuella kodsystäm används, och det finns ett behov av att modernisera och anpassa dessa för att underlätta digitaliseringen. Respondenterna efterlyser mätbara och jämförbara standarder för att automatisera och förbättra övervakningen av byggnader.

En gemensam synpunkt är att begreppsvärlden och standardiseringen behöver förtydligas och att en enhetlig riktlinje från staten skulle underlätta. Några är positiva till initiativ som CoClass för att standardisera språket, men det påpekas att det behövs en bredare användning och acceptans i branschen.

Vidare diskuteras utmaningar med att samla och standardisera data från olika kommuner samt behovet av att förenkla och påskynda bygglovsprocessen. Respondenterna betonar vikten av att ha enhetlig och bearbetningsbar data över hela landet samt uttrycker önskemål om ökad användning av BIM (Building Information Modeling) och digitala lösningar för att minska produktionskostnaderna och öka effektiviteten inom samhällsbyggnadssektorn.

Citat i urval från företrädare inom bygg- och fastighetsbranschen:

”Vi behöver informationsstandarder och informationsstrukturer, idag är det Vilda Västern. Det finns nationella kodsystém med de är gamla eller inte applicerbara. Vi använder Bygghandelstabell 1986, för den var mest logisk, vi bygger alla våra kalkyler utifrån denna. Det har kommit kodstrukturer efter detta som inte varit anpassade utifrån byggentreprenören, inte anpassat för att planera och bygga ett hus utan som haft cad-fokus.”

”Det finns en hel del myndighetskrav där myndigheterna har digitiserat sina processer i stället för att digitalisera dem. Tex OVK, obligatorisk ventilationskontroll, det finns ett krav att kommunerna ska dokumentera ventilationskontrollen, men det finns inget krav att rapportera resultatet, och det finns inga konsekvenser av att ventilationen är dålig. Det finns en rapporteringsiver från myndigheterna, kommunen har genom att kontrollera detta uppfyllt hållbarhetskrav, men det betyder inget. Om man i stället hade krävt in OVK, storlek på rum, smutspartiklar, luftflöde, eller annat som är mätbart och jämförbart då hade man kunnat automatisera en larmfunktion. Om man bestämmer sig för att vi mäter luftflöde kontinuerligt, och rapporten består av en kurva med avvikelser från lagkraven, i uppföljningen av en byggnad som har ett hållbarhetskrav på sig, så måste man i realtid kunna mäta hur det blev. Annars bygger vi bara pappersluftslott och det blir dyrt. Snarare än ett rapporteringskrav, skulle det kunna vara att byggnader kopplas upp och tex Boverket kan följa i realtid hur luftflöden ser ut. Då blir det inte bara ett dött Excel-ark på kommunen. Då kan man ge incitament och straff om kravuppfyllnad. Återrapporteringen är hela nyckeln i den digitala samhällsbyggnad processen, då kan man följa upp det som faktiskt stod på bygglovet. Vad som händer med hållbarhetsrapportering tex är att våra medlemmar får Informations-overload, de hinner inte rapportera allt som myndigheterna behöver. Vi måste automatisera detta genom att ha strukturerad data.”

”Det är jätteviktigt med begreppsvärlden och där vi har tittat på CoClass. Det hade varit enklare om staten styrde regionen och kommunen. Så att de spelade tillsammans, med en enhetlig riktlinje så skulle det bli en stor hävstång för hela utvecklingen i branschen. Istället för att vi ska mecka på

vår egen kammare vilket bara skapar arbetstillfällen för konsulter. Många måste förflytta sig långt och är i behov av tydligare riktlinjer. Det finns ingen diskussion om standarder, vi behöver satsa på något och därför har vi gått mot CoClass för att standardisera vårt språk. Men om det kommer ett nytt språk / standard kan vi göra en översättning i vårt system. Att gå från ingen standard till att ha en standard är det stora steget, vi har påbörjat vår resa. När vi sedan har en standard blir det lätt att översätta till den standard som staten bestämmer.”

”I vissa andra länder är det ganska vanligt att man certifierar fastigheter utifrån hur digitala de är. I Sverige har vi sedan många år tillbaka olika typer av certifieringar utifrån hållbarhet, exv. Green Building, Miljöbyggnad mfl. Men vi har inget motsvarande gällande digitalisering. Men det finns exempelvis i England, som har kommit långt med sin så kallade Wire Score. Så där finns det ett gemensamt synsätt i branschen på hur man ska bedöma hur digital en fastighet är. Och kan man hitta ett gemensamt språk och en gemensam metodik för detta så skulle det påskynda otroligt och underlätta att få med beslutsfattare, och kanske underlätta i de diskussioner som man ibland fastnar i gällande att digitalisering kostar pengar. Så det digitala får ibland inte den prioritet som den förtjänar. Och jag tror delvis att det är ett kommunikationsproblem; för vi har inte landat i vad fastighets-IT egentligen är. Så kan vi hitta en branschöverskridande syn på detta, men en metodik och modell för hur man kan bedöma detta, så tror jag att det hade skapat en otrolig skjuts framåt i Sverige.”

”Det finns mycket öppna data, vi arbetar mycket digitalt när vi värderar fastigheter via öppna data. Dacha och andra tjänster, där är det väldigt utvecklat och lättillgängligt, det är ju möjligt att man i dessa plattformar kan hitta planer. Gränsdragningen är viktigt för vad som ska vara gratis, öppet, tillgängligt och vad ska det kosta att få tillgång till. Som det är nu är det inte lätt att hänga med. Man arbetar på olika sätt i varje kommun så man går in kommunvis och arbetar på deras sätt. Det har varit olika varianter där man försökt samla in all data från hela Sverige. Det vore ju fantastiskt om det gick, men som användare känner man sig inte helt säker på sådana plattformar, det känns tryggast att få direkt via berörd kommun så att man vet att det är den senaste planen man utgår ifrån.”

”Hela kommun-Sverige måste hitta 5-10 frågor som är de viktigaste att arbeta med, tex energieffektivisering. Det behövs ett riktigt vasst underlag för alla kommuner om var man börjar, jag tror på hubbar och nationellt stöd för kommuner, hosting stöd, uppfinn inte hjulet, använd befintliga system för att kunna koppla på fler kommuner. Det behöver finnas deadlines som också kommer upp på kommunledningarnas bord. Det ska inte bara vara

samhällsbyggnadsdirektören, det ska hamna på ekonomichefens bord och kommunchefens bord, på digitalisering direktörens bord. Man behöver samla sig i kommuner för utveckling, verksamheten sitter på kunskapen, kommunerna är slimmade för att leverera en grundleverans. Den kommunala vetorätten, de är inne och pillar i detaljplaner, det är mycket egenintressen, gärna lägga ut några av myndighetsprocesserna externt och se hur effekterna blir. Att tex en detaljplan ska ta flera år, det hamnar i kölista, hade det varit ett privat bolag med vinstintresse skulle det inte ta flera år. Sätt ett techbolag och några framstående tänkare, hur skulle ni jobba för att lösa detta. Är den kommunala vetorätten verkligen central för detta område?”

”Standardisering – allt kopplar till standarder, vi kommer framåt men det går trögt och det tar för lång tid. Med fler standarder på plats skulle det gå snabbare och effektivare. Om vi hade lättillgänglig information från Lantmäteriet samt kommuner om befintligt byggd miljö skulle det underlätta oerhört för oss.”

”Mjuka verktyg, likt certifiering, hjälper mycket. Men de kan även kompletteras med hårda verktyg så som lagstiftning. Två initiativ som är på agendan och som kan leda till lagändringar och som kan nämnas är att Boverket ska ta fram ett stöd för tillämpningen av BIM för offentliga sektorer – och det är en väldigt bra början. Ett annat initiativ är Lantmäteriets uppdrag att ta fram underlag och stöd för att digitalisera hela samhällsbyggnadsbranschen med utgångspunkt från tidigare översiktsplanering och detaljplanering. Och det är väldigt bra.”

”Jag tror det krävs någon slags konsensus mellan myndigheter kring vad som krävs så att informationen är sammanhållen och enhetlig. Ofta saknas det information från någon kommun till exempel för så ha den inte har levererat informationen till rätt system eller program och det försvårar arbetet. Det saknas ofta tydligt dokumenterade API: er också. Man tar lägenhetsregistret till exempel det tillhandahålls av lantmäteriet men det krävs att kommunerna driver in den informationen och här har vi stor skillnad på kommun och kommun kring vilken information som kommer in. Vissa kommuner skickar informationen till lantmäteriet en gång per år medan andra skickar den en gång i månaden och andra skickar den aldrig. Så det är stort spridning i hur bra information man kan få ut. Skillnaderna kan vara väldigt stora i landet om man kolla på Stockholm till exempel jämfört med Hörby. Och det kan även vara stora skillnader mellan nybyggen och andra typer av byggen så det är viktigt att i flera led säkerställa att informationen finns och även tydliggöra vem som bär ansvaret för olika delar. När och hur ska informationen komma in?”

”Det finns data som samlas in men som är seg att få ut från diverse myndigheter. Boverket med energideklarationer t ex, det har varit en stöttesten i 15 år, att få tillgång till dem. Det har börjat öppnas upp. Det kan man ta som ett exempel, hur Boverket öppnat upp den datan. De gör det tekniskt och juridiskt komplicerat, vem som helst kan förklara att det tekniskt går att komma runt, de som fuskar kommer ha bättre tjänster än de som inte fuskar. Så har det alltid varit även på fastighetsdata. Så det krävs att myndigheterna följer upp de reglerna, där har Lantmäteriet varit väldigt dåliga. Vad som behöver komma till för oss... vi vill ju få processen kring att få bygglov snabbare. Det är tveklöst så. När det kommer till data från byggskedet in till förvaltning, det var väl en av de sista sakerna i frågan, Lantmäteriet är så ohyggligt långt ifrån det. Lantmäteriet vet inte ens om det är kontor eller butiker i fastigheten. Att de skulle ha detaljinformation från bygget, BIM-modeller osv, det känns helt osannolikt. All bygginformation, nästintill, om vad det är för typ av byggnad, nyttjande, storlek, det kommer från Skatteverket. Lantmäteriet gör ingenting kring det. De tar bara fastigheten och jorden, mig veterligen. Så det är snarare att förbättra det datasättet, det hade hjälpt oss. Hur mycket är kontor? Hur mycket är butiker? De typkoder som finns nu är så trubbiga. Men det är primärt Skatteverkets data. Det enkla svaret är att snabba på processen, samla alla olika planer och få den processen att rulla så snabbt som möjligt. Det tror jag är viktigast för oss. Inte resten av datan, för om vi jobbar med data så jobbar vi mer med granulär data som Lantmäteriet inte har. Däremot är det intressant ur ett helhetsperspektiv att Lantmäteriet skulle in och rota i mer detaljerade modeller från bygge till förvaltning, det känns väldigt långsökt. I vilket fall som helst skulle jag börja med det befintliga beståndet, när man bygger är det nybygge, men det är några få promille av allt. Vi bekymrar oss mer om det befintliga beståndet. Fokusera på det, och förbättra den databas man har. Ett tips är bättre typkoder och bättre ytuppgifter; kontor/butiker, man vet inte det idag. Finns ingenstans på Lantmäteriet, de vet inte om det är ett stort kontorshus eller en galleria. De gör ingen som helst skillnad på det.”

”Ur vårt perspektiv skulle det andra vara bättre data kring köp och försäljning av fastigheten. Det är nämligen så att nästan alla kommersiella fastighetstransaktioner, där sker inga förändringar i fastighetsregistret. Fastighetsbolag sätter alla sina fastigheter i enskilda aktiebolag eller kommanditbolag. Så säljer man aktiebolaget som äger fastigheten. Dvs det blir ingen förändring i fastighetsägarregistret. Där tror jag vissa länder trackar det på ett bättre sätt, att det finns lagkrav på att det måste trackas och rapporteras. Det hade varit väldigt bra. Men tillbaka till frågan –

processen att korta detaljplaner och bygglovsprocessen, för att minska ledtider generellt när du väl vill göra något är central.”

”Det är klart att det gärna får vara två olika vyer så att säga. Om man tittar på det ur ett användarperspektiv så vore det bra med övergripande kartor där man kan gå in och titta på olika regioner och nivåer men sen krävs det också rena databasstrukturer som man kan gå in och kika i med rådata. Gärna med potentiella API-kopplingar så att man kan lyfta hem det till sitt eget system och kika på var någonstans i de här olika finns det potentiella möjligheter. Var har vi störst chans att skapa värde för samhällsutvecklingen? Nu får man leta och hämta allt manuellt och det är en ganska stor maskin och det är mycket slöseri med tid. Det hade varit bättre att använda den tiden till att skapa bättre slutprodukter som är om inte annat billigare för slutanvändarna. Så som det ser ut nu blir det dyrare för hyresgäster att hyra nyproducerade hyresrätter eftersom det är så utmanande. Hade man kunnat skära en del på det manuella arbetet man lägger ner idag och ställer har lägre produktionskostnad så skulle det gynna slutanvändaren och det är ju samhället sett till den verksamhet vi bedriver.”

”Att vi är överens om att vi har ett standardiserat överföringsformat så man kan ta emot data på ett på ett bra sätt. Att det inte blir massor med olika varianter, utan vi har de här bitarna på plats. Att man kan börja läsa data mer än man läser information. Information är ju steg ett där man bara kan ta informationen, kan ta en ritning eller kan ta information som annars ligger ut och som behöver beställas. Att man verkligen kan göra om det till data, och data tå tänker jag till exempel på ett borrhålsdjup på en plats. Det kan man hitta på ritningen, läsa den rent och sen knappa in den någonstans. Men tar du den biten digitaliserat och får den digital, då kan du använda den direkt och det möjliggör ju mycket mer för maskininlärning, AI. Annars är vi fortfarande fast inom “digitising”-format.”

”En utmaning för oss i alla fall när vi kommer i den kedjan är att vi har 290 kommuner där det är så mycket olika förutsättningar. Man bygger sina egna system och man har olika sätt att hantera dessa frågor. Olika sätt att ta emot det och så vidare. Där borde man ha en mycket mer gemensam plattform att kunna jobba med de frågorna på ett annat sätt i kommunen än i dagsläget. Det blir ju spretigt för de här små kommunerna och för de är större. De hanterar den här frågan så olika. Lantmäteriet i all ära, där har ju de ändå ett ansvar för det gemensamma. Lantmäteriet har gjort det väldigt bra att man har möjlighet och tillgänglighet till mycket information. Sedan är det ju inte alltid data finns digitaliserad, men informationen finns

digitaliserad i alla fall. Men det är fler myndigheter som skulle behöva jobba på motsvarande sätt som det inte finns i dagsläget.”

”Nu har CoClass kommit, men det är ingen som använder detta, det har inte fått fäste i branschen. Det är något som gör att CoClass inte flyger. Jag söker en kontostruktur med namngivning, oavsett byggaktör så borde en innervägg med dubbel gips och en viss typ av regel, den borde alltid heta IV301, men nu kan den heta nästan vad som helst.”

”Mer nationella standarder kring informationsstruktur. Gärna ner på produktnivå. Vore bra med en EU-nivå eftersom vi har många leverantörer från andra länder, men om EU aldrig kommer att göra detta så behöver vi göra detta nationellt.”

”Vi har haft inspel om det här med SWEREF, problematiken som uppstår när man inte pratar samma språk. Att man har projekteringsverktyg, till exempel det här Revit då som man använder för att bygg upp modellen. Men då klarar man inte de här koordinatalen som jag förstod det. Man ritade ju in där, och så måste vi ju översätta då det blir fel hela tiden.”

”Det handlar om både att kontinuerligt se över regelverken och harmonisera med det som vi vill uppnå så att det går och taktar. Det handlar om tillämpningsfrågor, alltså uttolkning av regelverk och att säkerställa att beslut tas i rätt tid. I det ligger att verksamhetsutveckla även på myndigheterna. Det kan vara jättebra att man är många som jobbar tillsammans, men det tar väldigt mycket tid. Det kanske också handlar om att våga specialisera sig, att våga särskilja och ha en högre nivå.”

”Men att verktyget ska lösa alla problem och digitalisering, det tror jag inte på. Utan så länge vi har skit bakom spakarna i alla led, från oss byggherrar till tjänstemän och dessutom otillräckliga system, då kommer vi ingen vart.”

”Att säkerställa att det finns rätt, korrekt data som är lika över hela landet och som är bearbetningsbart. I många andra sammanhang så brukar vi peka på, och i byggsammanhang just att alla klagar på att det är så jäkla dyrt. Det är höga produktionskostnader i Sverige. Ja, därför att vi ägnar oss åt otroligt mycket prototypbyggeri just i Sverige. Titta på Finland, på deras produktionsstandarder. Det är nere på nivån att det finns en färdig teknisk, lika standardiserad lösning för hur man monterar bjälklag och väggelement. Det är en färdig modulösning, en teknisk lösning helt enkelt. Det betyder att när man projekterar för ett bygge då vet man behöver inte lösa utan detaljen, för att den är färdig. All betongindustri i Finland jobbar på samma sätt då, för de vet att de måste leverera på det. Då kan du ju börja helt plötsligt att jämföra priser mellan olika. Då kom man fram till att vi

tar våra bjälklagsstommar med betong från den här leverantören. Därför det var det bästa priset, så kan vi ta väggarna från den där leverantören för det var bästa priset. Då har du pressat produktionskostnaderna, i Sverige gör vi precis tvärtom. Vi ritar varje gång en ny lösning, så går vi ut och frågar och så får vi väldigt olika svar som är svåra att jämföra.”

”Men i Finland så har man även när det gäller den här digitaliseringen så har man också lagkrav, som vi uppfattar det, på BIM i offentlig sektor. Plötsligt händer det någonting då, det tillgängliggörs och det händer någonting därför att då måste vi alla leverera på samma. Som jag uppfattade det så var det ju samma sak i England. Så jag tycker att man ska nog titta på de systemen och se att vi faktiskt har kommit rejält på efterkälken. Låt oss se vad de här nationerna som faktiskt ligger på mycket mer på framkant vad det gäller de här frågorna just i byggprocessen. Vad har de behövt göra för att för att ta de här stegen?”

”En stor databas med öppna data med allt som vi skulle vilja ha där i, det vore ju drömmen såklart. Så att man slapp att kolla på massa olika ställen. Som sagt, nu görs det mycket. Man plockar fram jättemycket, men det sparas ingenstans mer än lokalt kanske. Samtidigt blir det så att vi betalar för grejer som vi plockar fram, om jag vill nu ha fastighetsgräns i en fastighetsbildning, men sen så får vi oftast köpa tillbaka data ifrån staten eller kommuner. Det kan kännas lite tokigt när det blir vi som har skapat den från början.”

4.1.4 Hur viktigt är det för er att kommuners data blir nationellt standardiserade?

Intervjudeltagarna framhåller vikten av att standardisera kommunernas data utifrån nationella riktlinjer. En enhetlig standard underlättar samarbete mellan kommuner och olika aktörer, effektiviserar processer och främjar rättvis konkurrens. Trots efterfrågande av standardisering betonar några personer även behovet av flexibilitet för kommuner med högre ambitioner. Uppfattningen är att både större stadsregioner och små lantliga kommuner måste standardiseras för att undvika tidsslöseri och för att alla ska kunna dra nytta av tillgängliga data. Diskussionen inkluderar även reflektioner kring användningen av data från stora företag som Google och Microsoft, med medvetenhet om ägandet av denna data och dess potentiella användning. Sammantaget ser deltagarna standardisering som grundläggande för att driva fram digitalisering och förbättra samhällsprocesser.

Citat i urval från företrädare inom bygg- och fastighetsbranschen:

”Ja, det är väldigt viktigt för oss som jobbar i flera kommuner och i avskilda delar av landet. Det skulle jag säga är en mycket viktig fråga att få det där standardiserat. Sen sådana saker som hur man utformar en detaljplan så att den är tydlig i nästa skede. Det angränsar till digitalisering, men det borde finnas en katalog med bestämmelser man får tillämpa så det inte blir en tolkningsfråga vid ett senare byggnadsskede och att det ska tolkas olika i kommun till kommun.”

”Det är klart att det skulle underlätta, men det är svårt att sätta en siffra på det. Men det är klart att det är jättemycket värt om man kan möta kommunerna på samma sätt vad gäller det digitala. För det underlättar ju för våra ansvariga som är ute och pratar med kommunerna. Det underlättar för vi kan ha en effektivare organisation där man känner igen sig. Det underlättar också kanske för kommunerna att få mer rättvis konkurrens mellan olika aktörer som de diskuterar med i olika markanvisningstävlingar etc. Om kommunerna arbetar på samma sätt så underlättar det även samverkan mellan kommunerna, och det underlättar för vår del av värdekedjan att kunna dela personal mellan olika marknadsområden. Så det skulle helt klart effektivisera.”

”Det är en förutsättning för att arbeta datadrivet och att kunna bygga upp digitala tvillingar. Det måste hittas en standard, det är vitalt och det är en grundförutsättning. Vi har utmaningar att veta de mest basala saker som tex. hur många kvadratmeter yta vi har i våra lokaler. Sedan finns det viktig hållbarhetsdata som behöver flöda, som behöver fångas upp i projekteringskedet. Det behöver skickas ut en signal, detta behöver finnas på plats, delmål i närtid för denna process.”

”Det tror jag jättemycket på. Mycket av det kring samhällsprocessen bör standardiseras. Generellt är jag för standardisering i hur det samlas in lagras och vilka format. Sedan vilka leverantörer de använder för att lösa det spelar ingen roll, så länge det finns tillgängligt. Gärna centralt så att man kan gå via en central lösning och hitta på detaljnivå. Det känns som att det kretsar mycket kring nybyggnation generellt, men det skulle jag lägga långt ner. Sen kan man hårdra det, det kommer nya riktlinjer nu att man ska kunna deklarerat vad man har i byggnaderna, tex byggmaterial för byggnader över en viss storlek osv. Om det nu finns ett regelverk tycker jag att det borde finnas centralt. Men samma sak där, det är för nyproduktion, så det påverkar inte vår verksamhet så mycket. Och i Sverige bygger man sällan nytt, i relation till stocken vi har.

Men om staten generellt vill införa mer krav på rapportering osv, då finns logik i att det ligger hos Lantmäteriet. Jag fattar inte varför energiuppföljningsdata ligger hos Boverket? Det verkar helt ologiskt. Allt fastighetsnära borde ligga på samma ställe. Lägenhetsregistret kanske sköts av Lantmäteriet, men ligger under SCB tror jag. Vilket också känns lite ologiskt. Vi har köpt fastighetsdata från Finland och England och ännu fler marknader, de som klagat för mycket på Lantmäteriet har inte jobbat med andra länders lantmäteriverk. Då är svenska lantmäteriverket i topp. Svenska fastighetsbeteckningen är helt genialisk, att man dels har ett ID, dels ett populärnamn. Det heter ju Hästen 19, Solen 14, det är genialiskt, för det använder gemene man. Utomlands finns bara ett nummer på 15 siffror, som en global ID för fastigheter. Det finns i Sverige också och används av datorer, men inte i dagligt tal. Så man har gjort bra grejer.”

”När kommunerna har olika krav till olika standarder måste vi anpassa oss till olika standarder och olika arbetssätt. Det vore lättare om vi och våra leverantörer hade en standard att förhålla oss till.”

”Det är ju en förutsättning och precis som i IT branschen i stort, ska vi kunna tillgodose oss den här informationen så behöver den vara standardiserad. Vi behöver kunna bygga standardiserade informationshanterings-verktyg så att man kan hämta den informationen på ett bra sätt, annars om man inte har det så kan det kosta väldigt mycket och det är onödigt att addera kostnader som inte krävs när vi har tekniken för att standardisera.”

”Det är viktigt, det är få som agerar i bara en kommun, det är onödigt slöseri med resurser, små kommuner som inte har möjlighet att göra detta och vore bättre att ha nationellt. Det är hämmande om det blir särstandarder i olika kommuner.”

”Då kan också vi i branschen bygga gemensamma systemet. Annars får vi hantera väldigt många olika system och då får vi aldrig det här att funka. För det är massor man ska förhålla sig till. Kan vi hitta gemensamma plattformar så finns det mycket att vinna. För det har ju med skaleffekter att göra för det kostar ju någonting. Alla de här delarna man ska anpassa, det kan ju omöjliggöra att man ens är genomförbart. Det är inte värt att bygga digitalt för ett företag. Det kostar mer initialt än vad vi skapar värde, men kan man ha en mycket bredare bas så är det ju mycket lättare att räkna hem en sådan investering.”

”Jag skulle säga att standardiseringen är A och O. Utan standardisering kommer man antingen behöva lägga på ett lager av robotautomatik för att slippa att sitta och manuellt hantera, justera och vända och vrida på det

eller som man har försökt göra någon gång att anställa en praktikant att göra det och det blir bara fel. Det är ändå en senior kollega som behöver gå in och göra det och sitta och justera data till en väldigt dyr peng manuellt ändå. Så jag skulle säga att utan standardisering fyller det mindre mening att överhuvudtaget driva initiativen. Och det måste ske en standardisering mellan alla kommuner också.”

”Men jag har inget emot att en kommun skärper sina krav om man tex har högre ambitioner för energieffektivisering, men man bör hålla ihop basnivån. Och välja rätt nivå, inte för detaljerat med tex akustik-krav, det blir för snävt. Standardisering försvåras av om det blir för mycket särkrav, processerna behöver standardiseras.”

”Det är självklart storstadsregionerna som är de absolut viktigaste för där finns flest möjligheter. De tar mest tid i anspråk och driver mest onödiga kostnader, men de små lantliga kommunerna behöver också bli standardiserade eftersom det annars tar så pass mycket tid i förstudiestadiet att man kanske skippar det till förmån för storstäderna där tillgängligheten på insikter och data är bättre helt enkelt. Det vet jag av egen erfarenhet att man tittar på ett potentiellt projekt för att bygga ut såsom vårdboende eller skolor, men bristen på data gör att man tänker att det inte är värt att lägga mer tid än nödvändigt på det och ofta hoppar man vidare till en större kommun i stället där det finns bättre data. Så det påverkar definitivt och standardisering är väldigt, väldigt viktigt enligt mig.”

”Sen så har vi också diskuterat det här, att det alltså redan nu finns det ju otroligt mycket data tillgängligt hos de alltså stora leverantörerna som Google och Microsoft. Hur kan detta användas? Och där vet vi där är ju också en problematik. Datan ägs av stora företag, Men ärligt talat, vad är alternativet? Ska kommunerna bygga upp sina egna kartdatabaser?”

”Det är viktig såklart. Om vi tar registerdata så är den standardiserad, förutom att kvalitén är vad den är. En nationell kartdatabas med allt som kommunerna har, det vore ju fantastiskt bra sedan. Även om det är 290 kommuner som är väldigt olika, allt ifrån en liten kommun som det knappt händer någonting i till de stora. Men det behöver vara bra kvalitet på data. Då kan vi som bygger få in allt från allra första början. Vi vill ju minimera riskerna när vi gör en kalkyl.”

4.1.5 Vad skulle krävas för att öka datadelningen inom din bransch?

Intervjupersonerna betonar återigen vikten av standardisering och automatisering för att effektivisera arbetsprocesser och upprätthålla enhetliga

datastandarder. En tydlig nationell standard krävs för att undvika avvikelser och främja konkurrens inom sektorn. Synpunkterna inkluderar även utmaningar och hinder för datadelning, som bristande tillit, rädsla för förlust av konkurrensfördelar och behovet av att påvisa nyttan med standarden. Dessutom framhålls behovet av uppkopplade fastigheter för att underlätta datautbyte samt önskan om öppna och standardiserade format för långsiktig användbarhet.

Citat i urval från företrädare inom bygg- och fastighetsbranschen:

”Jag tror mycket att den biten ligger på standardisering, att man har det både standardiserat och också hur vi jobbar med datan, hur vi tar tag i den och hur vi för över den. Så har vi ett antal standardiserade processer i de här bitarna och så mycket automatisering som möjligt.”

”Sätt en standard och acceptera inte andra lösningar gentemot myndigheter, du ska inte acceptera avvikelser från en nationell standard. Det behöver ställas krav så att ritningsprogram så som CAD anpassa sig. Precis på samma sätt som redovisningsbranschen fick standardisera sig en gång i tiden. Då kan det bli full konkurrens på redovisningssystem. Alla revisionsbyråer blev tvungna att redovisa på ett enhetligt sätt. Med ett standardiserat enkelt gränssnitt kan rapporterings- och redovisningskostnaderna sänkas.”

”Största risken här. Hur ska vi känna tillit för att kunna dela? Varför ska vi dela information, vi kanske kan förlora på att dela information? Det finns risker kopplat till konkurrensfördelar, men mycket är också ren okunskap, att man inte vet och inte vågar dela information. Data är makt. Men det saknas standarder för data vi ska dela och vad ska vi egentligen använda datan till? Vad kan vi göra EMD-datan i framtiden? Vi vet inte? Vi ska ju inte spara data i onödan, det är inte gratis att lagra datainformation.”

”Man måste påvisa nyttan med standarden. Datadelning för datadelnings skull fyller inget syfte. Man måste påvisa nyttan. Om man påvisar nyttan kan man motverka rädslan om transparens. Rädslan om hur och till vad datan skulle kunna användas.

Rädslor kopplade till informationssäkerhet är befogade och kommer att öka. Det som gör nytta för en del kan skapa mindre nytta för någon annan. Jag skulle gärna ha bättre koll på kostnadsutveckling utifrån byggproduktion. En grupp vill förflytta kostnaderna neråt, en annan grupp uppåt.”

”Fler fastigheter behöver bli uppkopplade, och givetvis på ett säkert sätt. Och det är egentligen bara vissa större fastighetsägare som har börjat med

det. Det möjliggör att man kan ha mer centrala system som kan lyftas ut från den enskilda fastigheten till ett gemensamt driftscentra eller någon molntjänst, vilket gör att man kan lägga på andra typer av värden och dela data mellan andra typer av datakällor. Så uppkopplade fastigheter är ett viktigt steg för att sedan kunna dela data. Många av fastigheterna har ju enskilda system som kanske inte ens har riktiga API:er. Det går ju att hämta data från dem, men det är ganska resurskrävande idag, och det är brist på den typen av kompetens som kan koppla upp lite äldre system som ju finns i väldigt många fastigheter idag. Det gör att det fördyrar och försvårar att få ut data från fastigheterna.”

”De tekniska aspekterna är väldigt viktiga, men man kan även tänka på prismodeller för datamängder. Just nu är det väldigt luddigt. Ska offentliga data kompletteras med data från privata aktörer så behövs incitament för att dela data. Det behöver inte vara stora summor, men man behöver få tillbaka något för att man delar data. Datasäkerhet är även viktigt och behöver arbetas mer med.”

”Det är inte bara Lantmäteriet som kan bli mer digital, det kan hela fastighetsbranschen. Det är hårt jobb – det är människorna, tekniken går alltid att få till, men när aktörerna tjänar tillräckligt mycket pengar som det är så de fortsätter som de gjort tidigare, eftersom det funkar.”

”Det ska även nämnas att en stor del av branschen inte har digital data i dagsläget – så det är ju en stor del av problemet. Många fastighetsbolag har inte kontroll på sina ytor. Så det finns utmaningar kvar. Och möjligheter.”

”Det finns ju finns ju en del hämmande regler kring lägenhetshyror till exempel som regeringen har satt upp där Lantmäteriet måste godkänna den som hämtar ut datan vilket skapar ett problem för oss som bolag. De behöver godkänna våra kunder och har vi 4 500 kunder, så då behöver de alla skicka in något till Lantmäteriet och för att få det godkänt blir det en stor apparat vilket har gjort att vi inte har valt att gå den vägen. Det hade varit enklare om vi som bolag kunde godkännas för att hämta den informationen eller att man inte behövde godkännas alls utan att den var offentlig egentligen. Vi har ju varit inne på det tidigare, men vi behöver lägenhetsregister, fastighetsregister, alla de här registren som är offentliga behöver vi kunna hämta på ett modernt och effektivt sätt och gärna standardiserat. Det är egentligen det som är det viktiga för oss som bransch.”

”När vi lämnar en fastighet, då behöver vi kunna vara så öppna som möjligt med den information vi lämnar efter oss digitalt. Risken är att detta blir

ineffektivt, det behövs en behovsanalys av vilken information som behövs tex. produktinformation, energiförbrukning, brandsäkerhet eller annat som ska finnas i den digitala överlämningen av en ny byggnad. Behovsanalysen behöver titta på standarder och öppna filformat så att det inte är inlåst i olika programvaror. Jag skulle önska öppna format på det som är visuellt så att det har lång efterlevandetid.”

”Att det finns tydligare direktiv om vad det är som det som gäller så det blir lättare för alla parter. Man tappar mycket i den här diskussionen, för skulle det vara klart utifrån allt man gör och att man kan stämna av med en AI. Har vi fyllt de där kraven på en detaljplan till nästa steg eller på ett bygglov. Att vi uppfyller de kraven.”

”Vi har ju mycket när det gäller detaljplaner. Det är inte bara ettor och nollor, utan det finns ju vissa formuleringar som är väldigt tolkningsbara. I flera fall är det svårt för oss att tolka som en handläggare på en kommun, eller för en handläggare hos oss som jobbar med den här biten. Jag tror att man får hitta sätt att bli tydligare. I alla fall att vi ska kunna jobba mycket mer automatiserat så blir de mest svepande formuleringarna svåra. Estetiska uttryck blir väldigt svepande, lite svårtolkade formuleringar som beror på vem som ska tolka den och då får vi det ännu svårare för vi ska datorisera den här biten med sådana formuleringar.”

”Standardisering och någon slags gemensam databas är något som skulle vara att föredra.”

”Det beror lite på vilket perspektiv man ser det från. Om man ser det från perspektivet att staten ska dela mer med användarna. Ser man till att användarna ska dela med staten är det ett helt annat perspektiv. Man har väl lite av ett Google-dilemma om man tittar på att vi som verksamhet ska dela med oss av data, för den datan vi har är ju vår ”usp” i vårt värdeerbjudande och det vi skapar för samhället och våra ägare och investerare och så vidare. Men annars tror jag att det behöver ligga på regeringsnivå. Förändrade lagar och regler kring att man måste dela med sig av vissa data. Det kanske redan finns till stor del redan om man tänker på offentlighetsprincipen och så vidare, men tittar man tillbaka på diskrimineringsperspektivet och kollar på stora kontra små bolag vet kanske inte alla att det finns data där ute och att den är tillgänglig. Att upplysa om att det finns tillgänglig data tror jag är en viktig del också för att bidra till ökad datadelning och därmed låta marknaden göra sitt kring att skapa de bästa möjliga investeringarna eller produkterna för samhället.”

”Man får kanske ställa sig frågan, vad syftar allt det här till? Vad är målbilden i förlängningen? Att vi i Sverige faktiskt bygger bostäder och

utvecklar våra samhällen. Men jag ser också framför mig att vi måste ha en större leveranssäkerhet och en likformighet i tillgången till korrekt data. Utifrån perspektiv att vi måste kunna bli snabbare i myndighetsutövningar. Ledtiderna i Sverige ökar dramatiskt. Det är inte rimligt därför till slut blir det en konkurrensfråga. Om man vet att ett tillstånd i Sverige, från att gå från en idé till att det faktiskt finns en byggstart, är det ett miljöärende så tar det dubbelt så lång tid. Standardmiljöärende i Europa kanske tar fyra år. Här tar det genomgående åtta år för motsvarande miljötillstånd.”

”Det finns ett antal saker som sätter stopp för det. En sak är att det finns det finns relativt lite data i branschen som är delningsbar, av rena kvalitetsskäl. Många fastighetsbolag vet knappt hur deras planritningar för fastigheten ser ut efter 30 år, när det byggs om hit och dit. Energiförbrukningen, det finns väl på någon mätare, men att det är centraliserat hos ett fastighetsbolag så att de kan dela det, det har bara påbörjats. Man har inte behövt göra det tidigare, det har funkat ändå. Fastighetsbranschen har funkat bra i 20 år och det funkar bra ännu, lite sämre för vissa typer, men de flesta kontorsfastighetsägare, det är inte så att de har det jättejobbigt.

Det andra med informationsdelning är att det är känsligt att dela. För a risken att något är fel och du blir stämd i efterhand. När man t ex gör en DD-process och köper och säljer en fastighet, då försöker säljaren dela så lite information som möjligt. Det är för jobbigt att ta fram den och kvalitetssäkra den. Det är samma om man säljer en villa eller lägenhet. Man talar inte om alla vattenskador och att det drar från ena sovrumsfönstret. Det är ingen som berättar – men det hade varit väldigt bra information.

Så 1. det finns inte så mycket strukturerad information att dela från fastighetsbolagen, 2. Varför ska jag dela, vad är uppsidan för mig? Det är inget tekniskt svårt, det handlar om tid och pengar. Det är inte svårt att ta fram en ny standard, frågan är varför man ska göra det. När det kommer till Lantmäteriet och att de ska göra något där, antar jag är att det blir juridiskt bindande att göra det. Annars har jag svårt att se att Lantmäteriet skulle ta en roll där privata bolag delar information bara för att det är en bra idé. Då tycker jag hellre man kan lämna det åt andra. Lantmäteriet ska ta statens ansvar och det staten ska göra. Att det skulle vara frivilligt för bolag att lämna information tror jag inte på, Lantmäteriet är inte rätt för det. Det finns bolag som jobbar med det. Dacha t ex, de samlar data om transaktionerna som sker i bolagsform. Men Lantmäteriet ska göra det om det blir ett lagkrav att det ska registreras. Annars ska de inte det.”

4.1.6 Vad kan myndigheter göra för att ge näringslivet möjlighet till effektivare digitalisering av samhällsbyggnadsprocessen?

Respondenterna uppmanar myndigheter att ta initiativ för att främja effektiv digitalisering av samhällsbyggnadsprocessen. Förslag inkluderar att skapa en datahanteringsportal för enklare inskickande av information, tydligare krav från kommuner för digitala inlämningar, och att koppla digitalisering till övergripande mål för att få upp frågan på kommunledningsnivå. Automatisering och användning av AI i tillståndsärenden föreslås för att påskynda processen. Många önskar bättre samarbete och samordning mellan myndigheter. Öppna data, standardisering och finansiellt stöd från regeringen betonas för att underlätta övergången till digitalisering.

Citat i urval från företrädare inom bygg- och fastighetsbranschen:

”Ge i uppdrag till någon som tar fram en datahanteringsportal där man ska skicka in sin data. Då skulle vi kunna leverera smarta enheter för att komma dit. I nuläget skickar vi bara PDF-filer i en zipfil.”

”Om kommunerna hade blivit tydligare som kravställare kring att det skulle vara mer digitala inlämningar kring exempelvis hur de vill använda mark, så vore det bra – för då får vi en kravbild på oss. Och då kan vi i vår tur vara tydligare kravställare på de aktörer som vi lägger ut arbetena på och upphandlar olika byggprojekt från.”

”Vi har övergått till att alla våra hyresavtal har digital signering. Vi skulle gärna vilja att servitutsavtal, fullmakter, lantmäteriförrättningar, nyttjanderättsavtal och exploateringsavtal också skulle vara digitala. Då blir det bakvänt när vi av Lantmäteriet får en digital lantmäteriförteckning, men vi måste i vår tur skicka in fysiska papper. Det är en ensidig digital signering. Det funkar olika i olika kommuner gällande digital signering och oklart varför man inte skulle kunna skicka en digital handling tillbaka.”

”Som det är nu, att man inte får den [datan], det är svårt att ha insyn i hur kommuner själva arbetar med sitt utvecklingsarbete med digitalisering. Jag vet inte vad som finns för mål. Jag vet inte hur det vi tar fram idag ska användas framöver. En informationspunkt, vad är målet nationellt? Eftersom olika kommuner har kommit olika långt. Någon borde beskriva vikten av att arbetet och syftet med det framöver.”

”Digitalisering ska vara ett medel inte målet. För vem gör vi detta? Vi behöver koppla det till ett viktigt mål, så att man får med sig kommunledningarna. 80% av kommunledningarna loggar ut mentalt när man

nämner digitalisering. Man behöver bestämma vilka är det viktigaste datan man behöver för vissa saker.” ”Automatisera och koppla in AI så långt det går i tillståndsärenden, korta upp tiderna, nyproduktion måste gå snabbare, det är många tillstånd att ta reda på, det är lätta att göra fel, tar långt tid att få besked. Centralisera alla tillståndsmyndigheter eller funktioner och automatisera dessa, koppla på AI eller digital kollega. Grundtillstånden borde vara slimmade och optimerade.”

”Det känns inte som att man från kommunerna har arbetat så mycket med informationen direkt till byggaktörer som oss hur bygglov och detaljplaner ska vara digitala. Hur det ska användas tror jag inte har förmedlats från kommunernas sida. Jag har jobbat med ett par Stockholmskommuner och syftet med deras digitaliseringsprocesser har varit oklart. Det skulle vara bra med tydlighet gällande format och hur man ska använda det framöver. I nästa steg ser jag en stor nytta i att digitala kartor finns för att snabba på bygglovsprocessen. Där är det mycket ritningar som ska hanteras.”

”Vårt bolag äger cirka 100 fastigheter som var för sig i princip ägs av ett eget bolag, som ingår i vår koncern. Jag som anställd måste gå in i varje ärende och ansluta mig, vi har inte lyckats få till att göra det på koncernnivå som fastighetsbolag, att få access till dessa portaler det vill säga. Det kanske funkar för privatpersoner via BankID, men för juridiska personer så bygger det på att jag som anställd företräder respektive bolag vilket blir krånglig. Om jag ska företräda flera juridiska bolag så blir det stökigt. Det har gällt lantmäteriförrättningar och beslutshandlingar. Jag brukar behöva be att få dem mailade. För vi kommer inte in i databaser som Lantmäteriet förfogar över på koncernnivå.”

”Många myndigheter jobbar ju med det här det märker man när man pratar med kommuner och med och Lantmäteriet och andra och det går ju framåt, men det känns också som att det går framåt på så olika punkter och de har liksom ingen samverkan med varandra. Alla kör sitt eget race och ibland känns det som att man hade kunnat samla det här på typ Digitaliseringsmyndigheten som hade kunnat projektleda ett öppet datainitiativ som hade kunnat få ut datan på ett bra sätt. Så det hade kunnat vara ett bättre samarbete än det är idag och mindre komplicerat. Det är väldigt svårt att veta idag var all information finns. Vill man ha fastighetsinfo då är det Lantmäteriet man får vända sig till. Ska man hämta personuppgifter då är det någon annan stans ifrån och ska man hämta företagsinformation då är det ytterligare ett annat bolag eller en annan plattform. Det hade varit bättre om man hade allt samlat på en myndighet även om den sen hämtade informationen i sin tur från fler olika myndigheter så klart, men att man har en ansvarig part för den här

öppenheten för då har man som företagare möjlighet att ge synpunkter kring helheten och inte bara specifika saker hela tiden.”

”Jag tror att Lantmäteriet måste bli ännu mer öppna med sina data. Att det ska krävas massa avtal hit och dit för att få fram det ... Jag förstår att de vill ha betalt, men ska man önska någonting så skulle de inte ta betalt och så ska vara ett avtal på plats innan du kan ta del av datan. Det är ju ett stort hinder att komma över relevant information.”

”Det första är viljan att förändra, det tror jag är det absolut störst. Inte minst när det är många parter inblandade, många olika kommuner osv. Där kan man säga att det är bra med kommunal frihet, men ibland kan man tycka att det går lite långt, att man försöker uppfinna hjulet på flera ställen, utan att addera så mycket. Just hur processen går till, hur information sprids, vad som är översiktsplan och vilka detaljplaner som finns. Det är liksom inte metoden eller teknikplattformen som ska vara det som skiljer kommunerna åt kan jag tycka, utan snarare vad man avser att göra, hur man vill driva samhället framåt. Så den största utmaningen tror jag är viljan att samarbeta och lösa det här gemensamt. I tidiga skeden tror jag det är kommunerna och, om det nu ska vara Lantmäteriet, som tar den rollen.”

”Utöver att ta lead på att vi snabbt kommer fram med standarder (hur vi beskriver saker och hur vi överför data) kan myndigheterna bli bättre på att ge råd kring hur vi kan tänka och göra. Även mindre bolag måste kunna klara av en resa, sedan behöver företagen själva stå för kostnaden för att göra det. Men råd för att förstå hur man kan göra skulle behövas från myndigheter. Trafikverket har krav på tex. klimatberäkningsverktyg men det kräver mycket manuellt arbete. Men det som borde vara intressant för Trafikverket är ju vilken klimatpåverkan vårt projekt kommer ha. Det borde inte fokusera på att använda ett specifikt verktyg, det blir individuella tolkningar och kräver att vi har folk som arbetar heltid med detta i olika projekt. Det skulle vara bättre om Trafikverket sa att detta är informationen om klimatpåverkan vi behöver, sedan får ni använda vilket verktyg ni vill. Malmö stad har också ett eget klimatverktyg, det blir snabbt orimligt.”

”Jag tror på samarbeten över branscher, mellan det privata och kommunsverige. Forum och nätverk där man gemensamt hittar lösningar. Och att ha regionala hubbar med hostinglösningar där man kan samköra kompetenser så att alla inte behöver uppfinna hjulet.”

”Jag älskar det sätt på vilket Skattemyndigheten har tagit sig an sitt uppdrag. Bemötandet av kunden att jag ska hjälpa dig att göra rätt och förenkla din redovisning på bästa sätt. För 20 år sedan var man rädd att ringa Skatteverket, nu vill man ringa. Om hela myndighetssverige

fungerade på samma sätt skulle det kunna vara en resurs att bygga vårt samhälle bättre, mer effektivt och demokratiskt och inte ett sätt att sätta dit folk när de gör fel. Det sitter mycket kompetens bland myndigheternas tjänstemän som inte är tillgänglig.”

”Att regionerna och kommunerna ställer krav på mer digital markanvisning och digitala planer redan i ett tidigt skede när man tar in olika anbud och förslag på hur man ska exploatera. Sedan även kanske se över om man kan ha någon form av digital besiktning av fastigheter, och här kan myndigheterna ta initiativ på hur det skulle kunna se ut, och kanske ta inspiration från hur det ser ut i andra länder – just för att alla inte ska behöva uppfinna hjulet, utan driva på för att finna en gemensam lösning som spänner över hela branschen. I arkitektävlingar så kan myndigheterna kräva in informationsmodeller istället för flashiga 3d-renderingar – som visar på fastigheternas riktiga prestanda och inte bara utseende. Det är något som myndigheterna kan göra för att driva på det datadrivna digitala samhällsbyggandet. Även mer samordning mellan myndigheter kan hjälpa till, för då blir bilden tydligare för andra aktörer som ska följa.”

”Det är ju att jobba för att tillgängliggöra data. Att kunna ta emot data på ett bra sätt. Att tydliggöra reglerna så att det också möjliggör dataläsning i de här delarna. För det ställer ju också krav. Ibland kommer man ju till motstridiga krav, men då kan man få upp de bitarna och se vad är det vi skulle behöva göra här för här hamnar vi i ett motstridigt krav? Det är två grejer som är oförenliga att uppfyllas. Vi har tänkt ändå få bort den här lokala avgiften som finns i att man inte lokalt lägger på krav som blir skillnader. Man jobbar från kommun till kommun. Utan de här lokala särkraven ska försvinna. Vi har tagit fram vissa produkter och finns det för mycket kommunala särkrav när man vill göra en digitalisering då får man ändå anpassa väldigt mycket beroende på vilken kommun arbetar i.”

”Region Skåne har varit inne på att etablera datalagringsystem, till sina sjukvårdsbyggnader. Skulle vara användbart om det var samma i hela landet.”

”Vad de gör bra är många använder fastighetsbeteckningen föredömligt. Vi samkörde data från Lantmäteriet med SCB, då kom det med fastighetsbeteckning så det var oerhört lätt att samköra. Det är jättebra om man jämför med andra länder. Men energidatan är ett bra exempel, eller lägenhetsregistret, man har inte tänkt hela vägen. Antingen släpper man datan, eller så gör man det inte alls. Ibland blir det halvmesyurer och då kan det också bli att, om det är viktig data, så beställer man det på papper,

scannar in det och sedan säljs det på det sättet. Så det finns alltid sätt att komma runt det. Men att de samarbetar mer för att göra det enklare. Återigen människor och samarbete, alla vill helst sköta sitt eget. Jag tror att det framförallt är kommunerna och Lantmäteriet, att det är där skon klämmer. Inte så mycket andra myndigheter. Snarare myndigheterna mot länsstyrelserna och kommunen. Det som påverkar om man kan få bygglov eller inte. Där finns mycket på länsstyrelserna med skyddade områden, fornminnen och det, ligger väl på länsstyrelsen. Detta behöver samköras. Där finns digitala register, men hur väl de kan samarbeta med Lantmäteriets låter jag vara osagt.

Där kan man fundera över, varför ska man ens lägga tid på att ha ett sådant möte om det tillhör myndighet A med myndighet B. Vem som kan få ett överliggande uppdrag att få den processen att funka och gå framåt? Det behövs en tydlig taktpinne som driver det framåt. Så att det inte blir att sju olika myndigheter får i uppdrag att lösa det. Det kan hända att Lantmäteriet ska få den. Det finns också olika digitaliseringsmyndigheter, DIGG är väl en sådan, statligt finansierad i alla fall. Jag låter det vara osagt vem som ska driva det, men någon behöver driva det.”

”De jag pratat med på Lantmäteriet pratar om byggskedet, jag kommer ifrån något helt annat; förvaltning och investering. Bygget vill vi inte göra. Så jag tror att man behöver bryta ner det för att kunna prata om digitalisering av samhällsbyggnadsprocessen. Ska vi lösa planprocessen? Eller något annat? Annars blir det väldigt brett. Och när det kommer till förvaltning och transaktioner så tycker jag att det är viktigare att fokusera på processen i början trots allt. Jag tror det är fler som river sitt hår där. Att det tar åtta år innan man får börja bygga, det känns lite långt.”

”Hela Lantmäteriets data ska vara öppen data. Lantmäteriet måste komma ifrån sin modell med att ta betalt för data. Och så behöver staten sätta ned foten och bestämma sig för standarder. Det Trafikverket och Lantmäteriet sätter upp som standarder kommer branschen att följa. Gör CoClass grunden för datainsamling. Eller BIM-ifiera alla offentliga upphandlingar, såhär ska en ritning till en myndighet lämnas in. Titta på Estland – de hade ingen bra struktur när det gäller data, så de började från scratch, nu är de mest digitaliserade i EU. Du kan till och med bli digital medborgare. Kolla på hur de har gjort. När man vänder på stat och myndighet, om vi hade haft ett clean sheet, hur hade jag gjort då, vi optimerar ofta det vi har, bygglovsprocessen, vi har bestämt oss för ett antal steg, men om vi började från början, vi kanske kan ta bort några steg och förenkla?”

”Regeringen behöver ställa lagkrav på myndigheterna att de ska tillgängliggöra data och upplysa om att det finns tillgängliga data, men också bidra till finansieringen för att det ska bli möjligt. Många myndigheter är ju ganska trögrörliga maskiner och man kanske kommer att behöva öka attraktiviteten för dem som arbetsplats för att kunna få dit kompetenta personer som är topp på det området.”

”Det handlar om standardisering, öppna data, att göra det enklare att få tillgång till data. Tydligare detaljplaner och översiktsplaner som är digitala med digitala gränser. Jag tror det måste samordnas på nationell nivå. Det går inte att ha 290 kommuner som gör på sitt eget sätt och laddar upp allting i någon egen tjänst då. I stället borde det vara rikstäckande och samordnat.”

”Man måste ha talanger in-house eller vara en väldigt duktig kravställare, men det senare kräver också att man själva är lite av en talang och däri ligger en stor utmaning.”

”I fastighetsbildningsdelen kan inte vi göra så mycket mer än att leverera in det som behövs. Men där är Lantmäteriet inte så digitaliserade från början, och vi har inget bra forum att påpeka vad vi skulle vilja ha för förbättringar och förändringar för att kunna bidra mer och få mer digitaliserat där.”

”Om man nu menar allvar med digitalisering och det här sättet att kommunicera, spara tid, minimera fel och effektivisera processerna. Då måste man ju förstå att det här är precis lika viktigt som all annan infrastruktur i samhället. Alltså vägar, järnvägar eller vad det nu är. För det här kommer kräva något slags nationellt system som behöver uppdateras, ajourhållas och utvecklas. Det blir ju väldigt knepigt om det här ska läggas ut på användare, därför att då är det ju så att utvecklingskostnaderna kommer man ju vilja ha ersättning för. Det är en sak med att in-data ofta finns tillgängligt, men vad gör vi sen då? Hur ska vi bygga upp de här systemen för att uppnå en effektivitet.”

”Så det vi ser på myndigheterna är att vi behandlas på samma som den personen som bara sökte en gång i hela sitt liv som behöver ett helt annat stöd. Det är något som inte digitalisering i sig löser. I grunden vore det bättre att koncentrera sig på de ärendena som är tvistiga och det som är lantmätarens roll, att inte göra rena plangenomföranden. 90 % av det vi söker är alla överens om, vi ska bara få ett beslut. Ändå ska vi få vänta i år av väntan innan vi får det här beslutet. Det blir väldigt tokigt när detaljplanen innan dess har tagit fem år.”

Citat i urval från företrädare inom bygg- och fastighetsbranschen:

4.1.7 Om nytta med att ta del av data via den nationella geodataplattformen?

Respondenterna ger varierade synpunkter på nyttan med att använda den nationella geodataplattformen. Vissa ser fördelar vid fastighetsbeteckningssökningar och exakta tomtgränser, särskilt inom arkitektur och planering. Andra lyfter potentialen för klimatanpassning och riskhantering med tillgång till koordinater och GIS-data. Brister i Lantmäteriets kommunikation och otydlighet kring plattformens syfte framhålls. Respondenterna ser fördelar med att centralisera geodata för effektivitet och ökad tillgänglighet, men pris och osäkerhet kring vilken data som ingår påverkar beslut om integration. Önskemål om tillgängliga datamängder inkluderar fastighetsdata, vatteninformation, översikts- och detaljplaner samt geologisk information. Samordning av olika myndigheters data i en enhetlig portal efterfrågas för att effektivisera processer och ge helhetsinformation. Bredare kommunala insikter och detaljerad fastighetsinformation ses som drivkrafter för intresse och användning av geodataplattformen. Automatisering av beslutsprocesser betonas som ett mål för att maximera plattformens värde.

Citat i urval från företrädare inom bygg- och fastighetsbranschen:

”Till viss del när söker fastighetsbeteckning, men inte så mycket, jag kan inte den väl, kanske när vi ska se exakta tomtgränser, men tror att det är mer i arkitektledet och våra kunder som plockar ut info om sin tomt eller fastighet, vi kommer in i nästa skede.”

”Koordinater och andra typer av data som annars finns i isolerade GIS-datakällor; jordkartor, översvämningsskartor etc. Lyckas man paketera och distribuera detta i digitaliserat format, så kan jag tänka mig att det hade varit bra. Det kan ju vara bra att ha när man diskuterar vart och hur och när man ska klimatanpassad olika fastigheter kanske? Det är ju något som blir mer och mer aktuellt givet utvecklingen vi ser. Risk för jordskred etc. Sådant blir lättare att ta hänsyn till om man har en öppen geodatakälla redan från början. Med detta ska man även använda generativ AI, för att öka möjligheterna att konsumera data. Det räcker ju inte bara med att ha data, utan man behöver använda det på ett klokt och modernt sätt för att kunna baka in alla insikter tidigt i planeringsprocessen.”

”Det är ett annat kapitel där Lantmäteriet behöver lära sig att kommunicera. För jag har fortfarande inte förstått vad det är. Eller för vem? Det är svårt att få grepp om den. Är det för privata bolag att koppla upp sig på eller en masterdatabas som pekar på var datan finns? Vad är syftet och

funktionaliteten? Syftet är väl att samla och sprida data, men vad det egentligen innebär? Vi har bolag i vår grupp som kopplat upp sig mot t ex Boverket för att hämta energidata. Där är lite tillbaka till det jag nämnde förut, antingen när vi ska lösa ett problem så köper vi en extern tjänst som samlar ihop data och gör sökningar och grupperingar och summeringar som passar oss och vår process. Eller så bygger vi de själva och samkör data. Då är det viktigt att det finns ett gränssnitt, att vi själva kan hämta via API återkommande, så att vi inte bara tvingas in i en Lantmäteriplattform eller tre olika. Vi kanske bara vill bygga en intern tjänst som passar oss. Så det är tillbaka till att ja, absolut kan det vara intressant, utan att jag vet vilken data som finns där. Sedan beror det på prisnivå och så, självklart. Det känns som att ingen, inte ens Lantmäteriet, vet vad som är geodata och fastighetsdata, tillhör fastighetsdata geodata? Nej, det är bara kartorna. Men nästa gång pratar de ändå om fastighetsinformation också. Synnerligen luddigt vilken data de menar. Är det en central databas eller inte? Och kan man hämta data där, laddar man ner via ett API eller, det är lite luddigt. Och ibland kan det vara lurigt när de blandar så många kundgrupper i samma möte. Pratar du med kommunerna är det säkert helt andra frågeställningar som ifall du pratar med privata aktörer. Det kan vara svårt att hålla ihop ett budskap till alla kundgrupper samtidigt. Kanske är det bättre om de delar upp det och håller en geodataplattformspresentation för privata bolag som inte är kommuner, utan bara slutanvändare. Och ett annat möte för privata återförsäljare, som finns ganska många. Och ett möte med kommuner och länsstyrelser. Det är nog enklare att hålla ihop presentationen och frågorna då. Och jobba på budskapet, jag har fortfarande inte förstått vad det är, trots att jag lyssnat på flera presentationer om plattformen.”

”Absolut, om det finns ett nationellt ställe där vi kan inhämta information så är det bättre än att behöva göra det hos varje enskild kommun. Om plattformen dessutom såg lika dan ut i alla nordiska länder så skulle det underlätta oerhört för oss. Vi använder mycket resurser för att anpassa oss till systemen i grannländerna där vi också är verksamma.”

”Ja, viss information där är ju väldigt nyttig kring fastighetsgränser och fastighetskartor till exempel. Det skulle också vara jättebra om man kanske kikade närmare på priset för att hämta ut den informationen. Priset har varit anledningen till varför vi inte gått vidare med att integrera mot Lantmäteriet, det har varit en för stor summa att betala för oss som ett litet bolag som riktar sig mot andra små bolag. Våra indexflöden är små för en kund och ska vi då betala Lantmäteriet en stor summa då är det inte lönsamt.”

”Ja, men det tycker jag. Jag tycker att det är ett väldigt bra steg i rätt riktning. Jag tycker att Lantmäteriet har varit ett föredöme i den frågan, att tillgängliggöra data och möjliggöra datadelning.”

”Vi hämtar inte jättemycket från den nationella geodataplattformen, utan det är ju genom Spacemaker. Sen använder vi den digitala nybyggnadskartan som vi får från kommunen. Vi är hämtar ingen egentligen data direkt ifrån den. Om vi behöver gränser beställer kommunerna det av Lantmäteriet.”

”Jag har testat Geodataplattformen så smått någon gång, men jag lät bli att använda den för vi använder ett mellanlager som heter Datscha som använder geodata som ett lager. Sedan kompletterar den med sina egna lager med data och lite andra källor med data så jag upplever att geodataplattformen erbjöd en bristfällig omfattning av data som gjorde att jag inte fortsatte att använda den utan började leta efter ett mer komplett verktyg som gör att man får mer övergripande och omfattande insikter på samma plattform.”

”Det finns och kommer finnas mycket nytta med denna för att vi som bygger kommer kunna göra affärsmässiga beslut baserat på data där. Tanken med plattformen är väl att all geodata ska in där, karteringar, radonestimat, översvämningsscenario. Det finns massvis av data som man egentligen inte har tillgång till i ett planerings- / investerings-läge och som blir ÄTOR [Ändrings och tilläggsarbeten]. Det är idag svårt att ge ett fastpris på ett flerbostadshus, det blir alltid en uppskattning idag med ÄTOR. Lägsta budet vinner. Den som budar på ett bygguppdrag hjälper inte beställaren att få ett realistiskt pris. Där skulle geodataplattformen vara en sådan datakälla där vi enas om att vi utgår ifrån datan i denna. Vi vill ha ett hus med bra luftkvalitet och som följer lagstadgade former för luftkvalitet. Då kan den som budar på uppdraget planera och beräkna detta. Då kan vi kravställa på funktion i stället på faktisk teknisk lösning.”

”Så fort vi kliver in den formella planprocessen är det helt andra underlag. Då är det ju kommunens kartdatabas. Det är inmätningar, utsättningar, det är olika konsulter. Vi har en akustiker, vi har en arkitekt, vi har en geotekniker, vi har de som jobbar med liksom dagvatten och skyfall. Alla åker ut på samma plats, gör samma undersökningar och använder något slags underlag, men gör sina bedömningar och sina prover eller vad det nu är. Sen så lägger man en egen produkt då som beskriver bullersituationen, artskyddssituationen eller vad det nu är. Sen så sammanväger man alla dessa olika varianter och så bygger man på lagren. Det här är inte särskilt effektivt.”

4.1.8 Vilka datamängder är viktiga att de finns åtkomliga via den nationella geodataplattformen?

Respondenterna i undersökningen lyfter fram flera centrala datamängder som de anser vara viktiga att göra tillgängliga via den nationella geodataplattformen. En genomgående efterfrågan är etableringen av standarder för att skapa enhetliga digitala modeller, särskilt inom 3D-modellering. Det framhålls att dagens brist på fungerande standarder försvårar automatisering och samverkan mellan olika parter, där varje aktör tenderar att använda olika metoder för att rita 3D-objekt.

Vattenrelaterade frågor, särskilt översvämningar som är regelbundet förekommande, identifieras som prioriterade områden av några respondenter. Utmaningen ligger dock inte främst i att bestämma vilka datamängder som är viktigast utan snarare i att utveckla arbetsmetoder för olika aktörer, inklusive kommuner, beställare och byggherrar, för att effektivt använda de redan existerande datamängderna. De befintliga arbetsmetoderna beskrivs som föråldrade och svåra att förändra.

Inom fastighetssektorn framkommer önskemålet att få åtkomst till omfattande fastighetsdata, inklusive fastighetsgränser, ägarinformation och detaljplaner för större ombyggnationer. Respondenterna nämner också att säkerhetsaspekter spelar en roll i diskussionen om att öppna upp datamängder och kopplas till rädslan för att hantera känslig information. En enhetlig plattform som kan säkerställa integritet och tillgänglighet för dessa data ses som önskvärd.

Sammanfattningsvis belyser respondenterna behovet av en omfattande bredd i datatillgänglighet, från mikronivå till högre nivå. De understryker att bredare kommunala insikter tillsammans med detaljerad fastighetsinsikt är avgörande för att driva intresset för geodataplattformen. Slutligen poängterar de vikten av samarbete och integration av olika datamängder för att skapa en heltäckande och användbar plattform. Automatisering av beslutsfattande processer och möjligheten att integrera insikterna i befintliga system identifieras som viktiga för att öka plattformens värde.

Citat i urval från företrädare inom bygg- och fastighetsbranschen:

”Vi efterlyser standarder för hur man bygger upp sina digitala modeller så att det blir användbart för olika parter. Idag finns låg nivå och inte några standarder som fungerar i praktiken. Alla ritar 3D objekt på olika sätt vilket gör det svårt att automatisera och korsköra, samma typ av fönster kan heta på ett sätt i en modell, och ett annat i en annan modell. Detta skulle kunna finnas i en nationell databas med system som gör det sökbart.”

”Vatten och översvämningar, det är det som sker regelbundet. Men det är egentligen inte frågan om vilka datamängder som är viktigast, utan det är ju så att det finns en mängd olika data från en mängd olika källor – och det som saknas är egentligen arbetssätt för olika aktörer (kommuner, beställare, byggherrar etc) för att konsumera de datamängder som redan finns. Utmaningen är att befintliga arbetssätt är väldigt gamla och svåra att förändra.”

”Det mesta utifrån den fastighetsdata som kan vara allmän vore bra om det fanns där. Men vem eller vilka kan ta del av detta? Det blir en rädsla att öppna upp och det kopplar till säkerhet. Vi har många saker som hanteras runt Boverket, mycket myndighetshantering runt olika delar i processen, sådana saker som är redovisning mot stat och kommuner. Det blir en helhetsinformation om det vi håller på med, fastigheter och mark. Att få sådant på en plats skulle förenkla. Med för många system på olika platser blir det ändå rörigt och då spelar det ingen roll att det har effektiviserats.”

”Vi arbetar som sagt främst med fastighetsägare och ger systemstöd åt för dem, så allt det här kring fastigheter och lägenheter är relevant för oss. Även detaljplaner för större ombyggnationer i en kommun som berör en fastighetsägare är ju väldigt bra information och idag skickas det med post och det kunde man ju skickat digitalt istället.”

”Om man skulle kunna göra studier av vindeffekter i detaljplanearbetet skulle det kunna underlätta i stadsplanering. Tex solstudier som kan komma upp sent i processer.”

”Till exempel digitalt kartmaterial som inkluderar fastighetsgränser, olika gemensamhetsanläggningar behöver finnas så det blir tydligt att det finns sådana gränser. Sen är det väl sådana saker som är geotekniska, alltså geologisk information som finns hos SGU i dagsläget. Och sådana saker som riksintressen, kan man få tag i det via tydliga kartgränser eller liknande? Det finns säkert mycket mer som jag inte känner till.”

”Som bolag säger jag först fastighetsregistret dvs vad det är för fastighet, byggnad, vem äger den, storlek, fastighetsgränser, vad det är för typ. Det är det mest primära. Sen är det vad som kallas ortspris alltså gjorda före, eller om det bara är lagfartsändringarna. Nästa information jag skulle vilja ha är energidatan, dvs det som finns på Boverket. Det är väl det viktigaste utifrån det jag sa innan, att vi är mer förvaltning, Men sedan är det att kunna få information om jag tittar på en fastighet, vilka översikts- eller detaljplaner är aktuella, som innefattar den här fastigheten? Och att man snabbt hittar och får information om de planerna. Det behöver inte innebära att allt ligger lagrat i den databasen, det kan vara att den pekar

mig till vart jag kan hämta den, om det är i en databas på en kommun. Det spelar ingen roll, bara jag får datan. Det kan vara som en masterdatabas som skickar frågan vidare.”

”Men alltså grejen är att det alltid så fragmenterat. Man kan ju få tag i potentiellt förorenade områden via Länsstyrelsen. Det skulle man ju helst vilja ha i samma portal. Liksom fornlämningar som ju är via Riksantikvarieämbetet. Det finns Natura 2000 områden och där är det väl någon annan kanske Naturvårdsverket som har det på sin hemsida, så allting kan med fördel kunna samordnas i en portal.”

”Det behöver vara en omfattande bredd. Vi tycker det är intressant att se allt från mikronivå till högre nivå. På kommunnivå behöver vi ta del av strategi, planeringsstadiet, genomförandestadiet, markanvisningar och pågående projekt på olika ställen. Vi kollar mycket på projekt som sker i närheten och hur vi kan vara bidragande i den kontexten. Ska vi vara med och utveckla den här delen av kommunen eller inte? Då behöver vi ganska mycket mer insikter än man får via geodataplattformen. Tittar man på den finska motsvarigheten så har de mer data i sin statliga databas så där fick man lite mer insikter kring hur det såg ut och hur möjligheterna var för att vara med och skapa värde och då kommer man ner på fastighetsnivå. Jag tror att bredare kommunala insikter tillsammans med mer detaljerad fastighetsinsikt är det som kommer att driva intresset framåt. Samtidigt tror jag att det nog inte är så att man bara skulle använda geodataplattformen som den enda plattformen eftersom det finns data som man inte samlar in där. Ta Stockholms stad som exempel, geodataplattformen tillsammans med ett samarbete med bostadsförmedlingen i Stockholm till exempel skulle skapa väldigt intressanta insikter på en och samma plattform där man ser dels vad Stockholms stad har för planer övergripande för bostadsbyggande, dels vad de håller på att komma ut med för mark, vilka projekt som pågår tillsammans med bostadsförmedlingens data för uthyrning alltså vilka hyresnivåer det är för de olika områdena där Stockholms stad driver olika initiativ. Det hade gett en mer komplett bild som för min bransch hade varit väldigt värdefull. Om den är strukturerad ur en vy där man kan titta på datan aggregerat på en kartnivå är det bra, men det är ännu bättre om man har möjlighet till en databasåtkomst för då kan man skicka vidare insikterna in i vårt system. Vi försöker arbeta med att automatisera våra beslut på olika vis.”

4.1.9 Vad skulle du bedöma värdet av: bättre datakvalitet? åtkomst till flera datamängder? standardisering av data?

Hög datakvalitet anses öka användbarheten och möjligheten att skapa anpassade slutprodukter. Åtkomst till standardiserade datamängder betonas som nödvändigt för att undvika komplexitet och för att stödja olika myndighetskrav. Standardisering av data framstår som centralt för att hantera varierande kvalitetsnivåer från olika aktörer och för att säkerställa pålitlighet och effektivitet i automatiserade system. Sammantaget framhävs behovet av balans mellan datakvalitet, tillgänglighet och standardisering för att skapa en pålitlig och användbar geodataplattform.

Citat i urval från företrädare inom bygg- och fastighetsbranschen:

”Avsaknad av standardiserad data är total. Där behöver någon börja styra upp för att just nu är det Vilda Västem.”

”Ju bättre datakvalitet det är, desto mer användbar kan den bli. Har vi jättebra data in så kan vi bygga en väldigt specifik och anpassad slutprodukt. Ja, det är värdefullt med åtkomst till fler datamängder för man vill få ut så mycket information som möjligt. Men jag ser hellre att man har en kvalitativ datamängd men kanske inte så stor mängd. Jag ser det som nödvändigt för man kan inte bygga något som geoplattformen år 2023 utan att göra den standardiserad. Det skulle vara helt galet. Vi behöver standardiserade data.”

”Jag tror att åtkomst är det viktigaste. Det bygger på att det finns standardisering. Om vi tar detaljplaner, någon måste på något sätt ha standardiserat hur den datamängden ska se ut, för alla kommuner. Man vill inte ha 290 olika gränssnitt, som idag. Då drunknar du, då faller projektet. Så fler datakällor tror jag inte är det största. Eller jo, fler datakällor i form av detaljplaner, för det finns inte så mycket data kring det hos Lantmäteriet, så visst. Det är väl en blandning av alla tre. Men hos Lantmäteriverket finns ganska bra åtkomst. Det finns öff-filerna, det har man kunnat köpa ganska länge. Det har varit mer strul kring hur man får använda dem och kostanden och vilka rättigheter som gäller. Men visst, Sverige ligger långt fram där, det är enklare här än i många andra länder. Men det är mer nästa steg. Då är det att fokusera på vilken process vi bör lösa. Inte prata om hela samhällsbyggnadsprocessen. Det kan man göra, men man måste snabbt ta ner det i ett antal mindre projekt. Då tror jag att det är processen och planprocessen som är det viktigaste. Då blir det inte data för Lantmäteriverket och då måste standardisering och åtkomst också lösas.

Det blir lite av varje där. Åtkomsten till befintlig data är okej. Det är därför jag inte förstår den där geodataplattformen, ska man slussa all data via den eller bara ny data man samlar via kommunen, som idag inte samlas? Det kan upplevas lite förvirrande.”

”Om myndigheterna har ett krav, så är det viktigt att de kan tillhandahålla data på det området. Om man har krav på tex. radonmätning och vissa standarder, då måste det finnas data om radon tex i geodataplattformen eller motsvarande plattform.”

”Bättre datakvalitet är viktigt, och blir bara viktigare och viktigare ju mer vi integrerar och arbetar med data. Åtkomst till flera datamängder är också viktigt. Ta hållbarhetsområdet som exempel. Där estimerar vi ju vilken hållbarhets-impact en fastighet har. Där höjs ribban hela tiden, och där drar det mot att det inte är ok att bara estimerar, utan här krävs det data på energiförbrukning, vilket CO2-impact vårt material har i produktions- och förvaltningsskedet. Så detta drivet ju på behovet att olika former av data som vi delvis inte har idag. Men generellt är standardiseringen av data kanske det viktigaste, för mognadsnivån är väldigt olika hos olika aktörer. Vi får data med väldigt olika kvalitetsnivåer från de aktörer som vi arbetar med. Det samma gäller åtkomst av åtkomst av datamängder – det varierar väldigt mycket från aktör till aktör. Så standardisering skulle hjälpa till att öka kvaliteten på både datakvalitet och åtkomst.”

”Att det som finns håller en bra kvalitet och att man kan komma åt det på ett bra sätt med standardiseringen. Men är kvalitén dålig från början, eller är det för mycket som är dåligt, ja då kvittar det hur mycket man än standardiserar. Är kvalitén fel från början då blir det fel förutsättningar. Det finns vissa ramar, det kan vara okej att det här avviker på det här sättet. Men om det är väldigt stora bitar som inte stämmer, då kvittar det hur mycket mängder och mycket standardisering vi har ifall datan är fel från början.”

”Om det ska rangordna så är standardisering av data först ... eller kvalitén borde såklart vara först. Man vill kunna lita på datan man får, om den inte är användbar får vi betala mer. Men det är därför standardisering kom upp först, för det borgar för var avvikelser finns.”

”Datakvalitén är bra när man väl får tag på den. Men det är vägen ditt som är krokig.”

”[Bättre datakvalitet] Framförallt att det är korrekt data och då är det inte geodataplattformen jag tänker på främst utan det är tredjepartsleverantörer som ofta har levererat data som inte stämmer. Jag har inte faktacheckat

geodataplattformen mot våra projekt eller våra fastigheter, men jag tror eller jag antar att den är mer korrekt i grunden. Men nästa steg för att ta bättre data. Det handlar ju om att den är ständigt uppdaterad. Så det är också en viktig del att den här ständigt uppdaterat för annars blir ju kvaliteten lägre. Den kanske var korrekt från början, men efter en månad så är den fel och då kan vi ta fel beslut utifrån de parametrarna också.

[Åtkomst till flera datamängder] Mängden är väldigt viktig för oss för vi tittar ju inte på ögonblicksbilder. Vi tittar ju på ganska långa perspektiv kring förändringar på olika aggregerade marknader och även delmarknader för att förstå helheten. Man behöver historiska insikter också så att ju större mängder desto bättre.

[Standardisering av data] Det går ihop med de föregående på många plan. På grund av de rådande marknadsförutsättningarna blir icke standardiserade data en risk. Datan är väl inte värdelös om den inte är standardiserad, men det är extremt viktigt att det är standardiserad. Risken är att om vi till exempel skulle ha ett system som är automatiserat och vi hämtar in data automatiserat och den är icke standardiserad så kan ju helt fel data komma in i fel beslut. Till exempel om man har en standardiserad bruttoyta kontra nettoyta eller att man har likande data med ändå kolumner med olika lite olika benämningar som är lite för lika varandra. Tar man miste på det så kanske vi tar ett felbeslut som havererar hela projektbilen om man ska vara drastisk. Det är en kostnadsfråga också att hantera standardiserade data som ju är mer kostnadseffektivt.”

4.1.10 Inom vilka områden skulle ditt företag se det som intressant att kunna bidra till finansiering?

Här skiljer sig respondenterna åt. Några ser möjligheter i att bidra genom branschfonder som SBUF. Andra föreslår en statlig övertagning av standarder som CoClass, men påpekar att samhällsbygget bör vara skattefinansierat och avgiftsfritt. Vissa företag, grundade på smala marginaler, känner begränsningar till möjligheten att ge ekonomiskt stöd men är positiva till samarbete. Många lyfter vikten av statliga incitament, tydliga krav och samordning för att påskynda digitalisering.

Citat i urval från företrädare inom bygg- och fastighetsbranschen:

”Då tror jag vi skulle vilja finansiera via branschens gemensamma utvecklingsfond, SBUF, Svenska byggbranschens utvecklingsfond. Fonden är ett sätt att använda forsknings och utvecklingsmedel inom branschen. Här skulle man nog kunna få ut några medel för att få ut och bidra. Men det

skulle vara osannolikt att branschen skulle finansiera ett fullskaligt förvaltningssystem.”

”Kanske kunde Lantmäteriet och Svensk Byggtjänst att ta över att ta över CoClass och förstatliga det? Men ett problem är att det idag saknas en standard för hela samhällsbygget i Sverige måste vara gratis och skattefinansierad, det kan inte finnas ekonomiska trösklar till att använda en standard. Hellre ekonomiska straff om man kommunicerar med en annan standard än den statligt överenskomna.”

”Vårt bolag lever på marginalerna så vi har tyvärr inte själva någon möjlighet att bidra till ökad framdrift. Det vi hade kunnat bidra med om man vill det är att ha en motpart i branschen och diskutera saker.”

”Digitalisering kan lätt ryckas på axlarna åt, ibland jämförs det med annat som pennor och böcker till barnen i skolan. Men digitalisering borde ha statliga öronmärkta medel. Det behövs krav, viten eller morotssystem för att det ska hända något. Mycket av makten ligger idag hos kommunerna och de har för lite incitament. Kommunernas skulle behöva ha säg 10 viktigaste punkterna som alla måste göra. Det behöver upp på kommunledningsagendan. Effektiviserar man detta kommer det ge spill över på alla förvaltningar i en kommun.”

”Vi är inte främmande för att vara med och finansiera, om det finns ett underlag och något som vi tror kan gynna både oss och branschen – så är det väl väldigt bra att jobba tillsammans. Fördelen med vår typ av bransch är att vi har ganska lite konkurrens. Vi har inga hemligheter gällande hyresnivåer eller vilka bostadsrätter vi äger, så det finns väldigt lite kommersiella hemligheter – vilket annars kan vara en bromskloss i andra branscher när man ska samverka. Så vi är positiva till medfinansiering. Samtidigt är det ju tufft just nu och vi och hela branschen gör förluster just nu...”

”Hur man finansierar detta, det är en stötesten. Jag har jobbat med fastighetsdata i snart 25 år, det har varit ett evigt tjat om öppen data. Det är klassiskt att alla vill släppa öppen data, alla tjänstemän och ministrar på regeringsnivå, men sedan inser de att oj, Lantmäteriet tjänar visst 400 miljoner på att sälja den här datan. Antingen får de spara 400 miljoner eller så får departementet skjuta till det. Och det vinner inget ett val på. Så därför blir det liksom aldrig något, hittills i alla fall. Det börjar väl hända lite, men det är fortfarande historiska kartor, det är ingen kioskvältare. Så jag tror att den tveklöst största utmaningen är människor, samarbete mellan kommun och Lantmäteriet, att de kommer överens om vem som ska driva det och hur ska det göras? Jag tror det är 75 % vilja och 25 % finansiering.

Teknik är inget problem alls. Det kostar och tar tid, men det är inga problem rent tekniskt. Så det är drivkraften att driva det framåt och enas att man behöver göra det gemensamt. Jag tror att Lantmäteriet syftar mycket kring detaljplaneprocess, översiktsplan, den typen av information. Det är väl där man börjar. Sen kan man tycka att Lantmäteriet borde samla in annan typ av information också, kring fastighetsdata.”

”Jag tycker att det som är viktigt att tänka på är att alla inte har de ekonomiska medlen för att hämta informationen. Man bör som myndighet tänka att man inte gör digitaliseringen för att tjäna pengar på den utan för att öka transparensen kring myndighetsutövandet. Det är ju en grundpelare i samhället och det skulle gynna både myndigheterna och det privata näringslivet att det är så enkelt och användbart som möjligt utan att det finns massa hinder.”

”Vi gör detta delvis idag, det sker en del gemensamma utvecklingsprojekt i branschen. Trafikverket har haft ett projekt som heter ELSA. Där har vi ingått, vi har inte fått betalt för att delta, men vi har bidragit med tid och engagemang. Vi bidrar genom miljödata nu via Byggföretagen, som satsar medel på projekt och där bidrar vi också med tid och engagemang. Det finns säkert fler delar inom detta där vi ser att det är ett värde för oss.

Vi satsar gärna tid och resurser på relevanta utvecklingsprojekt och initiativ.”

”Det finns risker med att förlita sig på konsultföretagen som lever på att genomföra projekt kopplat till digitalisering och utvecklingsprojekt. Vi gjorde en genomlysning 270 initiativ eller projekt som handlade om just digitalisering av samhällsbyggnadsprocessen. Det var nog inget av dessa 270 projekt som hade lett till något konkret, mer i stil med, detta borde utredas vidare. Jag tror att man behöver styra mer med hela handen från myndigheterna och inte lämna detta upp till branschen.”

”Jag skulle säga att vi inte kan bidra ekonomiskt eller med något finansieringsmål. För oss är det ganska omöjligt, för vi jobbar ju för att överleva som bolag idag. Det vi skulle kunna bidra med är insikter kring tid, arbetssätt och strukturer som skulle kunna hjälpa andra motsvarande bolag i branschen för att skapa bra marknadsförutsättningar för att på sikt generera de bästa möjliga lösningarna och det är inte bara för vår del då, utan det är branschen som helhet. Det vi skulle kunna göra är att vara en del av någon form av forum där man behöver insikter för hur man ska skapa standardisering eller vilken data som är intressant och vad som anses vara bra datakvalitet. Pengar är det ont om, men kunskap är det ganska gott om på så vis.”

”Jag tänker går man för snabbt på finansieringsmodell och inte har det klart så kan det ju bli motverkade för det gäller ju någonstans att man får upp en volym i det. Att vi också kan levererar tillbaka grejer, för det kommer tillbaka på ett digitaliserat format så att vi också kan fylla på den gemensamma datamängden över tid. Så att man kan ta emot det och fylla på. Det är ju ett annat sätt att kunna bidra till utvecklingen utav helheten när vi går vidare i nästa steg.”

”Jag vidhåller att det här är i paritet när man på 1800-talet bestämde sig för att bygga järnväg i Sverige för att öka svensk konkurrenskraft, eller när man bestämde sig för att lägga ner avloppsledning i storstäder för att för att skapa mer hälsosamma miljöer och minska dödsfallen. Det är precis samma sak. Självklart kan vi betala, men alltså [företagsnamn] har ju inte en egen sedelpress i källaren. Så det som kommer hända är ju att vi för över kostnaden på de boende. Då kan inte politiken samtidigt prata om att vi ska sänka produktionskostnader eller att vi ska vara mer effektiva i byggandet för att vi ska kapa kostnader gentemot kund. Det måste finnas billigare bostäder och fler bostäder. Så allting som driver upp kostnaderna för att fram bostäder, det kommer drabba kunden till slut. Då är det så att det enda som händer, det är ju att vi kommer bara kunna bygga till slut i de mest attraktiva lägena.”

”När jag tänker på finansieringsfrågan så kan vi naturligtvis betala för de tjänster vi använder, men det måste vara lättanvänt. Man ska inte ha tio avtal för att komma åt datan då, utan det ska vara ett avtal. Jag vet att det finns sådana här tjänster, alltså företag som Combify som till exempel samlar in alla detaljplaner från alla landets kommuner. Som då försöker offentliggöra dem och visualisera. Men jag kan inte se varför inte det skulle vara en statlig angelägenhet att kunna ha det så. Jag tror också att det skulle bli mer rättvist om allting var kopplat mot en central databas och informationen var standardiserad. Man har ju pratat om det här ganska länge, men jag vet inte om det händer jättemycket i frågan.”

”Det finns en gräns för hur mycket man kan föra ut naturligtvis, men vi kan inte drabbas dubbelt. Ska vi först ska investera i någonting, och jag förmodar att det är ganska stora belopp för att kunna dra igenom den här utvecklingskostnaden, för att sedan dessutom avgiftsfinansiera. Det är faktiskt dubbelbetalning. Då kan man fråga sig, varför ska just de boende i de nyproducerade bostäderna betala? I hyresrätter, bostadsrätter och ägarlägenheter, varför ska de vara med och finansiera uppbyggnaden av ett nationellt system som syftar till att stärka svensk konkurrenskraft ur ett internationellt perspektiv? Det tycker jag är helt obegripligt.”

4.1.11 Ytterligare medskick?

”Vi behöver produktinformation i flera nivåer och standardisering. Allt från fastighetstyp ned till byggdel och vem som har levererat en produkt. Lite som ett nationellt sträckkodssystem för bygg och fastighetsbranschen.”

”Jag tror det går tillbaka lite till det jag sa i början om att det krävs regeringsbeslut och regleringskrav där finansiering är de grundläggande delarna. Då kanske det sker initiativ på kommunnivå, men då kommer man tillbaka till att standardiseringen och om den efterföljs. Det kommer nog vara utmanande oavsett om det är digitaliserat eller ej. Jag menar digitalisering i sig kanske inte avhjälper alla utmaningar eller förbättrar. Det kan lika väl försämma. För nu har man ganska invanda analoga arbetssätt som fungerar i en helhetsbild som visserligen kanske inte är så effektivt frustrerande nog, men har man inte har en standardiserad digitalisering så blir det att börja om lite på noll. Så det krävs tydliga lagkrav som omfattar både standardisering och finansiering. Det handlar om politik helt enkelt, åtminstone till en början. Sen tror jag också att man har strukturerade forum med olika branscher som på ett standardiserat sätt bidrar till insikter som man faktiskt sen levererar och efterlever.”

”Jag älskar teknik, men man får vara realistisk också. De där 8 åren, du kapar inte dem till 18 månader för att du gör det helt digitalt. Det är inte där skon klämmer mest, det är mycket överklagan. Nu känns det som att Lantmäteriet inte har satt resurser, vill man fastighetbildas får man inte ens ut någon som kan mäta in det på 12 månader. Det är inte nödvändigtvis ett digitalt problem. Det digitala kan lösa en del, men att man är lite uppriktigt not uppgiften. Tekniken kan tyvärr inte lösa allt. De flesta problemen är människor, som med olika drivkrafter inte vill att det ska lösas, eller egen suboptimering.”

”Jag skulle vilja se att Lantmäteriets information om fastigheter förbättras. Men jag skulle inte börja med att ta det för nyproduktionen. Utan mer hur får vi bättre koll på vad det är för fastigheter? Typkoderna, allt i kommersiellt är 325, det finns liksom 100 typkoder, det finns vad som är kyrka och vad som är krematorium, med två olika typkoder. Men inte kontor och köpcentrum, det är 325, allt är 325 som en kommersiell fastighetsägare äger. Om du tar ett uttag från Lantmäteriet vet du inte ens om det är kontor eller butiker. Det hade jag gärna sett. Och det här med utländskt ägande, det tror jag hade ökat transparensen i fastighetsbranschen. Skulle man kunna ta ner det ytterligare med data från energideklarationer och kanske ännu mer vad som driver energikostnader och så, det är intressant. Men jag skulle börja med bättre typkoder och ytuppgifter. Det är ett projekt nog. Jag behöver inte göra listan längre. Säg

att fastighetsregistret idag är 25 parametrar, utöka och förbättra de 25 till kanske 30. I stället för att börja samla in 450 parametrar från byggskedet. Det finns BIM-modeller, du kan veta vad varje dörr är för objekt och vilket vägguttag det är, vilken armatur i vilket rum. Det är fantastiskt. Men det är så få byggnader, då skevar det väldigt mycket i registret. Jag som fastighetsägare, varför ska den informationen komma till allmänheten? Det är också en intressant aspekt. Åter till det, det är jättebra att ha det där övergripande, en digital samhällsbyggnadsprocess, det låter jättebra. Men när man bryter ner det, vilka är kärnprocesserna vi ska och kan fokusera på? Om du bygger en ny villa, vill du ge bort allt så att vilken granne som helst kan se vad du har köpt och inte köpt? Det är inte helt självklart.”

”Jag var med för länge sedan, när vi träffades på World Trade Centre. När man började denna resa, jag kanske tänker att man skulle vara mer specifik. Digital samhällsbyggnadsprocess kan vara allt och ingenting. Frågan är vad som ska göras och vilka som ska nås? Jag är inte säker på att fastighetsbranschen effektivt tar till sig av detta. Vad händer på riktigt och vad är nyttan och var är riktningen, vad kan vi förväntas oss av staten, vad är det som ska göras, man skulle kunna kommunicera detta bättre.”

”Att Bara titta i Sverige är snävt, vi behöver titta utanför landsgränserna. Så många aktörer liksom oss är på fler marknader. Lantmäteriet är en viktig aktör, jag har åtminstone hört talas om att Lantmäteriet arbetar aktivt med digitalisering. Boverket har varit oerhört anonymt som jämförelse.”

4.2 Kommunsektorn

Samtliga citat i denna del 4.2 är från intervjuer med tjänstepersoner på kommuner.

4.2.1 Vad tror du behövs för att Sveriges kommuner ska lyckas med digitaliseringen av samhällsbyggnadsprocessen? vad behöver din kommun?

Respondenterna från kommunsektorn framhåller att standarder för data är en grundläggande förutsättning för en framgångsrik digitalisering av samhällsbyggnadsprocessen. ”Först och främst data. Det krävs så att man kan gå vidare i digitaliseringen. Det utgör grunden i arbetet”, reflekterar en respondent, understrykande det övergripande behovet av kvalitativ information.

När det kommer till integrationen av digitala verktyg, varierar uppfattningarna bland intervjupersonerna. Åsikterna kring vilka delar av samhällsbyggnadsprocessen som bör prioriteras och på vilket sätt digitala tvillingar ska implementeras skiljer sig åt. ”Alla drar på sin egen kant och gör så

gott de kan", illustrerar en divergens i uppfattningen om den mest effektiva strategin, vilket understryker utmaningarna med att nå konsensus inom sektorn.

En gemensam insikt bland respondenterna är behovet av nationell samordning och en övergripande strategi för att hantera den nuvarande splittringen bland Sveriges 290 kommuner. Samtidigt påpekar en respondent att "det känns som att vi inte riktigt har koll på vägen dit", vilket indikerar en bristande tydlighet i den övergripande strategin och behovet av klarare riktlinjer.

Citat i urval från kommunala tjänstepersoner:

"Först och främst data. Det krävs så att man kan gå vidare i digitaliseringen. Det utgör grunden i arbetet. Att digitalisera detaljplaner. Det behövs överhuvudtaget bra grunddata om mark och fastigheter. Där finns det fortfarande att göra. Kostnadsaspekter finns ju också. Men förutsättningen för allt är data. Också system som kan prata med varandra. Så att vi kan utbyta data mellan olika delar. Att all data (som blir digitaliserad) går att nyttja utan för mycket handpåläggning. Då behövs bra system som kan prata med varandra, om inte allt samlas i samma system. Regelverk så att det fungerar smidigt med många aktörer, datakällor och system. Vi håller på med ett omfattande jobb med att digitalisera detaljplaner. Vi ligger hyfsat långt fram. Har mycket e-tjänster. Kunskap och kompetens är viktigt framöver. Kan AI hjälpa oss i detta? Kanske kan AI hjälpa oss komma över att det finns många källor till data och olika standarder. Kanske AI kan hjälpa oss översätta saker mellan olika "språk". Vi jobbar på, likt många kommuner. Känns som vi är i fas och har koll på läget."

"Det är en jättestor fråga. Vi startar på lite olika platser och när man pratar med kommunerna ser man på det på olika sätt. Alltså vad är en digital samhällsbyggnadsprocess? Och vilka delar ska man ta in? Man pratar om digitala tvillingar, men det känns som att vi inte riktigt har koll på vägen dit. Vad är det som blir mitt, vårt uppdrag? Vad är Lantmäteriets uppdrag? Det känns som att alla drar på sin egen kant och gör så gott de kan, men det finns ingen samsyn i Sverige om vad vi behöver göra eller hur vi ska göra det. Så jag hade velat att vi haft en samlad del där vi kunde se vilka steg vi behöver ta för att så småningom ha en nationell, digital tvilling? Om det är det vi ska? Lite mer struktur i utvecklingen tror jag hade gynnat alla."

"Jag tror att vi skulle behöva stöd lite tidigare med material som beskriver det här så att vi kan kommunicera vikten av att digitaliseringen blir av och vad den medför för någonting – främst ut mot ett politikerperspektiv. Det är flera där kompetensen inte är i riktigt på den nivån som den behöver vara på. Vi behöver också avsätta tid för att utbilda oss och för att få till rätt

verktyg så att vi själva har möjligheten till den här obrytbara digitala kedjan utav information och det är verkligen inte gjort i en handvändning. Jag tror det är viktigt för Sveriges kommuner att faktiskt få lite extra stöd i det och om regeringen menar allvar med att vi ska vara nummer ett i världen. Då kanske man skulle behöva en liten slant för det här också.”

”Ibland är det så att man inte har något egentligen utpekade ansvar alls vad gäller informationshanteringen som ändå är en viktig fråga i den digitaliseringsbyggnadsprocessen. I stället är man väldigt upphängd på kärnverksamheterna i kommunen och ambitionerna hos bygglovsavdelningen och planavdelningen kanske inte prioriteras. Utan det är ett mandat i kommunerna som jag tror måste högre upp när det gäller geodataverksamheterna. Finansiering skulle kunna vara en morot som gör att frågorna prioriteras mer i kommunerna.”

”Jag är ganska övertygad om att för att det här ska kunna gå så behövs det styras centralt. Ett bra exempel på det, det är just detaljplaner och nationella geodataplattformen. Vi har 290 kommuner och nästan lika många arbetssätt. Vi har olika politiska lokala viljor, budgetar, resurser, förutsättningar och då kommer det att prioriteras väldigt, väldigt olika de här grejerna och det är väl det som är resultatet. Det är därför vi står där vi står idag. Det behövs ett regeringsdirektiv eller ett uppdrag uppifrån som de kan delegera ner ut på Lantmäteriet eller på Boverket eller Trafikverket eller vilka det är, som säger att det här skall göras det datumet, det är ett krav. Det är det vi behöver för att få skjuts i Sverige för att det här ska på något vis ta fart med digitalisering av samhällsbyggnadsprocessen tror jag. Sen för att kunna göra det möjligt så måste kommunerna få rätt förutsättningar tror jag, det är nästa punkt. Det ena är att det behövs krav, centralt styrt, hårt reglerat med nationella standarder. Vi som är en liten kommun har ungefär 400- 500 detaljplaner. Men vi har bara tre planhandläggare och vi är tre som jobbar med GIS i kommunen och då ska vi förvalta hela kommunens geodataplattform. De ska produceras detaljplaner och allting och då finns det ju inga resurser internt att digitalisera de gamla detaljplanerna.”

”Mer stöd ifrån centralt stöd från statliga myndigheter. Både Lantmäteriet och Boverket. Och då är det inte bara liksom information utan faktiskt se till att det finns system som fungerar innan man implementerar någonting. Ett exempel är ju det här när man införde digitalisering av detaljplaner. Då tog man ju fram specifikationer från Boverket och Lantmäteriet, men man förlitade sig på att marknaden och kommunerna skulle liksom lösa den tekniska implementeringen. Det fanns bara liksom pappersprodukter och sen så skulle man då liksom anlita systemleverantörerna. Men systemen

var ju inte riktigt klara när specifikationerna fanns och det har ju gjort att kommunerna har ju fått tagit otroligt mycket tid och kraft att jobba med system som inte har fungerat, att jobba tillsammans med systemleverantörerna att få det... och det här borde ha legat på mer de statliga myndigheterna så att det bara gick och säga "Här finns ett fungerande system. Det finns flera på marknaden, upphandla! Det är typ exempel som är jätteviktigt att det finns bättre stöd kring det."

"Tittar man på digitalisering av hela samhällsbyggnadsprocessen så är det ju många i det flödet och det är en omställning som kostar pengar. Vi har även sett stora utmaningar med det juridiska. Det är ny lagstiftning som vi ställs inför och det är väldigt mycket tolkningar där vi ska gå in och hantera det och känna att vi gör rätt. Det läggs ner väldigt mycket tid på att tolka och förstå juridiken som kanske inte är riktigt lämpad för där vi befinner oss idag. Det är också otroligt viktigt med standarder – att nationella specifikationer drivs vidare. Ska vi arbeta med digitalisering och automatisering är det jätteviktigt att informationen är just standardiserad i landet men kanske till och med internationellt. I hela digitaliseringsprocessen är ju data det helt centrala och vi tekniken som ska hantera datan kräver en helt ny organisation och arkitektur kring datahantering och att den informationen hanteras korrekt."

"Kanske behövs extra öronmärkta kommunbidrag från regeringen, som går ut i kommunerna för att kunna ge en skjuts för att kunna köpa konsult hjälp eller någonting. Jag menar, vi går ju in i jättetuffa tider, det märker vi ju. Och nästa år ska vara ännu värre, sägs det. Vi har minus på kartmät GIS-sidan här på kommunen. Och anledningen till det är att det byggs ingenting längre. Det bara tvärdog. Vi får inte in några beställningar på nybyggnadskartor, det genereras inga nya grundkartor, detaljplaner. Och om nästa år blir värre också, så får vi ännu mindre intäkter. Då finns inte resurser och pengarna att lägga på det vi skulle behöva digitalisera i kapp."

"Vi har ju varit digitala sedan i början på 90-talet. Vi har inte ritat en karta med papper och penna, medan planmänniskorna fortfarande sitter och skissar på papper och penna. De förstår inte nyttan. Man har ju pratat om det här med digitala detaljplaner, att man ska digitalisera äldre detaljplaner. Boverket gick ut här och hotade lite: Om man inte hade gjort det före 2028 så skulle de upphävas. Då gick ju vår planenhet i taket, "så kan man väl inte göra?". Men då gör man ingenting, man låter det vara. Så samsyn med olika enheter, det ska vi få. Och kanske också skarpare krav, det är 2028 som gäller."

”Sen är det såklart de där pengarna. Vi har gjort lite förstudier, till exempel på det här med digitalisering av äldre detaljplaner. Hur mycket resurser vi skulle behöva för att göra jobbet, och så måste vi gå till våra politiker och få extra medel. Det är ju ingenting vi gör med den vanliga driftsbudgeten, men det är också svårt att få fram det här till våra politiker. För de förstår inte heller vad det är för någonting eller vad det innebär.”

”Vi är en ganska liten kommun förhållandevis. Det som märks är att det här är en ganska stor omställning, så det behövs både mer tid, kompetens och resurser som vi inte riktigt har. Det är vår begränsande faktor för hur vi kommer vidare i stort. Sen finns det ju så mycket detaljer som handlar om juridiska förutsättningarna, det är ofta sådana frågor som vi fastnar i. Där det kanske finns lösningar, men där vi saknar den kompetensen för att kanske hitta lösningarna inom en rimlig tid. Då blir resurserna begränsade. Det är en liten ond cirkel som man skulle behöva komma ur. Det som vi behöver är en tydlig nationell målsättning. Det visar tydligt vad Sverige vill och det är nödvändigt för att också få till den lokala styrningen att gå i samma riktning. Men det tar ju väldigt mycket tid. Särskilt nu då inför 2024, 2025 när de ekonomiska resurserna är små så är det väldigt svårt att prioritera medel till den här typen av frågor i vår kommun. Man skulle behöva mer pengar mer stöd, och mer gemensam vägledning. Det hade underlättat för oss.”

”En nationell databasmodell som alla måste använda tror jag behövs. Och sen tror jag att det behövs medel. Pengar. Gällande första svaret så har ju våra nordiska grannländer sedan många år liksom färdiga nationella modeller, och det ser man ju har hjälpt dem framåt ganska mycket. Sverige ligger långt efter när det kommer till just de aspekterna.”

”Vi är på ganska god väg. Jag skulle säga att utifrån att vi är en lite större kommun så finns det liksom medel, även om man får kämpa för det så tror jag inte att det är nog inte största hindret. Det är en gissning. Hela samhällsbyggnadsprocessen är absolut inte digitaliserad. Och om jag får pengar i framtiden vet jag förstås inte men jag tror ändå att den större utmaningen det är att det saknas en...alltså organisatoriskt saknas det förståelse för att det här ska göras, och nyttorna med det. Och det är väldigt svårt för mig att driva det längst ner liksom ett stuprör.”

”Det kan inte komma underifrån som att jag sitter och driver det och äskar pengar utan det måste komma tror jag uppifrån att det här ska göras. Och inte bara för att man måste, utan för att det är smart och det är bra och förståelse för det och att man då får medel och att man får hjälp att liksom

få det att fungera organisatoriskt. För jag har inget mandat över någon annan verksamhet.”

”Alla är nog medvetna om digitaliseringens betydelse, men även om digitaliseringen skapar effektivitetsvinster så kräver det ju också stora resurser för att driva arbetet och i det ekonomiska läget vi är i nu är det inte helt lätt att få i gång digitaliseringsprojekt och få resurser som kan jobba med digitalisering. Det upplever jag som ett visst hinder.”

”Vi behöver en större grad av samarbete mellan olika kommuner och regioner än vad vi har idag. Vi sitter alla med samma utmaningar och det är samma processer eller väldigt likartade processer vi jobbar i, men vi bygger våra egna lösningar och det där blir ju också lite problematiskt när man sen ska skala upp. Vi skulle behöva lite mer nationellt stöd i hur vi ska tänka och vilka datamängder vi kan dela med varandra och så på ett mer enhetligt sätt. Man har ju gjort vissa saker, till exempel finns den nationella geodatabasen och den typen av satsningar men man skulle behöva få in det i fler delar av processen.”

”SKR har ju en ganska viktig funktion att spela där eftersom de är en viktig kontakt för kommuner och regioner och de gör ju ganska mycket bra grejer, men det känns som att det är någon som måste hålla ihop arbetet ännu mer. Det blir svårt att samordna sig själv på något vis, men SKR sitter ju på en sådan central position så för mig känns de jätteviktiga. Och så finns det ju andra också typ Boverket som också kan ha betydelse.”

”Utifrån en ”lantmätarsynvinkel” tänker jag att det som behövs är att man behöver jobba mer med den grundläggande datan. Om vi inte har bättre koll på var exempelvis gränser går exakt än idag så kommer vi inte kunna digitalisera och automatisera på sikt. Vi säger idag att vi jobbar digitalt men det är i själva verket analogt till stor del eftersom det fortfarande är PDF-format man jobbar med och så vidare. Våra beslut är också fortfarande analoga i ganska hög grad, så där behövs en hel del regeländringar och samordning inte minst. Idag finns det ju funktioner som digitala fullmakter till exempel, men de kan inte vi acceptera som myndighet för de är inte gjorda i våra system. Den typen av standarder blir viktiga på sikt tror jag.”

”Ska man få in gamla planer ser vi att det både behövs statliga bidrag och att det behövs mer utbildad för att kunna jobba med de här frågorna. Sen tror jag också att det krävs en rad ny lagstiftning i nya förfaranden, alltså nya förfaranden för gamla planer där man kan tillåta nuvarande markanvändning även i strid mot gällande plan utan utredningar.”

”Där krävs det ju att de centrala förvaltningsmyndigheterna som Boverket eller Lantmäteriet med flera får medel att ta den roll som krävs. Många ändringar kanske måste göras på en ursprunglig karta, men de kanske är väldigt gamla och då är det mycket som bara funkar i teorin men inte praktiskt. Det krävs att förvaltningsmyndigheterna här får ett tydligt uppdrag eller en tydlig roll för att vi ska komma i mål.”

”Kunskapen från politiken kring digitala processer och förståelsen för de här frågorna upplever jag är väldigt låg. Den är kanske så bara här lokalt, men jag kan tänka mig att det är så hela Sverige så jag tror det är viktigt att man pratar mer om det här och det här uppdraget och hur viktigt det är så att det blir en självklarhet politisk.”

”Sett utifrån översiktsplansperspektivet är en förutsättning att det blir föreskrifter, vilket väl är på gång, men de stora frågorna är ju datalagring och arkivering. Där är det svårt att veta vad som gäller ofta. Är det de digitala linjerna som gäller eller är det fortfarande dom analoga? Jag har fortfarande inte hört en lösning på detta problem utan man kör på PDF. Det finns inget annat sätt att arkivera digitalt än annat än att det finns arkivsäkra PDFer, och då kommer vi ingen vart om det är resultatet. Vi måste ta ett steg till.”

”Jag tycker utmaningen framför allt ligger i att det är så många steg och ska vi bli digitala krävs det att alla steg blir digitala. Alltså, ska man kunna läsa in data så måste det finnas data från steget innan, men än så länge är väldigt många steg analoga när vi exempelvis vi sitter och granskar bygglovshandlingar och vi har ofta dubbla system med ett analogt arkiveringssystem till exempel och ett digitaliserat system och då uppstår problem kring vad som gäller. Sen måste jag också säga att inte heller jag som ändå har varit involverad i digitaliseringsprocessen under många år förstår riktigt om det är värt besväret så att säga och då kan jag förstå att det för politikerna måste vara ännu svårare att förstå. Sen är jag helt övertygad om att det finns stora nyttor om vi väl får alla system på plats och det finns liksom ingen annan väg att gå, men jag kan ändå förstå att det kan vara svårt för politiker att direkt se varför man ska satsa på detta.”

4.2.2 Vilken är den största nyttan er kommun skulle ha av en digital samhällsbyggnadsprocess?

Några av intervjupersonerna betonar hastighet och kostnadseffektivisering som primära fördelar. En respondent understryker behovet av att bibehålla eller förstärka kvaliteten trots ökad snabbhet och pekar på den växande betydelsen av säkerhet, särskilt med tanke på hybridkrigsföring. Andra lyfter fram fördelarna med datadrivna och effektivare beslutsprocesser, vilket kan leda till

högre kvalitet och snabbare svar för medborgarna. En gemensam tråd är önskan om att proaktivt kunna scenarioplanera och analysera större projekt tidigt i processen, vilket möjliggörs genom tillgång till bättre och mer aktuella data.

Åsikterna delas kring personalresurser och kompetensbehov. Vissa ser en möjlighet att minska behovet av personal eller omfördela kompetensen i en fullt digital process, vilket skulle effektivisera och modernisera arbetet. Samtidigt framkommer behovet av att tillhandahålla stöd och resurser för att hantera den komplexa digitala omställningen.

Tillgängligheten för medborgarna anses vara en given nytta, särskilt vid digitalisering av bygglovsprocessen och andra e-tjänster som underlättar för slutkunderna. Samordningsvinster och ökad transparens genom gemensamma riktlinjer och nationell samordning betonas som väsentliga för att underlätta arbete över kommungränser och mellan olika förvaltningar.

I sammanhanget lyfter intervjupersonerna även fram möjligheten till automatisering och användningen av digitala plattformar för att samla och hantera information.

Citat i urval från kommunala tjänstepersoner:

”Hastigheten! Att vi kan snabba upp processen samt kostnadseffektivisering. Kravet är att kvaliteten bibehålls eller förstärks. Säkerhet har blivit allt viktigare på senare tid med hybridkrigsföring. Det kommer bli en utmaning.”

”Blir det en digital process så får vi ju mer datadrivna processer och även besluten blir då mer effektiva så det blir ju en kvalitetshöjning på så sätt i processen. Det blir en kvalitetshöjning i de underlag som vi fattar beslut på, vi har förhoppningsvis då också mer gemensamma underlag och kan säkerställa att det är samma källa som man utgår ifrån och sen blir det naturligtvis tidsvinster.”

”Det handlar om att mer kunna scenarioplanera, alltså att arbeta mer proaktivt i analyserna och att vi redan i tidiga skeden kan analysera hur staden påverkas i olika större projekt till exempel större infrastrukturprojekt. Om vi har tillgång till bättre och mer data och den är ständigt uppdaterad skulle det ge bättre analyser tidigare helt enkelt. En annan nytta som jag tänkte på är ju att om vi jobbar på ett gemensamt sätt enligt samlade riktlinjer så kan kanske jämförelse mellan kommuner också ske på ett enklare sätt. Överlag tänker jag att det hade gett en ökad transparens också för kring hur vi arbetar inom planeringen och i samhällsbyggnadsprocessen.”

”Vi skulle förmodligen inte behöva lika mycket personal. Eller personalen skulle ha en annan kompetens. Om vi hade en fullt digital process hade vi gjort en stor förflyttning. Därmed effektivare för medborgarna, kunderna och de vi har att göra med. De hade kunnat få svar snabbare.

Privatpersoner tänker jag kanske, där det är enklare frågor. Om de själva kan hitta dem på ett enkelt sätt. Vi hade upplevts moderna, vi hade jobbat effektivt och vi hade kunnat leverera på ett annat sätt. Och vi hade kunnat koncentrera våra resurser på det vi ska, där det inte går att digitalisera bort frågorna, där det är rätt så svårbedömt, vi kunde lagt mer resurser där. Och det som ska rulla igenom hade rullat igenom vid sidan av, självt. Så processen hade varit mycket effektivare som hade gynnat hela samhället. Och det hade kostat mindre pengar.”

”På ett snällt sätt tycker jag att frågan är nästan irrelevant för att processen måste vara digital. Jag ser inte det som ett val utan vi måste var där. Det är ju för att dra ett exempel när man skulle skatteplanera för 15 år sedan, så var det en ganska krånglig process. Man fick fylla i en massa papper som man fick skicka iväg och sen det tog ju 4, 6, 10 veckor någonting innan du fick pengar tillbaka. Nu är det sms du klickar, BankID och så är det färdigt. Samma resa behövs för kommuner för du kan skattedeclarera på 3 sekunder när du sitter hemma i soffan. Ska du skicka in bygglov bygglov... ja, du måste ju mest troligt tanka hem ett dokument, du ska fylla i det, ska komma till oss. Det tar 4 till 6 veckor för handläggning och så skickar vi tillbaka ett ja eller nej. Jag tror inte våra invånare kommer acceptera det så här länge till. Och därför säger jag. vad behöver vi? vii måste göra det. Det är inte ett val. Man kanske som kommun säger att ”vi har inget behov av det”. Nej, men liksom det kommer ju vara den gemene man ställer krav på, att så här kan det inte vara längre. Genom digitalisering ser jag också en viss möjlighet att automatisera delar av processen som är lite enklare. Vi har ett sidoprojekt just nu för att automatisera enklare bygglov och för att göra det måste du såklart ha digitalt modernt relevant underlag. Du kan inte göra det på en gammal PDF.”

”Vår kommun kommer behöva få till en mer effektiv hantering av ärenden för att kunna ge en bättre service. Vi kan inte ha mer personal eller resurser utan vi måste göra lite som bankerna gör och låta kunderna göra jobbet. Vi ska tillhandahålla information på ett bra sätt och det ska finnas förutsättningar för de som behöver få kontakt med oss. Vi kommer inte kunna bli dubbelt så många för att då hinna med utan vi får se till att bibehålla samma kvalitet med samma resurser men med en mer effektiv hantering.”

”Tillgängligheten för medborgarna känns som en given nytta, när man digitaliserar bygglovsprocessen till exempel eller andra saker som gynnar slutkunden. Det finns säkert fler liknande typer av e-tjänster men just det där att man underlättar för medborgaren på olika sätt är den största nyttan så som jag ser det både i kommunen och nationellt.”

”En nytta är ju att vi faktiskt kan effektivisera våra befintliga processer med hjälp av digitalisering och kanske delvis med hjälp av AI också. Vi står ju alla inför den här demografiska utmaningen där vi är färre som ska leverera mer välfärd till fler inom några år, så att det är klart att vi behöver tänka på det sättet också utifrån det ekonomiska läget och jag hoppas att det väl kan vara och bli en stor nytta att vi faktiskt kan bli mer effektiva på sikt för det kommer att krävas.”

”Jag tror man kan göra stora samordningsvinster till exempel genom att samordna bättre mellan förvaltningar och kommunala bolag. Det har hänt mer än en gång i [kommunen] att samma gata har grävts upp inom loppet av två månader för att två olika förvaltningar eller bolag åkte dit och skulle göra något. Hade de kunnat samordna den typen av processer bättre hade man kunnat göra väldigt stora vinster både i tid och kostnader. Det stör ju mindre för medborgarna i samhället också naturligtvis om man kan undvika sådant.”

”Om man håller ihop det och har information på ett ställe och att den ser likadan ut och är likriktad, så hade det gett precis samma fördelar på nationell nivå. Jobbar man som byggherre eller exploatör över flera kommungränser så hade de haft mycket enklare att ha kontakt med kommunerna. Nu får de börja från noll varenda gång de går in i en ny kommun, för alla har olika processer. Så om man hade haft en mer sammanhållen nationell process, så hade det varit mycket mer lättjobbat.”

”Jag ser det ur flera olika perspektiv, men den största nyttan är att det minskar dubbelarbete och minimerar felaktigheter därigenom. Att man som kund till oss vet vad man ska leverera, och vad vi kan ta emot för format i olika skeden. Då borde det vara lika i alla kommuner. Det finns många större aktörer som är i samhällsbyggnadsprocessen som agerar i många olika kommuner och jag kan tänka mig att det finns en viss frustration över att man möter olika sätt att hantera det här på. Så det är en ekonomisk nytta med det, men också en tidsvinst.”

”Den största nyttan med det är såklart att förkorta handläggningstid och plocka bort moment i processerna som kan automatiseras och självklart också att kunna ge beslut, eller i alla fall så nära som möjligt, ha så tydliga svar på vad som gäller i saker och ting det, det är väl det man eftersträvar.”

”Den störta nyttan tycker jag är kvalitetssäkringen. Att hanteringen av informationen kan styras på ett bättre sätt när det är digitalt och vi kan tvinga in vissa värden. Vi ska inte skriva in fritext på vissa saker som det görs idag. Det blir väldigt svårt att hantera och vi har sämre kontroll på informationskvaliteten, så det är det tycker jag är det bästa. Och det i sin tur kommer ju att gynna medborgare, företagaren som vill bygga den processen kommer att gå snabbare för att vi har en bättre kontroll på resan med kvaliteten så att vi inte behöver göra misstag på samma sätt. Sen kan man aldrig freda sig från mänskliga faktorn och så, och det kommer ju att ske, men det är lite för mycket idag tycker jag som beror på att vi har brister i informationsförsörjningen mellan olika instanser och verksamheter egentligen, som vi skulle kunna haft lätt att undvika genom att jobba mer digitalt där våra verksamhetssystem är mer integrerade i varandra så att vi har digitala överlämningar.”

”Nationellt är det för tillgängligheten. Får vi in det här digitalt på samlade ställen då blir ju mycket enklare att få tillgång till allting, så det tror jag är den absolut största nyttan också. Sen är det alltid svårt att spekulera i vad de skulle kunna använda datan till? Säkert bra för byggbranschen när de ska göra sina BIM-modeller. Förutsättning för det är ju att de har tillgång till den så att där tror jag är det största och att man jobbar med nationella knypunkter där man hämtar data som nationella geodataplattform eller SDG-förordningen med hur vi ska hantera till exempel vissa tjänster och ärenden, till exempel för kommunerna och på nationell och eller EU nivå så att säga.”

”Det som är så bekymmersamt är att man kan ju se att om allt skulle vara digitalt, så det är klart att det hjälper främst tredje part. Liten effektivisering av våra egna, man pratar ju om automatiserad bygglov, till exempel att man skulle slippa med lite sådana saker. Men det är ju så otroligt långt borta innan vi har digitalt...liksom samhällsbyggnadsprocess för det handlar om...det är att vi inte har kvalitet på våra fastighetsregister. Det underlaget som är ju inte liksom korrekt, så det kommer ju krävas enormt mycket tid och kostnad för samhället att hamna i den här liksom bilden där det faktiskt ger nytta. Där man kan lita på det planerna kan bli juridiskt för just nu är det mer att man skapar titt-verktyg, men allt juridiskt är fortfarande pappersprodukter och kommer vara ända tills vi har kvalitet på alla fastighetsregister. Nationellt är det mer våra kunder som har nytta av att samhällsbyggnadsprocessen ska gå snabbare. Att länsstyrelsen får enhetligt underlag, eller de myndigheter generellt som jobbar med många kommuner. Att det blir ett enhetligt sätt det är den stora vinsten.”

”Det där är väl en fråga som vi inte riktigt har analyserat färdigt. Jag tror att det är en del av varför det är svårt att hitta motiv för att satsa på detta. Det är för att nyttan är otydlig. Utifrån att det blev lagligt krav på att detaljplanerna skulle upprättas digitalt då fick vi ganska mycket pengar, extra pengar för att ställa om - just inom detaljplaneprocessen. För det var där behovet fanns. När det finns ett tydligt krav så är det också lättare att säga att ”här behöver vi tillföra resurser för att kunna lösa den här uppgiften som vi måste lösa”. Men det har varit jättesvårt hela tiden att förklara varför, och nyttan av detta. För nyttan uppstår kanske inte där kostnaden finns. Den uppstår långt senare och kanske för någon annan som är diffus. Jag tror att nyttan är liksom hela knäckfrågan här. Lantmäteriet, eller regeringen, har inte lyckats kommunicera det så att de som jobbar med de här frågorna förstår och kan argumentera för det vidare. Men det är klart att vi kan se en massa nyttor om man kan hitta information på ett enkelt sätt, eller att det finns på en gemensam plats eller att det kan återanvändas. Men vi har inte de systemen på plats. Det blir inte verklighet dag ett. Om vi tar detaljplanerna som ett exempel så räcker det ju inte att de nya detaljplanerna blir digitala. Det tar för lång tid innan den här nyttan uppstår, och vi har inte kunnat jobba med de gällande detaljplanerna och digitalisera dem. Så det där tror jag är en knäckfråga: ”Vad är nyttan?””

”Jag tror generellt att man måste dela in nyttorna i två kategorier. Den ena kategorin är interna nyttor och så skulle vi lyckas digitalisera hela samhällsbyggnadsprocessen på ett bra sätt så skulle vi kunna internt effektivisera oss kopiöst. Den andra kategorin tror jag att jag skulle säga är nyttan för samhället. Nyttan för de vi finns här för, de som betalar, inte allt men delar av våra löner, det är medborgarna, näringslivet, medborgarna och så vidare i vår kommun. Nyttorna för dem är ju... att det skulle kunna vara väldigt mycket mer transparent. Man skulle kunna enklare förstå vad som händer, vad som är på gång. Man skulle också, tror jag, om man lyckas digitalisera den på ett bra sätt få en...komma upp i en helt ny nivå av medborgardialog, medborgarinflytande. Nu låter det lite drömt men kanske på något sätt att det skulle kunna också bidra till att stärka demokrati. Delar av de demokratiska värdena.”

4.2.3 Vad ser du behöver vara på plats nationellt samt för din kommun för att komma vidare i digitaliseringen?

Intervjupersonerna från kommunerna betonar behovet av ökade resurser för digitalisering på både nationell och kommunal nivå. Utmaningarna inkluderar

bristande finansiering och kompetensgap mellan kommuner och staten. De efterfrågar tydligare riktlinjer och stöd från staten för att hantera digitaliseringens komplexitet. Fokus ligger på datadelning, lagring, säkerhet, standardisering och nationella specifikationer. Samverkan och samordning mellan kommuner och myndigheter betonas som avgörande för att undvika fragmentering. Öppna data och informationsmodeller diskuteras som vägledande, med önskan om en tydligare nationell strategi och förståelse från politiskt håll. Finansieringsfrågor och behovet av en statlig myndighet som sammanhåller och finansierar datainitiativ betonas som centrala förutsättningar.

Citat i urval från kommunala tjänstepersoner:

”Vi behöver resurser för att bygga upp och komma vidare vilket kräver en investering. Kommunens anslag räcker inte alltid till och vi har svårt att kundfinansiera detta. De ekonomiska förutsättningarna problematiska. Vem ska göra investeringen? Vem får ut effektvinsterna? Vi behöver ju tillhandahålla bra datadelningstjänster och lagring. Det måste ju synka mot olika data och undersökningar. Hur tar man tillvara på det nationellt? Vi digitaliserar alla undersökningar som görs. Men hur ska det lagras för att få nationell nytta? Hur säkerställer vi delningen av data mellan olika system och källor. Standardisering möjliggör användandet. Norge har varit bättre, de har det mer samlat. AI kan vara till hjälp att ”översätta” olika standarder.”

”Det är lite som det jag var inne på med digitala detaljplaner alltså att man får den här verklighetsförankringen och förståelsen för hur det verkligen fungerar. Om det tas fram nya riktlinjer eller föreskrifter eller arbetssätt så gäller det ju att det verkligen är förankrat och att man har en kunskap om hur det fungerar hos oss kommuner till exempel, men det kan ju vara andra aktörer också. Vi som kommuner har även väldigt olika förutsättningar. Om vi ser till en kommun på landet eller till de större städerna där vi har en mer komplex stadsmiljö och där vi ska förtäta och bygga både ovan och på och under mark, så det är väldigt olika förutsättningar vi befinner oss i. Någonting som är otroligt viktigt också och som har blivit mer aktuellt är ju just det vi var inne på tidigare med säkerheten. Det känns ju mer centralt nu än vad jag gjorde kanske för några år. Idag står vi i ett annat läge och att det är viktigt att man beaktar det. Skulle vi jobba tillsammans i de frågorna skulle vi spara väldigt mycket tid. Om vi nu går in och får mer digitala underlag är även frågan om arkivering viktigt. Hur gör vi det på bästa sätt? Är det vi som producerar informationen som ska arkivansvaret eller är det centrala myndigheter?”

”Jag tycker vi ligger lite efter, och vi har legat efter många av våra grannländer länge. Nu har vi ett annat sätt att jobba på som vi skulle

kanske borde startat upp för många, många år sedan. Därför har vi som nation mycket att ta igen när det gäller digitalisering i dessa frågor. Man försöker etablera den här nationella geodataplattformen som är den nationella plattformen för att hantera de här bitarna. Som bygger på mer modern... vad ska man säga... mer modernare mjukvaruutveckling. Och där tror jag det är ett kompetensgap mellan kommunerna och staten än så länge. Jag vet man har tagit fram detaljplaner på lantmäteriet, men jag tror inte det räcker när Lantmäteriet samtidigt säger att nej vi har inte det uppdraget att ta fram verktyg, utan det ska marknaden göra. Men det är ju inte bara Lantmäteriet som ska driva detta. Jag skulle önska en tydligare taktplan från staten samt ökad finansiering samt lagkrav på vad kommunerna förväntas göra”.

”Det är just hur vi ska dela med oss av datan och vad vi ska tita på. Där är en osäkerhet, kommer varje kommun att bygga upp sin egen del med öppna data? Eller kommer det finnas en nationell lösning? Just nu verkar det luta mer åt att kommunerna tar eget ansvar, då blir det ju 290 egna lösningar också. Kanske några färre om vi har tur. Det är framförallt det, hur vi ska spara och jobba med data och beskriva den tillsammans. Så nationella specifikationer är jätteviktiga för oss. Vi har rätt många projekt, vi är inne i 3CIM, det beskriver också hur vi ska kunna lagra våra data, för att använda den i 3D-modeller och i en digital tvilling. Där är vi i början, det tar väldigt lång tid att arbeta med det. Och sen när vi väl har en specifikation på hur det ska se ut så ska ju någon förvalta den och se till att vi kan efterleva den. Så där är rätt många frågor. Det känns som att vi är i början av någonting. Och gör vi det rätt från början kommer det att bli jättestora fördelar. Men om vi inte lyckas riktigt landa det så att vi kan hantera det tillsammans så blir det olika lösningar till slut.”

”Jag tycker det är jättebra steg man tar nu med nationella specifikationer och såklart. Enda nackdelen är att de blir väldigt komplexa, alltså formfaktorn på de blir liksom... det är svårt för många att ta till sig dem. Det kräver heltidstjänster per specifikation. Man kommer inte kunna uppnå någon form av konsensus och därmed är standard inte utan på det sättet, utan det måste ut och användas. Man måste börja enklare. Inte försöka fånga in allting från dag ett.”

”Om man skulle lyfta ytterligare en nivå så skulle jag vilja säga att politiken inom det här området och den nationella styrningen är ganska omogen om man får säga så, den saknar förståelse för helheten. Att de öppna datakraven hänger ihop med hur data kan användas där finns det en naiv och kanske förenklad bild över att data bara skapar värde och nästan inte kostar några pengar alls. Det är ju tvärtom så att det kostar otroligt mycket

att se till att vi har data av god kvalitet och den måste vara av god kvalitet för annars har vi ingen användning av den. vad Här finns en diskrepans i hur man tittar på det här på nationell nivå och utifrån det sätter upp ramar för vem som ska göra vad och så vidare. Hur ska ersättningen se ut exempelvis? Vi upplever att de här resonemangen inte stämmer riktigt med verkligheten om man ser till var kostnaderna finns och var nyttorna finns och då blir det också väldigt svårt att nå framåt. Just i frågan om öppna data så det många som verkar ställa sig frågande till varför det går så långsamt och "varför händer ingenting". I själva verket så jag tror att vi vet ganska väl varför inte händer någonting och det är för att det är mycket svårare och kräver mycket mer tid, kompetens och resurser än vad man tror. Jag tror att det saknas lite där och vi upplever att myndigheter gör och styr lite olika, de har lite olika förförståelse för frågorna, det ser olika ut om man tittar under rubriken "öppna data" eller under rubriken "geodata" så det hänger liksom inte ihop nationell heller och det är svårt att förhålla sig till. Det är svårt att se hur utvecklingen ska se ut ur ett större perspektiv för landet "vart är vi på väg?"

"Det måste vara klart och tydligt vad vi ska leverera och då kommer vi lösa det helt enkelt. Kommunerna kan inte driva det här utav egen kraft utan vi måste veta vad vi ska göra. Lantmäteriet behöver tillexempel sätta tydliga direktiv för att alla måste leverera till en viss databas tillexempel och det ska gå till på ett visst sätt och hjälpa oss med systemleverantörer som hjälper oss. Säkerhetsfrågan måste lösas också, alltså vilken data kan vi lämna ut och vad kan var offentligt. De delarna behöver man titta på också.

Det är en jätteviktig aspekt, det där med säkerhetsklassning och de bitarna utifrån det säkerhetsläget som är idag. Vi har väl varit lite för öppna med viss information också och det tror jag inte att man kan göra något åt från nationell håll utan det måste vi själva kika närmare på."

"Verktygsmässigt så har det absolut optimala varit att här att "här tar det här paketet och installera detta. Installera detta i Windowsmiljö eller installera detta en Linux-miljö så har du ett gränssnitt för att kommunicera fram och tillbaka med nationella geodata" det hade varit det bästa. Så kan man mappa ihop det mot det här gränssnittet lokalt sen, när man tittar på teknikbiten. Och återigen när det gäller regelverket så, tvinga mer så att det inte blir så himla valbart för att sitta med. 290 kommuner som med varierande kompetensgrad och storlek och förutsättningar. Det går inte."

"Fastighetsgränserna är en väldigt viktig del för att vi ska kunna digitalisera och sen göra körningar på materialet. Är de fel kommer vi inte kunna i framtiden ta beslut digitalt eller utan att man tittar på det manuellt. Det är

viktig och svårjobbad. Utan fastighetsgränser med känd kvalitet så får vi inga digitala beslut eller processer.”

”Någon form av tillgänglig standard för informationsmodeller kanske inte vore så dumt. Jag tror vi var involverade i tre olika initiativ för att skapa City Information Models för något år sedan. Jag vet inte hur de var väl de var linjerade med varandra, men det känns ju som att om det fanns ett behov för tre parallella projekt samtidigt så finns det nog en efterfrågan eller behov av någon form av standardiserade informationsmodell eller förslag till en sådan som folk skulle kunna använda sig av i och med att alla står inför samma utmaningar men många verkar uppfinna samma sak just nu på olika håll.”

”Jag har följt digitalisering främst kopplat till fastigheter och lokaler, och om man jämför det området med våra grannländer så har de ju haft lite större krav från nationellt håll än vad vi har i Sverige. I Norge tror jag de kräver att man måste hantera informationen digitalt och så vidare men i Sverige sker ju allting på frivillig basis och det kan väl vara både på gott och ont. Men ibland kan jag tänka mig att det är mer effektivt om man ställer fler absoluta krav från myndigheter och så vidare. Det kan vara ganska positivt i vissa fall tycker jag.”

”Det är roligt för mycket av det du nämner [arkivering, datadelning, öppna data etc.] försöker vi att prata om och jobba med. Jag tycker att den nationella nya geodataplattformen är ett, eller det bör vara ett, lyft eller i alla fall ett steg i rätt riktning och då är det de nya detaljplanerna som direkt ska dit nu. Så det behöver vara på plats, och den här förståelsen behöver också vara på plats. Jag tror att det är viktigt med kommunikation kring vikten av mer riktiga lägen på fastighetsgränserna. Det ska inte vara så att 290 kommuner får tolka vad som är en prioritering, utan det ska faktiskt prioriteras från mer centralt håll där man har den övergripande bilden. Vi har gjort en uträkning kring digitaliseringen utav äldre detaljplaner och med de resurser som vi har att jobba med det och för att få tre kommuners planer digitaliserade så tror jag dessvärre att det skulle ta 20 år eller någonting. Det är helt sjukt och det ställer inte jag upp på. Vi jobbar aktivt med det här, det gör vi verkligen, men vi behöver ha den förståelsen från kommunledningen att det här kostar lite pengar.”

”Det behövs någon statlig myndighet som tar ett ansvar och sammanhåller och är knutpunkten för all data. Om det är Lantmäteriet som håller i det eller om det är någon annan, men alltså det behöver vara på en statlig nivå. Sedan är finansieringen väldigt viktig. Det låter tråkigt när kommunerna tjar om det, men det är så viktig. Nu ska vi öppna upp data

den 9 februari 2025. Då släpps till exempel våra byggnader och adresser. Och då är det ju vårt ABT-avtal. Det är en kvarts miljon för oss i intäkter som försvinner då. Det drabbar i slutändan att det ska komma ut till byggföretagen och arkitekterna och medborgarna. Det är liksom i den stora nyttan är. Men brister vi i datakvalitet, då kan de ju ändå inte nyttja det som det är tänkt. Så att det är det blir ett helhetstänk kring det hela och där tror jag att det inte räcker med att regeringen egentligen ger ett utökat anslag till kommunerna och att vi får ett ökat kommunbidrag. För vi slåss ju hela tiden internt i en kommun med skola och omsorg. Vår verksamhet är alltid nästan lägst prioriterad, ska jag säga fast man kan tycka att den är jätteviktig. Men den hamnar i jättelångt ner på listan. Vi pratar om vad vi ska ha för äldreomsorg eller skolan. Och de är ju de största verksamheterna som äter upp den största delen av budgeten hos en kommun i alla fall. Då måste de öronmärkas från staten att det här får kommunerna bara använda den här pengarna till. Det tror jag kommer att behövas.”

”Men det är ju standarder på data, det är någonting man jobbar på. Det har också lite med pengar att göra. Det här med öppna data som vi ska dela med oss av. Det är ju lite oklart det där med finansiering. Vi kommer ju att tappa intäkter om vi ska dela data, för vi har ju några som har kartavtal med oss. Jag tror vi har ungefär 250 000 om året där vi får in pengar på kartor, och släpper vi de här värdefulla datamängderna då kommer de ju att säga upp avtalen. Då måste vi också få in lite pengar där. ”

”Vi är också med i det här geodata-samverkan, det kostar ju också pengar. Men kanske kan det bli billigare nu framöver. Man får inte så mycket information från myndigheterna. Det är ganska mycket som är oklart. Vi får också ersättning från Lantmäteriet för att vi levererar in till exempel byggnader, adresser, lägenheter. Men de vet inte vad det kommer bli för pengar och vi kommuner sitter lite lugnt i båten och väntar på att få något besked. Men det kommer säkert att komma, men det är lite svårt att veta. Så sitta lugnt i båten är det väl ganska många kommuner som gör.”

”Det här med standarder, till exempel, tror vi behöver finnas på plats. Nationella standarder så att inte varje kommun själva behöver ta fram egna. Det är ju också så att vi jobbar mycket med andra konsulter. Vi upprättar inte all information själva och då behöver vi kunna skicka information mellan varandra på ett sätt utan att vi behöver göra om den sen i våra egna system. Utbytesformat och standarder tror jag är en jätteviktig del.”

”Hur ska den digitala informationen arkiveras så att det inte ändå landar i en PDF. Det måste finnas på plats. Det tror jag också är en viktig del av det här med nyttan, att kunna kommunicera det. För om det ändå inte är den digitala produkten som blir det som vi sedan också kan arkivera och göra tillgänglig så måste vi ändå jobba på två sätt. Det är väl de två stora saker som jag tänker att ”det här hade varit viktigt för oss”.”

”Sen är det ju mer kopplat till juridik också. Det är också ett exempel från detaljplanerna, där man har digitaliserat och gjort en viss årstolkningsordning där man har digitaliserat och sen har man vid överklagande beslut kommit fram till att man skulle digitalisera i en annan i en annan ordning. Så att det man har digitaliserat är inte det som sen då vid prövning blir det som är rättsligt gällande.”

”Hade det funnits en mer fastställd ordning så hade det också varit tydligare. Man hade kunnat räkna på vad är den här insatsen för oss? Hur mycket kostade det att göra det och vad får vi tillbaka men? Idag är det också inbyggt ganska många risker som sen kan innebära att man behöver göra om det. Det tänker jag också att man från statligt håll behöver minimera de här riskerna för kommunerna. Att man inte behöver göra om saker två gånger. När vi nu har våra digitala detaljplaner, det är ju inte så att vi kan skicka det i digitalt format till någon annan eller att vi kan dela. Det har ju lite med det här utbytesformatet att göra, att det inte finns något utbytesformat gör att någon annan myndighet kan ta emot det som vi har upprättat. Så att det blir ju bakvänt och det blir också tillbaka igen till nyttan, att det ställs lagliga krav på att vi ska upprätta detaljplan är på ett visst sätt. Men sen under samråd och granskning, och när det antas, så är vi tillbaka på det digiloga sättet att skicka information mellan varandra.”

”På det sättet som arbetet bedrivs hittills så har ju inte lösningarna varit på plats när kraven har ställts. Det brukar ju sägas vid de här seminarierna att vi bygger rälsen samtidigt. Det är väldigt svårt att jobba på det sättet att hänga med och det påverkar väldigt mycket. Inte bara det att man kanske inte kan uppfylla kraven i rätt tid, men det blir också en påverkan på arbetsmiljön för den enskilde individen när det ställs krav som man känner att man inte riktigt kan uppfylla de förväntningarna. Det får man ju komma ihåg på något sätt i den här digitaliseringsförändringen. Att det handlar ju inte bara om att lära sig att ”nu ska jag göra saker på ett annat sätt”, utan det är verkligen en omställning för människor. Det är ett helt annat sätt att tänka kring information, och vad det är som vi ska ta fram. Det där är så svårt, för det går inte att berätta för någon hur du ska tänka. Det här är någonting som man måste samtala mycket om och det är en delvis en förändring som tar lång tid och det är också en utmaning i detta.”

”Vi är en ganska liten kommun och det ger oss ganska stor möjlighet att inte var så tung rott. Och det som vi har upplevt kanske ändå är vår resa mot digitalisering är ju att det tar väldigt lång tid innan vi får någon guideline eller någon riktning på hur data ska formas, vilken, vilken metadata ska finnas kring data? Och det här har i alla fall i vårt fall lett till en del frustration och mycket omarbete av saker som vi redan har gjort. Och det gör till exempel att vi är vi numera är lite i en mjuk tvist kan man ju säga, med Lantmäteriet. För vi har ju digitaliserat ett visst typ av akt och sen kom de efteråt och sa ”ja, men vi ska göra så här”. Ja, men vi har inte lust att betala en gång till. Vill ni göra det själv? Nej, det vill de inte. Och då ligger de i analogt hos oss för det är ingen liksom som vill betala för en till omgång av det här arbetet. Det som jag tror behövs är ju att man i ganska tidigt skede, ger lite riktlinjer och hjälpmedel på hur man skulle göra för att lyckas.”

”Om vi pratar om fastighetsgränser och gränser. Och det är Lantmäteriet som till syvende och sist ansvarar för dem. Och på marköverkartan ser det ut som att det är en linje som är 1 millimeter tjock, med det är det inte. Den kan vara uppemot 4 ½ meter bred. För de här gränserna är inte alls lika beständiga som man tror. Och jag tycker att man behöver redovisa det på ett sätt så att folk har bättre förståelse för det här i praktiken och eventuellt ändra det också. Om man ska göra en Lantmäteriförrättning måste man fortfarande ansöka om det analogt vilket är mycket frustrerande. Kan vi inte ha ett system för ansökan om Lantmäteriförrättning? Vi har en delegationsordning och när vi ska göra en ansökning om en Lantmäteriförrättning så vill Lantmäteriet att vi ska skicka in vår delegationsanordning på nytt och det är ett PDF dokument på 144 sidor så någon stackars lantmätare måste försöka tolka och läsa igenom. Detta är på detaljnivå men det visar att våra statliga myndigheter har att göra för att leva som man lär”.

”En annan fråga jag har är gällande datasäkerhet. Vi tankar hem all fastighetsdata från Lantmäteriets servrar en gång i veckan och det finns ju massor information i detta kring fastigheten, den som är ägare, personuppgifter, hur mycket du betalar och så vidare. Sen så har vi den på våra servrar, och alla våra servrar har en backup någonstans. Och någonstans funderar jag på. Vi har den här blöta filten i Sverige som heter GDPR. Och när vi börjar tanka hem och duplicera information som är absolut relevant för GDPR. Vem har ansvaret för hur och vad som görs med den här datan liksom? För att folk ringer in till kommunen i stället för Lantmäteriet när de vill veta någonting och vi svarar för vi ser ingen

anledning just nu, men jag har en svag fundering på... Är det verkligen okej?"

"Om man väljer nya informationsslag om man går över till ny och säger så här "Men nu ska vi också se till att byggnader ska bli digitala", att man då tagit fram specifikationer och så vidare. Att se till att det finns systemlösningar. Att det kanske finns färdiga upphandlingsunderlag så det är lätt för de små kommunerna att bara kunna använda färdigt upphandlingsmaterial och sen går ut, och så vet man att det finns några stycken där ute som har de här systemen på plats redan, det tror jag är viktigt att det finns nationellt."

4.2.4 Hur viktigt är det för kommunen att data blir nationellt standardiserade?

Intervjupersonerna betonar vikten av att standardisera data på nationell nivå, särskilt för aktörer som arbetar över flera kommuner. De ser fördelar i effektivitet och attraktivitet för externa intressenter. Åsikterna varierar om standardiseringens direkta värde för den enskilda kommunen, men enighet råder om att det främst underlättar för användarna av datan.

Implementeringsfrågor, som nödvändigheten av konsulttjänster och behovet av säkerhetsperspektiv lyfts. Några poängterar behovet av internationell standardisering och försiktighet med att överbelasta systemet. Långsiktig förvaltning av standarder och möjligheten till nationell finansiering och juridiskt stöd framhålls som centrala utmaningar för att säkerställa en framgångsrik standardiseringsprocess. Flera respondenter uttrycker oro inför att bli av med direkt finansiering när direktivet om öppna data träder i kraft.

Citat i urval från kommunala tjänstepersoner:

"Kanske inte så viktigt för kommunen i sig. Men för de intressenter som jobbar mot fler kommuner samtidigt. För dem blir det mer effektivt att ha en gemensam standard och vår kommun kan på så vis bli mer attraktiv för dessa aktörer. Kommunen i sig rör sig mest i vårt eget område. Vi kan vår datastandard och är inte så beroende av andra kommuners data."

"Värdet för kommunen är väl inte så stort. Det stora är för dem som ska använda datan, att den blir mer användbar och lättillgänglig. På det sättet är det av stor vikt att vi har en standardisering. Sen hur man implementerar är också en fråga som kommer sen. Vilken kunskap har vi i kommunerna för att implementera det? Måste vi anlita konsulter för att överhuvudtaget kunna bygga upp strukturen? Så det är inte bara att ta fram standardiseringar, utan också hur det ska göras. Hur man bygger upp det."

”Ja, men det tror jag det kan finnas ett stort värde i. Sen gäller det ju att kostymen ska passa alla. Den behöver vara tillräckligt detaljerad för den mest detaljfokuserade, men samtidigt tillräckligt övergripande för den som inte är intresserad att vara på den nivån.”

”Jobbar man med verksamhetssystem då underlättar det väldigt mycket om format och liknande är standardiserat och det blir lättare också för leverantören att veta tillexempel vad det är för material vi ska hantera i systemen och så. Då behöver man inte skraddarsy varje lösning för varje kommun och varje region.”

”Jag tycker att det är helt centralt att vi jobbar för att gå mot en standardisering av data för att kunna dela och för att kunna automatisera och digitalisera våra processer, men det kanske inte räcker att det bara är nationellt standardiserat. Vi måste kanske också titta på den internationella datan där den kan vara ett paraply och sen kanske det behöver förfinas utifrån Sverige och den nationella nivån. Jag tror också att det är viktigt att man hittar en lagom nivå när man jobbar med standardisering. Att man inte är spänner bågen för hårt och gör det till något gigantiskt för då blir det ju som ett stort berg som man måste kliva över. Man behöver i stället hitta en minsta gemensam nivå och kika på vad det är man verkligen behöver standardisera och börja där och kanske utöka om man känner att det är någonting som saknas. Man måste nog börja på en minsta möjlig nivå och sen utöka om man ser att det är någonting som saknas i stället för att känna att det ska täcka allt.”

”Ibland blir fokuset bara att ta fram standarden och sen tänker man inte på att den behöver förvaltas över tid. Någon måste ansvara över standarden och ajourhålla den över en lång tid och det är ju också ett jättearbete. Risken är otroligt stor att det bara rinner ut i sanden och blir inaktuellt för att data och så vidare är inaktuellt om den inte uppdateras. Så jag tänker att man redan från början måste ha en tydlig bild av vem det är det som äger ansvaret för standardiseringen. Det behöver vara en myndighet eller någon med ett långsiktigt uppdrag som kan hålla det här ansvaret över tid så att man inte bara lägger allt fokus på att ta fram standarden och sen tror att det är klart för då kommer det inte att hålla.”

”Här blir ju säkerhetsperspektiv viktigt att återigen. Att ha med det i hela standardiseringsarbetet och se det ur ett större perspektiv också. Utöver en en gemensam svensk standard, hur ska man jobba i och hur ska vi jobba i ett eventuellt NATO-inträde som kommer att ställa krav på inte minst våra geografiska data.”

”Det är dessvärre så att det nog behövs lite inom allt det du beskrev [regeländringar, lagstöd, finansiering etc.]. Det vore väldigt härligt att ha både finansiellt stöd och juridiskt stöd. Det hämmar en ibland att göra saker och ting. Man är lite orolig för just juridiken och tänker ofta, ”gör vi rätt?” eller ”vem vet allt sånt här?” När man läser direktivet från EU så blir i alla fall jag lite lätt mörkrädd ibland på hur mycket man kan skriva. Alltså tänk om det kunde uttryckas kortfattat och lite mer lättfattligt; den lättlästa versionen av knepiga beslut. Det är inte många som orkar läsa alla direktiv som dyker upp och än mindre förstå vad allt innebär, och då är det ju bara inom det här ändå lilla området för en kommun. När jag pratar om geodata så är det 95 % utav kommunen som nästan inte vet vad jag pratar om. Men det börjar att komma mer och mer förståelse för vikten av att ha grundläggande geodata.”

”Jag tror det helt avgörande att det blir nationellt standardiserat framåt faktiskt. Och värdet är ju att det är nog den enda rimliga chansen för oss att kunna skapa bra hållbara nationella tjänster egentligen. Jag tycker det är bra när man tittar på grannländerna som har varit ganska tidiga med mer statlig reglering av byggnadsinformation. Som i Norge som ligger jättelång fram, men där har de ju varit väldigt hårda, staten går in och så här ska det vara en. Ingen annan får leverera på något annat sätt, ungefär så. Här är det valfritt och vi har ju inte kommit någonstans. Ja det är ett tydligt bevis på vad som egentligen behövs även om det låter tråkigt med statlig reglering.”

”När vi öppnar upp datan försvinner våra intäkter och då måste vi ju hitta något annat ställe som ska finansiera detta. Hur det ska gå till är svårt att veta, men jag tror inte jag realistiskt kommer få loss något internt i kommunen som det ser ut idag så det skulle behövas en nationell lösning.”

”Jag tror att det är för stora krav idag på hur man ska kommunicera och leverera digital information. Och därför behövs någon statlig myndighet som tar den biten. Som har servrar, alltså hårdvara och en bra krypterad lösning. Ska man lägga det kravet på kommunerna då kommer det bli väldigt svajigt. Där tror jag också staten behöver gå in mer och säga att ”ja, men det här tar vi hand om”, vi ska rigga en infrastruktur i landet som håller tillräckligt hög säkerhet och som är krypterat. Det tror jag kommunerna behöver stöd kring.”

”Det är jätteviktigt att vi har en standard. Vi kanske använder den nationella geodataportalen där vi skickar allt vårt data så att andra aktörer kan hämta det. Jag tror inte vi kommer att bygga någon egen portal. För att vi ska

kunna skicka upp den till den nationella geodataportalen så måste det vara enligt en standarddata, annars blir det tokigt.”

”Där blir det ju också så att det blir lite läskigt och lite farligt när man inte riktigt kan ta på vad den här förändringen innebär. Kanske också att det finns en rädsla för lite utanförskap, för det är klart att det är väldigt svårt för många och att då också styra och prioritera den här frågan. Det ligger inte högst upp på agendan. Det är också en aspekt tänker jag som är en utmaning för oss som vi behöver jobba med.”

”Jätte viktigt. Avgörande. Då helt plötsligt får vi en jämförbarhet mellan kommunerna och kan fatta smarta beslut på nationell samhällsplaneringsnivå vilket är en omöjlighet idag utan det tar för mycket tid att försöka harmonisera.”

”Första tanken är att det är ju användaren, alltså konsumenten av information, som har störst nytta. Om du ska bygga något är det ett jättejobb för underleverantörer som ska få tag på information från flera kommuner och så ser det olika ut och ska hämtas på olika ställen så för dem är det absolut viktigast. Sedan är vi som kommun mycket producenter av data, men även vi är konsumenter i utredningar och så vidare där vi är i behov av att kunna hämta hem datan någons stans ifrån. Vi jobbar väldigt mycket inom vår kommun och den datan har vi redan, men det kanske mer är de som jobbar tvärs över kommunen som är vinnare på att det ser likadant ut överallt.”

”Vi är väldigt regionala eftersom vi har våra kommungränser som utbredningsområde så att säga. Det är när man ska diskutera med sådana som jobbar i grannkommunen där det är viktigt att det är samma förutsättningar. Det blir mer tungrovt om det är olika i 290 kommuner och då hade en gemensam standard underlättat. Sen tycker inte jag att det spelar någon roll vilken standard det blir eller hur den ser ut, men när man ska kombinera geografiska data från olika områden då är det viktigt med ett samlat system.”

”Det finns andra kommuner som har en betydligt större nytta av detta tänker jag. Vi är ganska ensamma i vår region, men hade man varit mitt i Stockholmstrakten eller i Malmö/Köpenhamns-området så kanske det är viktigare än det är för oss.”

4.2.5 Vilket stöd behövs för att realisera delning av kommunens data i samhällsbyggnadsprocessen?

Tjänstepersonerna betonar behovet av stöd för att realisera delning av kommunens data i samhällsbyggnadsprocessen. De framhåller metadata, resurser, och behov av kvalitet och aktualitet i data. Säkerhetsaspekter diskuteras och oro förekommer över att samla all data på ett ställe. Regeländringar, lagstöd, finansiering, vägledning och standardisering identifieras som nödvändiga insatser. Samverkan, testkommuner och iterativ implementering förespråkas. Öppenhet och behovet av tydlighet kring delning av data betonas, särskilt med tanke på ökad efterfrågan på öppna och gratis data enligt ett nytt EU-direktiv. Utmaningar kring säkerhetsklassad information och svårigheterna med att hantera säkerhetsfrågor lyfts fram.

Citat i urval från kommunala tjänstepersoner:

”En viktig del är metadata och att data har en beskrivning. När det kommer till kvalitet och aktualitet där tror jag vi skulle behöva stöd. Särskilt med resurser. Det är lätt att ta fram data och använda i det specifika projektet, sämre på att kategorisera och beskriva den så att det går bra att använda senare. Men vem säkerställer att datan är up-to-date? Hur ser ägandeskapet ut? Alla delar som nämns i frågan viktiga. (regeländringar, lagstöd, finansiering, vägledning, standardisering, informationshantering/säkerhet).”

”Säkerheten har seglat upp och blivit allt viktigare. Tror det kan bli tufft framöver. Ökat tryck. Vi måste bygga robusta system. Är det då en risk eller möjlighet att samla all data på samma ställe. Eller sprider vi risken om den finns utspridd?”

”Just regeländringar, lagstöd, finansiering och egentligen allt du nämnde är ju bra exempel. Det är stöd kring de här olika områden som krävs. Sen krävs det också otroligt mycket resurser eftersom det på något sätt är en helt ny sektor. Det krävs att man verkligen har en förståelse för att det här är ett nytt ansvarsområde som vi måste gå in och jobba med som kostar kunskap och resurser. Så småningom när vi ha bättre koll på säkerhet och så vidare kanske man kan börja jobba mer med AI men som kommun är vi inte alls där än och då kräver det stora resurser i form av människor.”

”Det är viktigt att ha en tydlig styrning, men också att man, när man nu ska göra de här förändringarna, börjar i liten skala och att man kanske börjar med några testkommuner i en lite iterativ process som kan skalas upp efterhand. Sett till en stor förändring bara för oss kommuner innebär ju att det är hela 290 kommuner som ska genomgå det här, och kan vi då

hjälpas åt på ett klokt sätt så skulle vi vinna så otroligt mycket. Vi måste göra den här förändringen och implementationen på ett klokt sätt och hjälpas åt gällande resurser, men också ur ett kostnadsperspektiv. Specifikationerna kanske inte behöver vara så krångliga heller så att det inte blir en jättestor tröskel. Man behöver också kika på finansieringsmodeller och återigen verkligen säkerställa att man har verksamhetskunskap. Vi följer samma lagstiftning och hur kan vi hjälpas åt att ställa om, vi lever under LOU som kommuner och samtidigt är det kanske mycket gemensamma lösningar som vi skulle ha nytta utav och det där kan vara en svår balansgång. Kan vi hantera vissa saker gemensamt och ändå inte runda LOU. Finns det vissa grundlösningar till exempel som vi skulle kunna lösa gemensamt? Det är ju många fördelar med det kommunala självstyret, men det hade varit bra om vi kunde samordna vissa saker mer.”

”I varenda sådan här fråga som dyker upp så är det otroligt mycket konsulter inblandade och inget ont om dem, men poängen är att myndigheterna behöver själva förstå att den här kunskapen behöver finnas i organisationen. Man lägger så otroligt mycket i händerna på en konsult och sen det går så otroligt mycket förlorat i förståelsen längs den vägen. Vi som organisationer behöver själva förstå de här frågorna och behöver också möta myndigheter som själva förstår frågorna på djupet och det tror jag är absolut nödvändigt för att vi ska kunna komma vidare med de här frågorna.”

”Det är egentligen alla insatser som krävs, men också då förståelsen för att det är komplext och svårt. Nu finns ju den öppna datalagen och det börjar säkert i många organisationer komma in de första rättsfallen och prövningar där någon vill begära ut datan med stöd av den nya lagstiftningen och det är otroligt krävande. Det som på papper är en enkel fråga blir väldigt komplicerat när någon faktiskt ska sitta rent organisatoriskt och göra bedömningen hur det här ska hanteras. Det kräver enormt hög kompetens och är ett tydligt exempel på att det är otroligt komplext i vartenda fall. Både för att man både behöver juridiken och tekniken men också för att man behöver förstå vad informationen betyder för annars kan man inte vet om den är känslig eller inte eller går att dela. Det räcker inte med en typ av kompetens heller.”

”Standardisering, lagstöd, finansiering, vägledning också säkert, men framförallt någon som pekar med hela handen, tror jag, och säger ”nu måste vi göra så här”.”

”Framöver har vi en utmaning i ett nytt EU-direktiv har kommit som gör att väldigt mycket av vår data ska vara öppna och gratis. Det är någonting som jag ser som en framtidsutmaning med hur vi ska göra med vår öppna data. Jag tror inte att Lantmäteriet är i en plats själv där de vet exakt vart de är och hur de vill ha det. De har ju arbetsgruppen med Boverket bland annat och det är...Det jag kan säga är att den dagen som vi får en ganska konkret vägledning, det blir en bra dag.”

”Standardisering är nog väldigt viktigt så att vi har ett enhetligt format och att det blir jämförbart. Annars tappar vi mycket av nyttorna på vägen så att säga så det tror jag är jätteviktigt. Sen får jag en känsla av att vi också är lite rädda för att dela data för att vi vet inte riktigt vad vi får och inte får dela. Där tror jag också det hade varit bra med en större tydlighet kring vad som förväntas av oss och vilken typ av information som Annars blir det lätt att vi hellre är lite för försiktiga eftersom vi är rädda att göra fel. Det blir också lite av en som jag tror många kommuner dras med för vi vill inte riskera någonting, så det hade nog varit väldigt bra att få lite tydlighet kring att ”jo, men det är helt okej att dela den här typen av data” och så vidare och snarare betona att det förväntas av oss.”

”Vi behöver vägledning i vilken data man får dela och inte, den aspekten blir ju ännu mer viktig när det gäller data kring staden ur ett säkerhetspolitiskt perspektiv. Det var en ganska stor debatt här för ett halvår sedan när min inte ville visa var man hade satt upp betongblock eller skydd för att hindra om någon skulle köra in på en gågata eller liknande, alltså för att motverka terrorbrott. Man ville då inte vara transparent med var man hade placerat dessa eftersom det potentiellt skulle kunna underlätta en planering av en attack. Det som är lurigt är just det här med kombinationen av data. En enskild datamängd kanske inte känns så farlig, men den kan kombineras och kan vara väldigt svårt att förutse vilka slutsatser man kan dra av kombinerade data även om en enskild datamängd i sig kan anses vara harmlösa att dela. Det kan ju finnas risker som uppstår när datan kombineras helt enkelt så det är en komplex fråga.”

”Vi har öppen data och vi delar med oss. Sen är det inte säkert att vår data flyter mellan våra system på ett helt effektivt sätt. Ekonomiskt har vi löst det just nu, att vår data är öppen. Men sen är det problem med de system man använder. Att de inte är synkade med varandra. Så det blir inte helt sömlöst. Och informationssäkerhet, hur vi ska bedöma det? Det är den viktigaste frågan för oss, som är väldigt svår att hantera. Det är svårt att hitta stöd i hur man ska jobba med säkerhet och vad man ska titta på, hur mycket ska vi släppa. Och sen, eftersom det är säkerhetsklassad

information så går det inte att prata med vem som helst om det. Så både att man inte kan prata med vem som helst om hur vi ska lösa det och att det är svårt att dela med sig i en större skala. Där är ett problem. Och vi borde ha tittat på det tidigare, för vi har haft lagstiftningen där alltid. Men ju mer vi släpper och ju mer som kan köras utanför oss i stora mängder data, desto farligare blir det. Och omvärlden också, som har gjort att det här är mycket fokus och strålkastare på hos oss. Det är en svår fråga. Det är just där, man kommer i lite loopar, när det inte är någon som kan stötta upp, man lägger ansvaret på nästa och sedan för nästa det och nästa, till slut kommer det tillbaka till en själv. Det blir loopar i hur man kan lösa säkerhetsfrågorna och vad det är man ska titta på så man inte lägger ut för mycket.”

”Vi är ett öppet samhälle och jag tror inte vi är vana riktigt vid att folk har onda avsikter. Det har blivit så extremt påtagligt att det finns en massa krafter som försöker ta reda på uppgifter om oss, så jag håller med om att det känns lite otäckt att dela uppgifter om staden.”

”Jag tänker främst på regeländringar. Man har också gjort analysen att det här innebär inte någon ökade kostnad för kommunerna, för att nyttan ska bli så stor. Men det jag upplever hittills är ju ändå att det är en väldig kostnad initialt. Det tror jag att kommunerna skulle behöva stöd för att komma vidare i på något sätt. Det finns ju en del stöd att söka och vi har försökt att söka något sånt här statligt bidrag också, men oftast så innebär ju det alltså någon form utav utveckling. Om man tänker den här digitaliseringstrappan, och för oss som inte är uppe på första trappsteget än, så är de stöden ganska svårare att söka. För det innebär någon form av utveckling på kanske ett senare steg och vi skulle behöva stöd för att analysera vad som är nyttan för oss. Vad är det vi behöver göra för någonting? Hur kommer vi vidare? Och ganska mycket kompetensutveckling.”

”Det är ju att det finns några gemensamma plattformar. Det är väl jättebra att det finns en nationell geodataplattform, men då är det ju också trevligt om det skulle kunna... Nu tar vi ju fram digitala planbeskrivning som inte finns möjlighet att ladda upp i den nationella geodataplattformen. Så det är också viktigt då att plattformarna är anpassade om det blir krav på att vi ska digitalisera. Att också staten har plattformar som gör det möjligt att ladda upp och dela, så att inte varje kommun behöver ansvara för sin egen delning. Jag har förstått att det kanske behövs regelförändringar för att det ska vara möjligt att kunna dela viss information gemensamt på plattformen kring informationsägare så det kan behöva då att man gör regelförenklingar.”

4.2.6 Vad kan statliga myndigheter göra för att ge kommunerna möjlighet till effektivare digitalisering av samhällsbyggnadsprocessen?

Kommunala tjänstepersoner framhäver behovet av statligt stöd för effektivare digitalisering av samhällsbyggnadsprocessen. Önskemål inkluderar tillhandahållande av kvalitetsdata, särskilt från Lantmäteriet, och finansiellt stöd för lokal omställning. De efterfrågar tydliga mål och samordning från myndigheter som DIGG och Vinnova samt betonar behovet av standardisering. Brist på samordning och kommunikation mellan myndigheter och länsstyrelser anses vara ett stort hinder. Respondenterna betonar vikten av att påskynda beslutsprocesser, samarbeta mellan myndigheter och kommuner samt etablera standarder för att möjliggöra en smidig övergång till digitalisering, inklusive 3D-lösningar.

Citat i urval från kommunala tjänstepersoner:

”Att tillhandahålla data. Dels att se till att den data man ansvarar över är bra, att det är aktuell data. Lantmäteriet kan stötta med digitala fastighetsgränser med högre kvalitet än idag. Vi blev irriterade när Lantmäteriet drog ner på flygfotografering. Det ser vi är viktigt för oss. Nu överväger vi egna drönlösningar och det adderar kostnader för oss vilket i sin tur minskar möjligheten att lägga resurser på digitaliseringsprocessen.”

”Det är att visa vart man ska och hur långt man ska. Och ta ner det i mindre steg, vad behöver man göra på vägen? Var börjar man? Alla vet att vi kommer kunna komma till att vi tar automatiska beslut, men kanske är inte det allra största i det egentligen. Och ingen vet kanske hur det ska gå till att ta automatiska beslut heller, vad behöver vara på plats? Men all pratar om den visionen och den har ju satt sig. Men nu behöver vi prata om vägen dit i stället.”

”Finansieringsdelen tänker jag på, alltså till exempel Vinnova vår innovationsmyndighet, att vi får tillgång till medel för att för att driva den här omställningen även lokalt. Det tror jag är viktigt. De kan verka som en sammanhållande kraft att då de kan agera lite projektledare nästan för att samla satsningar som gynnar oss alla. DIGG, alltså Myndigheten för digital förvaltning, har också ett viktigt uppdrag tycker jag när det gäller att tolka nya lagar bland annat som är viktigt för att driva på vår omställning så att vi vet hur vi får och kan använda ny tillgänglig teknik.”

”Jag tror att det skulle krävas ett statligt mål eller liknande, alltså någon form av alternativ till Microsoft Azure eller liknande som då skulle

tillhandahållas via någon myndighet eller på uppdrag av en myndighet och driftas i Sverige. En sådan lösning skulle nog kunna underlätta. Idag är en stor bromskloss i mycket av digitaliseringen den här osäkerheten i hur man ska använda tredjelandsaktörer när det kommer till att molntjänster och annat.”

”Men jag tycker Lantmäteriet är väl ändå ganska bra, de har ju så mycket informationsmöten som man kan vara med på. Boverket, har jag inte superkoll på. Men det känns som att vi kartmänniskor hänger hos Lantmäteriet, planfolket de hänger hos Boverket. Sen vet jag inte riktigt hur synkade Lantmäteriet och Boverket är? Men de har säkert ett samarbete. Jag har inte bra koll på det.”

”Samordningen mellan myndigheter och speciellt när det gäller geodata och riksintressen är bedrövlig. Det är helt hopplöst och ett jättestort problem. Och länsstyrelserna är inte synkroniserade sinsemellan i frågan vilket är ett problem.”

”Boverket och Lantmäteriet har ju exempelvis ofta i uppdrag av regeringen att ta fram eller standardisera olika lösningar, och vi till exempel har en standard för en digital översiktsplan på plats. Det är nog det som jag tycker är viktigast: standardisera där det går. Och att hjälpa till med handledningar, så att vi kan jobba med det hela sedan.”

”Samordning är jätteviktigt och jag tycker Lantmäteriet gör ett jättebra jobb med deras återkommande informationsmöten och den biten. Men jag tror att myndigheterna fortfarande har en bra bit kvar för att samordna sig gentemot varandra. Det tar ju såklart tid när det är stora kolosser som ska anpassa sig och ha flera av sina anställda som då förstår de här bitarna. Men vi borde komma fram till ett gemensamt förhållningssätt från alla, oavsett om man pratar med Lantmäteriet eller Digg eller Trafikverket. Ja, det är mycket av en kulturell förändring som sker och det är också det som tar längst tid och det är därför vi skulle påbörjat detta för 20 år sedan.”

”Det är precis som det här med den nationella geodataplattformen. Hade inte Lantmäteriet gått in och gjort den då hade vi varit många år bakåt i tiden egentligen, för då hade några kommuner varit jättesnabba. Stockholm, Malmö, Göteborg, de här större kommunerna som hade tagit bollen direkt och hittat en lösning.”

”Man ska fortsätta på den inslagna vägen och liksom gasa med att driva på för att etablera standarder och fortsätta jobba med att intensifiera arbetet med kommunikation och information. Rekommendera best practice. Alltså

så här. Det här är smart, gör så här. Och på något sätt koordinera erfarenhetsutbytet och mellan olika kommuner och eller myndigheter.”

”Idag är allting mycket 2D men vi vill ha 3D och väntar på min mjukvaruleverantör som väntar på Lantmäteriet och Boverket, med att återigen att fatta ett beslut. Och jag är mycket medveten om att dessa beslut är komplexa, men desto snabbare som man kan göra det här beslutsfattandet och kommer vidare i testerna, desto enklare är det för mig att haka på det här på något sätt.”

”Samarbeta bättre med varandra. Vi märker att Boverket och Lantmäteriet inte har samarbetat. Man har tagit fram en specifikation på Boverket som inte Lantmäteriet kan ta in och det finns liksom inget vi-tänk ifrån den statliga sidan, men det krävs ifrån kommunala att vi agerar lika.”

4.2.7 Ser kommunen nytta med att dela data via den nationella geodataplattformen?

Kommunerna ser potentiell nytta med den nationella geodataplattformen, särskilt för mindre kommuner utan resurser för egen plattform. Viss tveksamhet och behov av tydligare vägledning noteras, liksom önskan om samordning och färre plattformar. Många betonar fördelar för externa användare (till exempel byggaktörer och arkitekter), men påpekar att plattformen behöver utvecklas för att vara mer användarvänlig och innehållsrik.

Citat i urval från kommunala tjänstepersoner:

”Ja, om exploatörer och andra använder den. Det vore bra med en central datadelningstjänst. Men osäker på hur mycket nytta exploatörer har av den tjänsten. Vi sitter ju på vår egen data som kanske kunde lagras hos Lantmäteriet. Men ser inte nu vilka fördelar det skulle medföra? Då måste det nog finnas ekonomiskt incitament i dagsläget om det ska bli av?”

”Vi har en egen öppna-dataportal, där vi lägger ut vår data. Så nytta för oss...? Det är för andra aktörer i så fall, att det ska vara lättare för dem att hitta på ett ställe.”

”Ja jättestor nytta, men vi klarar det inte själva.”

”Det finns för och nackdelar med det här. Jag tror att det har varit bra om den nationella plattformen skulle fungera som en motor. Att vi använder den som hjälp och att den här informationsmängden tillhandahålls. Och samtidigt kan man börja fundera på vad som är klokt utifrån ett säkerhetsperspektiv. Det är då datamängder som är nationella, och på sikt skulle det fyllas på med mer och mer information som är till gagn för

samhällsbyggnadsprocessen, men vilka data kan och bör vi dela på det här sättet? Ska det vara öppet och tillgängligt, så som grundtanken var. Det tror jag måste fundera ett varv till på. Sen har vi ju ny lagstiftning kring öppna data och vi har EUs lagstiftning och sen har vi då den svenska lagen som följer öppna datalagen som kommer därefter och vi måste nog kika närmare på hur allt hänger ihop egentligen inte minst utifrån säkerhetsläget. Man måste nog tänka på behörigheter och användning kanske på ett annat sätt.”

”Det finns ju också ett medskick ur ett större perspektiv att det ju ibland känns som att det är ett väldigt stort fokus på olika plattformar. Istället för att fokusera på geodataplattformen och sen har vi den här dataportalen.se och så vidare, att det istället är viktigt att kika på hur det är tänkt att det ska hänga ihop. Så det är mer ett generellt medskick att tänka på de olika portalerna förhåller sig till varandra och hur många det ska vara för att det ska kännas tydligt.”

”Det är klart att man ser en stor nytta och jag tänker inte minst på mindre kommuner och myndigheter som kanske inte alltid har resurser för att hålla en egen geografisk plattform. Jag håller dock med att man behöver se över ”plattformslandskapet” och se hur man kanske kan samordna det på ett bättre och smartare sätt och att varje projekt inte leder till att nya plattformar startas som i slutändan glöms bort.”

”Ja, absolut. Min allra största förhoppning är att jag snart nås av någon aktör som kommer till oss och berättar att man har startat och har hittat underlaget till det vi jobbar på genom den här nationella geodataplattformen.”

”Där ser vi en stor nytta. Det kommer ju vi att tjäna på, i stället för att de ringer till oss och ska hämta och vi leverera data så kan de plocka det själva. Det är ju hur bra som helst.”

”Alltså lite tydligare vägledning tror jag. Till exempel som det här med digitalisering av detaljplaner. Om det är så att det är en viktig väg framåt så behöver kommunerna få veta på vilket sätt man gör det och att det arbetet blir meningsfullt. Sen tror jag också man behöver visa på nyttan. Som det här med att tillgängliggöra öppna data, hade det funnits en plats där alla kommuner skulle tillgängliggöra sin data istället för att man får ta ställning till det själv, så hade ju det också skapat en väldigt mycket större nytta.”

”Jag drar en liknelse som är där med GPS på nittioalet då var det inaktuellt för det var USAs armé som ägde det. Och de gjorde en analys att genom att släppa det så skulle ju samhället globalt expandera med x antal

miljarder dollar och de släppte ju det och jag tänker, det är lite samma sak här att just här och nu om man tittar här, precis framför näsan kanske det inte är bra men jag tänker att om 5, 10, 20 år då tar alla det för självklart att alla har tillgång till den här typen av information som kan driva samhället vidare. Exakt hur har jag ingen aning om, men jag tror på sikt att det är rätt väg.”

”Vi fick lyssna på Danmark som har jobbat på ett helt annat sätt med sin digitalisering. Där har man från statligt håll har tagit fram plattformen. Här sitter vi och löser alla de här sakerna i var och en kommun och jag tror man inte kommer nå målet på det här sättet. Om det är att kommuner behöver samverka mer med varandra, eller allra helst att man hade jobbat mer nationellt med den här typen av plattformar. Då blir det också enklare för kommunerna att ställa krav. Man kan tex. utvidga den nationella geodataplattformen.”

”Just nu så sitter vi också med våra leverantörer och det är också väldigt begränsande. Vi är beroende av deras utveckling. Vi har jobbat med e-tjänster i hur många år som helst. Där vi haft höga ambitioner om att vi vill ha den här gemensamma plattformen där man ska följa sitt ärende så som många kommuner har idag. Men där det är leverantören som inte har haft resurser eller kompetens nog för att göra det i den önskade tid som vi har. Då har vi inte de resurserna själva. Så hade vi kunnat jobba smartare där som samhälle tillsammans så tror jag det hade varit bra.”

”Jo, men så är det ju. Sen får man ju räkna med att den kommer vara mer ett tittskåp. Eftersom de inte är juridiskt bindande de digitala. Så tror jag också att man måste vara väldigt noggrann med när man liksom profilerar och beskriver den där och marknadsför den. Ann när du är intresserad, att verkligen veta då måste du komma till kommunens planarkiv och hämta upp det rätta dokumentet eller hämta den PDF som finns i nationella plattformen såklart. Men som jag sa, den är mer ett tittskåp skulle jag vilja säga och det kommer ta väldigt lång tid innan tittskåpet fylls på, eftersom det är bara nya planer. Framåt kan det vara intressant dels när det fylls på och dels om det blir krav på att fastighetsgränserna blir kvalitetssäkrade och juridiskt bindande och om man ändrar lagstiftningen så att det är det juridiska dokumentet som gäller och inte att analoga, så det är många om innan vi är där. Men då ökar behovet och nyttan skulle jag säga.”

”Jag undrar om inte det skulle kunna driva en högre informationskvalitet även internt för oss om man vet att vi delar ut data den vägen. Jag ser även möjligheter till standardisering av data när man ställer krav på vilka attribut som förväntas delas för en viss datamängd eller liknande så att den

är jämförbar från en kommun till en annan. Om man tänker mer ur ett externt perspektiv så finns det väl även nytta om ett företag vill etablera sig någon stans och bygga en ny fabrik eller liknande och har identifierat att Sverige är rätt område, då är ju en sådan plattform gynnsam även för en sådan aktör så att den har tillgång till samma data oavsett kommun och kan se olika geodata som skulle kunna hjälpa till att avgöra vart det är lämpligast att etablera sig exempelvis.”

”Ja absolut vi ser en nytta med det. Vi behöver ju koppla ihop det vi gör, om vi till exempel tar ett projekt som den digitala tvillingen, med liksom annat arbete som pågår i den riktningen i andra delar av landet också. Då behöver vi gemensamma data. Vi kan ju inte dra en gräns alltid runt vår kommun när det gäller olika typer av information, utan här måste vi dela data så där finns en tydlig nytta.”

”Spontant tänker jag att det är rimligt att inte alla Sveriges kommuner ska behöva bygga upp en egen leveransfunktion eller portal, det känns ineffektivt. Om det är den geoportalen som jag tänker på är det en jättebra idé, men den behöver utvecklas en hel del. Nu får man sitta och leta efter uppladdade lager för att hitta olika saker och det är enormt svårt att veta vad man ska leta efter och det gäller att veta hur man ska leta exakt och det måste utvecklas till det bättre. Ofta är det lättare för externa konsulter att använda vårt material än att leta från något centralt material och därför tror jag att den kanske inte betraktas som särskilt användbar i dagsläget. Idag finns det ju inte ett särskilt stort dataunderlag på den här plattformen och då är den mindre användbar.”

4.2.8 Vilka datamängder är viktiga att de finns på den nationella geodataplattformen?

Kommunala tjänstepersoner identifierar flera viktiga datamängder för den nationella geodataplattformen. Prioriterade data inkluderar fastighetsdata, terrängdata, socioekonomisk information, samt statliga data från myndigheter som SMHI och SGU. Respondenterna betonar behovet av grundläggande geodata som byggnader, adresser, fastigheter, och detaljplaner. De nämner även vikten av infrastrukturdata, byggnadsinformation, och topografiska data som höjddata. Det framhålls att information om bebyggd miljö, statistik om befolkning och verksamheter, samt geotekniska och miljörelaterade data är användbara. Trots en önskan om omfattande tillgänglighet framkommer bekymmer om kostnader och säkerhetsaspekter som behöver övervägas vid utvecklingen av den nationella geodataplattformen.

Citat i urval från kommunala tjänstepersoner:

”Fastighetsdata och terrängdata är viktigt. Socioekonomisk data är också viktig för kommunen. Det hanterar vi själva idag. Det hade varit bra att ha med. Att komma åt statliga data på ett enkelt sätt. Nu finns den utspridd hos många myndigheter SMHI, SGU, länsstyrelserna etc.”

”Detta hör också ihop med säkerhetsfrågan och vad som är klokt att dela egentligen. Då behöver man också koppla på EU-lagstiftningen kring särskilt värdefulla datamängder.

I en perfekt värld där vi inte behöver oroa oss för vad andra eventuellt kan göra med vår data och information, så är ju de high-value datasets som nämnts värdefulla. Och utöver det är ju egentligen all typ av data om den byggda miljön, infrastruktur och även statistik om befolkning, verksamheter och så vidare jättenyttigt. Det skulle vara jättetrevligt om det fanns i någon typ av gemensam plattform, men säkerhetsläget kanske inte talar så mycket för det. Alla sådana här diskussioner behöver ju beakta vem som ska betala för det. Det är en sak om man ser en nytta med en viss typ av data, men vi är en kommun som styrs av politiska beslut och vi behöver förhålla oss till hur vi använder skattebetalarnas pengar. Allting som är förenat med en kostnad behöver vi göra noga överväganden kring.”

”Fastighetsindelningar är centralt, planbestämmelserna lika så. Infrastrukturen, byggnadsinformation kommer man väl ganska långt med. Sen är det väl alltid härligt att ha det där lilla extra som vi i kommunerna också har om man tänker sig, häckar och vägkanter, och det som hör till baskarta och till nätkartan i kommunen. Topografin förstås och topologin, alltså vatten och höjddata är också centralt.”

”Ja framför allt grundläggande geodata tycker jag som byggnader, adresser, fastigheter, detaljplaner. Det är de absolut viktigaste tycker jag som sätter grunden. Men sen kan man alltid bygga på med olika saker. Där har ju vi kommuner ganska mycket information egentligen. Det kan ju vara alltifrån skyddsområden som vi sätter upp, planeringsområden över lag, ÖP:n är väl jättebra exempel på det för den reglerar ju lite grann vad som är tänkt långsiktigt att vi ska använda vår mark till. Men, även inventeringar vi gör av olika slag tror jag. Man kan också tänka sig info om alltifrån laddstolpar till parkeringsplatser och samhällsservicen som vi som kommun ska erbjuda. Det kan ju också egentligen vara vettigt att ha och en nationell databas för det, för då kan man ju bygga gränser på ett helt annat sätt än idag.”

”Byggnader, fastighetsgränser och övrig fastighetsinformation förutom detalj- och byggplaner är ju avgörande. Och som det ser ut nu är ju informationen väldigt begränsad. Någonstans känns det som att fastighetsgränser är mest angeläget annars går det ju inte att jobba alls. Det är därför konsulterna ju vill ha ett utsnitt ur vår databas i stället där allt finns, de får rubbet ihop med plangränserna och de vill ha det i CAD-format. Jag misstänker att de kommer att även fortsättningsvis hellre vilja få informationen från oss för att få samlad information i en fil. Det måste även finnas överföringsprogram så att man kan få ut datan i det formatet man behöver använda den.”

”Alltså detaljplanerna är ju otroligt viktiga där. Men om vi tänker framtid så tänker jag på att vi måste leverera bra data till våra AI framöver. Annars lär den sig inte rätt saker. Vi diskuterade det här om dagen. Jag ställde en fråga, till exempel, ”kan jag bygga en ’attefallare’ på den här fastigheten?”. Då fick jag faktiskt ganska bra svar från AI, men hade vi haft lite mer information som AI hade kunnat använda, då hade det varit ”du har prickmark här eller du får ha svart taktegel för att du ska få bygga här”. Man kan få så mycket bra svar om den här informationen finns på den nationella geodataportalen. När andra aktörer kontaktar oss och vill ha data. Det är ju vår baskarta, egentligen är det väl kanske byggnaderna som är viktigast och sen vill man ha detaljplaninformationen. Men sen finns det ju annan nytta också, men det har man väl också börjat titta på. Geotekniska undersökningar, massa data som hör till här bullerutredningar, andra markutredningar, förorenad mark. Det finns hur mycket som helst.”

”Vi håller fortfarande på att fundera på vad den nationella geodataplattformen kommer bli? Vi har inte riktigt kläm på det. Hur tillgänglig kommer den här datan vara? Alltså som kommun så tror jag inte att det finns ett samlat synsätt på det här. Som jag sa, vi har inte analyserat nyttan. Men från förvaltningen så ser ju vi såklart att, ”kan den här informationen användas utav andra aktörer för att kunna veta var man kan bygga det här typhuset”, så hade det kunnat vara en såklart en nytta för våra kunder också och underlätta för att de vet mer där de kommer till oss. Och inte behöver ställa frågan så hade det underlättat den här typen av frågor får en bygglovsavdelning till exempel. Men det krävs ju fortfarande att det är väldigt mycket data som finns där för att det ska vara heltäckande. Just nu har vi en detaljplan i den nationella geodataplattformen.”

”Jag hade gärna sett att det var samlingsplatsen för den nya data som vi ska göra tillgänglig i stället för att vi ska tillgängliggöra den på flera olika platser. Nu jobbar ju Lantmäteriet både med översiktsplan som är som

informationsmängd. Riksintressen och geoteknik. Det hade det kunnat vara. Oavsett vad det är, alltså om det är den nationella geodataplattformen eller någonting annat, att det pekar mot en plats. Så att de som har behov utav information ifrån kommunerna kan ha en ingång, istället för att vi väljer att ha viss öppen data på Västra Götalandsregionens plattform eller på "Diggs" plattform. För då tror jag inte att nyttan blir lika stor, det måste vara bara en väg in."

"Desto mer desto bättre förstås. Men starten som finns nu med det EU-direktiv som pekar ut nationellt viktiga datamängder det... det är en bra start. Men det behövs ju ännu fler skulle jag säga. Men det finns ett moment 22 när det kommer till öppna data som gör att det bromsar och tar tid i Sverige... Det är ju att de 290 kommunerna idag tjänar lite pengar på att sälja data. Och det är oftast inte medborgare eller små näringsidkare som köper saker som ger oss pengar utan det är avtal med större andra myndigheter eller andra kommunala bolag. I vart fall får vi in ungefär 1,5 miljon på sådant som nu då ska öppnas upp och bli kostnadsfritt, tillgängligt, och då i praktiken är det kanske 1,5 nästan två personer då för oss som vi behöver ta bort. Så de andra som blir kvar har får ännu stressigare och hinna med sitt och så kommer man att hinna med att digitalisera ännu mindre."

"Jag tänker att vi är rätt väg med det här... att först har vi detaljplaner och de är uppdaterade, att vi har även all historik med oss. Den data som behövs är den data som gör att vilken person som helst kan gå in och ganska lätt förstå, antingen hur en viss fastigheten är idag eller ännu bättre, en exploateringsperson kan säga, vad har ju möjlighet att göra här i framtiden? Att om du vill bygga ditt drömhus här någonstans vid kusten och så hade du med dig lite vad som är på gång. Att vet du vad. De ska ju bygga en lägenhet precis framför vår havsutsikt här om tre år. En person ska kunna ju förstå vad som är på gång i ett visst område. Att man gör det här enklare och nationellt och att det är liksom samma process överallt för att se vad som är på gång. Och vilken datasdet är exakt vet jag inte men det måste vara ganska heltäckande för att gemene man ska kunna förstå vara vad som händer de närmsta fem åren på något sätt"

"Det beror på vad man har för politisk ambition. Vad man vill liksom?"

"Det är ju mycket i den här grundläggande geografiska informationen som vi använder på olika sätt och som är väldigt viktig. Det är väldigt viktig för hela samhällsbyggnadsprocessen för vi använder mycket av den informationen för att sen liksom ta ut och bearbeta och göra planer. Vägar,

torg, parker, markförhållanden, typ av mark, höjder och den typen av information.”

4.2.9 Hur ser kommunen på en effektiv utbyggnad av handläggningsstöd, ärendehanteringsstöd för digitala processer?

Kommunala tjänstepersoner betonar vikten av effektiva handläggnings- och ärendehanteringssystem för digitala processer inom samhällsbyggnad. De ser det som nödvändigt och betonar behovet av stöd för detaljplaner, projektering och fastighetsbildning. Det framkommer att programvaruleverantörer erbjuder bra stöd, men det finns bekymmer om leverantörernas dominans.

Respondenterna ser positivt på samarbeten och standardisering av handläggningsstöd. De poängterar att smidiga och enhetliga processer är avgörande för användarvänlighet och efterlyser samordning mellan kommuner och myndigheter för att undvika överlappande system. Även satsningar på digitala assistenter baserade på AI och öppen källkod diskuteras som viktiga för att effektivisera ärendehantering och underlätta samverkan.

Citat i urval från kommunala tjänstepersoner:

”Det är en nödvändighet att det finns. Det ser jag inte än som ett problem. Stöd för detaljplan, projektering etc. där tror jag programvaruleverantören har bra stöd. Snarare problem att leverantörerna blir för starka. Fastighetsbildning känns lite skakigt i dagsläget och behöver förbättras.”

”Ju mer generell en lösning är desto mindre användbar är den kanske för specifika användningsområden, så det gäller att bygga någonting som ska funka för alla och det kan ju oftast vara lite svårt. Jag tycker att det hade varit intressant att utöka samarbetet med att tillgängliggöra exempelvis öppen källkod så att man kanske kan vidareutveckla eller anpassa sin verksamhet Att dela öppen källkod mellan kommuner och myndigheter hade gjort väldigt stor nytta tror jag, men då förutsätter ju det å andra sidan att alla har utvecklingsförmåga eller utvecklingskompetens hos sig.”

”Vi som kommunen är med AI-Sweden och några andra kommuner för att utveckla den här nya digitala assistenten för offentlig sektor som ska bygga på AI på något sätt så den typen av satsningar är också väldigt viktiga för oss att vara med i. Mycket av vår verksamhet rör ju liksom ärendehandläggning och det ska planera och det ska genomföras och det är klart att kan vi få hjälp i det från så har det ju varit jättebra.”

”Om man vill ha en riktig, smidig, effektiv kedja så borde handläggningsstödet se exakt likadant ut. Det borde vara en del i

standarden precis som leveransen nationell plattform. Så på precis samma sätt så borde det finnas en standard för ett handläggningsstöd.”

”Det beror på lite grann vad som menas, men vi ser också en risk med samordning för vi måste samordna oss själva inom staden också och det kräver i sig väldigt mycket. Alla har egna system som är anpassade för just det de ska göra eller, men att det är ju en balansgång och det är inte så att det alltid är bra att gå in i en större samarbete kring vissa typer av digitala lösningar.”

”Det tycker jag vi ska vara positiva till, om vi kan få det. Den är ju lite avhängt på våra systemleverantörer också när vi ska leverera data och det kan ju kosta lite pengar. Om våra myndigheter fixar det så är det jättetacksamt.”

”Det är väldigt viktigt men det spretar där också. Varje kommun tittar på sina egna lösningar. Fastighetsbildningen är en del av Lantmäteriet också, där bygger de upp ett handläggningsstöd som de sagt att de kommunala lantmäterimyndigheterna också ska få vara med i, men det har inte löst sig hur det ska gå till. Så eventuellt och i värsta läget, så är det så att det finns en statlig och 40 kommun-landmäterier som försöker bygga upp kanske två-tre olika system. Så det är jätteviktigt att man kan synka och ha samma system. För brukarna, dem som ska ta del av informationen och söka bygglov eller detaljplaner eller fastighetsbildning. Det hade varit jättefint om det varit samordnat och enkelt för fastighetsägare att känna igen sig. Det hade underlättat för invånarna i Sverige, helt enkelt, om vi hade haft en bättre synkning.”

”Jag tror ingen sätter sig emot en effektivisering av sina arbetsprocesser. Det tror jag inte. Ingen vill bli av med sitt jobb såklart, och inte alla vill förändras men man är ändå positiv till det tror jag.”

”Samverkan är centralt. Det som är viktigt är att det inte borde finnas ett ärendehanteringssystem. Man ska hämta data från dataägaren, att vi har ärendehanteringssystem i kommunen idag som inte har koppling till Skatteverket eller folkbokföringen, det är ju snurrigt. Det är löjligt att vi ska sitta och pillra in små adresser med risk för att vi skriver fel, och sitter och skickar handlingar åt fel håll, det är under all kritik. Sammanfattningsvis alla som äger sitt grunddata behöver göra det tillgängligt och det är det jag är inne på att det ska vara så standardiserat så att den lilla kommunen inte ska behöva fundera och efterfråga rätt information. Man ska inte behöva förstå vad som händer bakom ett ärendehanteringssystem som handläggare. Informationen ska trilla dit om fastighetens utbredning, ägarförhållandet, inteckningar. Våra stora myndigheter måste komma

samman och stötta i det här, det borde inte vara svårt att förstå vad ett ärendehanteringssystem ska innehålla. Jag tycker inte det.”

”Kan man ha ett och samma handläggargröd för alla kommunerna så att hade det varit superbra. Om det hade kommit upphandlas via SKR. För det vi ser, eller det som man önskar, är att alla de behoven som kommunen har kopplat till samhällsbyggnadsprocessen ska fungera både för detaljplaner – men också i tidiga skeden när vi genomför projekt och även i förvaltning. Så att det är ju väldigt många behov som helst skulle kunna vara i ett och samma system.”

”Positivt. Ja, det är väldigt positivt.”

4.2.10 För- och nackdelar om lagrings- och arkivlösningar och deras hemvist?

Intervjupersonerna framhåller såväl för- som nackdelar med lagrings- och arkivlösningar samt deras lämpliga hemvist. Kostnadsaspekter och säkerhetsrisker framhävs i en avvägning mellan lokala och centrala arkiv. Samverkan mellan kommuner och nationell standardisering poängteras som positivt för tillgänglighet och effektivitet. Utmaningar kring lagstiftning, särskilt GDPR och sekretess, belyses, och det framkommer att lagstiftningen inte alltid hänger med i den digitala utvecklingen. Samtidigt ser respondenterna fördelar med lokala arkiv för att anpassa system och ställa egna krav. En övergripande slutsats är att en nationell lösning skulle öka effektiviteten och minska kostnaderna för samhället genom gemensamma, specialiserade lagringsenheter.

Citat i urval från kommunala tjänstepersoner:

”Det kan ju bli kostsamt om alla kommuner har egna arkiv Samtidigt kanske en säkerhetsrisk att samla allt på samma ställe? Skulle kanske gå att samverka med andra kommuner. Det viktigaste är att säkerställa åtkomst och säkerhet. Inget självändamål i att behålla själv. Kan vara svårt med kommuners olika förutsättningar.”

”Det är också vem som äger det. Jag har ingen direkt uppfattning. Vi har våra planer själva här, de äger vi och dem ser vi till att arkivera så att de blir tillgängliga. Jag har ingen uppfattning. Men det är klart, finns ett nationellt arkiv så är det bättre för de flesta som ska använda det. Så den stora vinsten är om man har samlat det nationellt så att man kan hitta allt på ett ställe.”

”Det beror väl på klassningen på datan i arkivet tänker jag. Nu har vi ju förvisso fått till den här sekretessbrytande Lagstiftningen, som gör det

möjligt att lägga sekretessklassad information hos en annan leverantör än sig själv då. Ja, men det tror jag hade varit en stor nytta just för att inte uppfinna hjulet på nytt. Jag ser ganska stora utmaningar med mellanlagringsarkiv där arkivmyndigheter inte riktigt är redo att ta emot data. Alla sitter och försöker hitta på en egen lösning kring hur de ska hantera det och skulle det finnas en gemensam lösning för det så hade nog det värt det.”

”Jag har svårt att se några nackdelar så direkt utan det känns väl bara positivt. Som jag sa tidigare så finns det ju ganska lite samverkan mellan myndigheter och kommuner idag så alla steg i den riktningen är positiva. Sen är det väl som någon innan var inne på också, alltså att det kanske kan vara svårt att hitta lösningar som passar för alla. En liten kommun kan ha helt andra krav och ekonomiska förutsättningar än större kommuner till exempel.

”Som myndighet är du ju arkivhållare så som det ser ut idag i alla fall, så det är ju lokalt som lagringen ska ske. När vi har det lokalt så är det klart att då är det enkelt för oss att lokalt ha tillgång till saker och ting, men menar vi allvar med den digitala samhällsbyggnadsprocessen då ska ju de arkiverade handlingarna också vara tillgängliga för de som behöver det. De allmänna handlingarna. Det tror jag är otroligt viktigt. Vi behöver hålla på med andra saker än att leta och kopiera papper. Den tiden borde snart vara förbi. Så att arkivlösningar också är i ett standardiserat format. Inte upp till 290 kommuner att förstå och tolka kryptiska saker, utan det borde vara på ett sätt.”

”Alltså fördelen med att laga centralt egentligen och det är just att man kan säkerställa kanske enklare, effektivare lösning för att göra saker och ting tillgängligt. Det blir svårare om man har 290 sådana lösningar istället för en så är det ju. Men däremot så kan ju en fördel med att ha det lokalt vara att vi kan öppna upp det mer för att man har olika systemlösningar som öppnar upp det för marknaden att utvecklas mer. Och det är konkurrenskraften mellan olika leverantörer. Och de kan ju lösa det på olika sätt, vilket gör att jag menar spelar ingen roll vilken leverantör man tar så finns det ju alltid liksom saker som är mindre bra och vissa som en mer bra med en programvara. Så att de behöver ju känna viss konkurrens därför att driva det framåt.”

”Lagstiftningen hänger ju inte med... för att det finns mycket i lagen som säger att en kommun till exempel fortfarande ska arkivera papper. Och det där är ju ett jättebekymmer för oss, för då ska vi hantera det digitalt. Vi ska

lagra det digitalt, vi ska ha digitala arkiv och så ska vi printa ut det för att det ska stoppas in i en arkivmapp.”

”Idag har ju alla kommuner någon typ av eget e-arkiv nästan. Det finns säkert mindre kommuner som fortfarande inte har det, men... om jag bara släpper sargen och inte bryr mig så mycket om lagar och regler så vore det jättebra om det fanns centralt på något så att varje kommun slipper uppfinna det hjulet och upphandla det här och så vidare. Sen finns det väl om jag kopplar på den andra delen av hjärnan med lagar och regler då ser jag ganska många hinder med GDPR och sekretess och den typen av risker, så jag vet inte vad som är bäst egentligen. Det kanske är en ganska liten fråga. Jag kan tänka mig att det ändå vore bra om det sköttes centralt om man kan övervinna eventuella GDPR och sekretessproblem.”

”Ja fördelen med att ha den lokalt är i alla fall är att man får ju ställa krav på sig själv. Man får justera ett system lite på hur man vill ha det. Man kan ju säkerligen begränsa hastigheten på servern och hur snabbt den fördelar data och så vidare. Har man en nationell så tror jag att det blir lite tungt och att det måste vara lite mer likriktad information. Men med risk för att det eventuellt kan bli lite långsammare att både ladda upp och tanka hem. Och jag tänker att vi är ju lyckligt lottade att vi har en politisk vilja i vår kommun att utveckla digitalisering och det gör att vi har fått pengar till det. Det finns ju andra kommuner som kanske inte har vilja eller inte har kanske möjlighet att säga ”nu ska vi göra detta” och då är det mycket bättre för den kommunen att allt finns nationellt som man bara hakar på det på något sätt. Och jag tycker det kanske är värt den. Att alla kan vara med. Det är bättre än där vi hitta egna lösningar.”

”Jag tror att det skulle bli effektivare alltså kostnadsmässigt om man tänker på samhället som stort att man skulle ha några som är väldigt, väldigt liksom så här duktig på att lagra informationen och göra det säkert och effektivt borde det bli billigare än att man ska hitta i unika lagringslösningar för varje kommun.”

4.2.11 Ytterligare medskick?

”Datat är en förutsättning. Det behövs standarder, kompetens och system. Ekonomin kommer nog lösa sig i och med en effektivare process. Men det krävs en investering i kompetens, utbyggnad och uppbyggnad av databas. Det kanske hade gått fortare om man hade incitament att kraftsamla?”

”Det är väl sammanfattningsvis; lagkrav och pengar och strategier som kommer uppifrån som säger att så här ska vi göra. I idag sker det motsatta väg, det sker underifrån. Det sker från gräsrotterna upp och det möts av

stora utmaningar organisatoriskt i varje kommun om alla behöver kämpa för pengar och det... är bara inse att det mäktar inte 290 kommuner med. Gör hälften det så är det jättebra. Jag tror ännu färre kommer mäktas med det.”

”SKR:s roll i detta. Så länge som vi har 290 kommuner och vi inte har kommit till det läget att allting är standardiserat, så behöver vi ytterligare stöttning ifrån SKR i mångt och mycket – att ta fram goda exempel på att så här skulle ni kunna göra så länge det är fritt valt. Det är väldigt uppskattat och nödvändigt att de orkar vara föregångare och förstå de nationella kraven och trätta ner det till det kommunala perspektivet och stötta i det arbetet.”

”Jag tänker att man får börja lite i rätt ände och jag tror mångt och mycket på det här NGP med detaljplanen, det är rätt ände att börja. Att vi har ett bra samarbete med Lantmäteriet, Boverket, kommun, SKR och även andra aktörer. Och att själv analysera hur är samhällsbyggnadsprocessen? Så det kan bli lite olika på olika kommuner. Hur brett behöver vi göra det så att allting kan vara med? och genom att göra den här analysen av hur den här processen ser ut i de flesta kommuner att då kan man ju ta fram verktyg för hur vi skulle kunna göra. Återigen just det här med behovet av riktning och vägledning. Det är väldigt frustrerande att man i avsaknad av beslut går en viss riktning och sen kommer man efter och säger att ” nej ni skulle hit”. Det uppskattades inte av någon.”

”Tid. Tålmod. Och även att man faktiskt går in och finansierar de som ska digitaliseras, för det kostar ju väldigt mycket pengar för kommunerna och kommunerna är ju väldigt fattiga just nu. Det är ju väldigt tufft och för alla kommuner, så att det är lite tufft när det kommer lagkrav uppifrån och de som ska göra den här digitaliseringen har inte pengarna helt enkelt. Man måste kanske vara beredd att öppna plånboken och finansiera den här digitaliseringen- för i slutändan så ser man ju massor av miljarder att spara för tredje part och då kanske man måste tänka att då får det kosta lite också i uppbyggnaden.”

”Jag har noterat att det är väldigt många aktiviteter på alla håll. Det har gått ut väldigt många regeringsuppdrag samtidigt när det gäller digitalisering så att det är väl bra om de samordnas. Där bör Lantmäteriet samverka med andra myndigheter helt enkelt för de jobbar med enkäter, men det gör även Transportstyrelsen och flera andra.”

”Det är spännande men lite frustrerande att det går så långsamt så att det här tror jag att det blir bra nu när ni ser över liksom vad som kan göras mer. Så det tror jag behöver jobba mer nationellt i alla fall, sen tycker jag

Lantmäteriet gör ett fantastiskt bra jobb. Jag tycker de borde ha fått få ta mer ansvar än vad de har idag, men det är väl regeringen som ska ta de besluten.”

”Det jag har upplevt med de som har fått det här regeringsuppdraget är att de inte riktigt är rustade för att ta sig an dem. De myndigheterna som ska samordna måste ju få resurser till det också så att det inte hamnar som någon extra arbetsuppgift hos någon stackars handläggare som ska driva någon sorts nationell digitalisering utan att man kan skicka med medel för att driva dem för det behövs ju någon form av samordning det tror jag. Det är väldigt lätt också att vi i myndighets- och offentliga Sverige fastnar i att ”vi gör en kartläggning” eller ”vi gör en utredning” och vi gör ju väldigt många utredningar och det leder till mycket bra, men jag tror att man måste komma till ett läge där man istället har en testmiljö eller liknade där man faktiskt kan prova olika saker rent praktiskt kopplat till att digitalisera samhällsbyggnadsprocessen, en testbädd.”

”Jag vill säga ”keep up the hard work”. Alltså, man måste vara envis i detta läge även om man får många negativa kommentarer om att ”det här funkar inte”. Så det är ett arbete med kulturförändring som är på väg och genomförs som är en viktig fråga och det måste landa.”

”Ja, det är tydligheten. Vilket uppdrag har t ex Lantmäteriet? Så att man vet uppdraget och det inte behöver vara en diskussion. Och vad man förväntar man sig att kommunerna ska göra själva för att leva upp till att vi ska kunna få en digital samhällsbyggnadsprocess nationellt. Tydlighet är väldigt viktigt. Och långsiktighet. Det är mycket pengar i data. Hur ska det lösas finansieringsmässigt? Där behöver man ha långsiktiga lösningar. Och tid att anpassa sig efter förändringar.”

”Det som blir tydligt är att kommunerna behöver göra en del. Det finns utmaningar med att hitta resurser för det, och även de här samlade övergripande förutsättningarna som vi fastnar i hela tiden. Med arkivering, juridik, tillvägagångssätt och kompetens. Det kvarstår fortfarande och att kommunicera nyttan.”

”Vi har ju hela tiden jobbat enligt Boverkets modeller och den hänger ju ihop med att det ska gå att digitalisera och jag vill bara skicka med att det har varit en otrolig hjälp för oss att dessa modeller och den hjälpen funnits på plats när vi ska genomföra det här. Vi kan titta på ”gör så här” och sedan har vi startat upp våra databaser utefter det. Det hade vi fått komma på själva annars och det hade tagit en enorm tid och blivit mycket sämre. Att hitta ett liknande arbetssätt framåt för övrig digitalisering tror jag är en viktig nyckel.”

”Det måste finnas en mer tydlig plan kring vad man vill uppnå och med en prioritering ”det här vill vi främst” med digitalisering.”

”Vill understryka vikten av förståelse för helheten och att förstå vad det faktiskt kostar. Att dela data kostar, att hålla data av god kvalitet kostar och det blir ofta snedvidet när man pratar om att data ska vara öppen och tillgänglig för att det är ju inte riktigt rätt fokus. Någon måste ju betala och den frågan måste ju vara med från början och vi upplever att det ibland inte ens finns med. Kostnaderna ligger ofta på ett ställe men sen ligger nyttorna någon annan stans, så hur kan man få en bra finansieringsmodell kopplat till det. Tanken på det här med ”open by default”, där måste vi nog tänka om. Vill vi få den verkliga nyttan och den typen av innovation man tänker sig med hjälp av öppna data då behöver det vara data av hög kvalitet och då kostar det resurser, tid och pengar helt enkelt.”

5 Avslutning

Standardisering: vägen mot en effektiv samhällsbyggnadsprocess?

Bygg- och fastighetsbranschen

Digitaliseringen inom samhällsbyggnadsprocessen i Sverige står och faller med implementeringen av standarder, enligt enade åsikt bland företrädare från bygg- och fastighetsbranschen som deltagit i denna undersökning. Deras samlade röst pekar på behovet av enhetliga strukturer för lagring och hantering av data samt betonar standardiseringens roll i att skapa ordning och reda. De identifierar flera utmaningar och behov, och gemensamt efterfrågar de ökad tillgänglighet och enklare informationsutbyte, bland annat från myndigheter som Lantmäteriet. Standardisering är en röd tråd genom resonemangen, där enhetliga strukturer och standarder för data framhålls som en förutsättning för framgångsrik digitalisering. Framstående myndigheter som Boverket, Trafikverket och Lantmäteriet uppmanas att ta ledningen och definiera nationella standarder för informationsutbyte. CoClass diskuteras som ett möjligt klassificeringssystem, men önskan om statens styrning och förstatligande framkommer starkt.

Några respondenter efterfrågar ett statligt kontrollerat API för samhällsbyggnadsprocessen. Denna digitala plattform skulle fungera som en gemensam knutpunkt för informationsutbyte och förebygga fragmentering av data mellan olika myndigheter och företag. En sådan plattform ses som

avgörande för att underlätta samarbete och förhindra skapandet av informationsstuprör.

Ett återkommande önskemål är kostnadsfri tillgång till information för att gynna såväl små som stora aktörer. Respondenterna understryker vikten av att modernisera tillgänglig information och presentera den på ett kostnadsfritt, modernt sätt. Behovet av välstrukturerade och tillgängliga data framhävs som en grundläggande förutsättning för att möjliggöra datadrivna beslut.

Många intervjuade önskar en gemensam, nationellt förvaltd databas som inkluderar leverantörsprodukter, klimatdata och annan relevant produktinformation. Denna efterfrågan på en nationell databas speglar behovet av en centraliserad plattform som kan stödja och samla data för hela sektorn.

Intervjupersonerna lyfter fram flera fördelar med en ytterligare digitaliserad samhällsbyggnadsprocess. Genom ökad kontroll, delaktighet och förutsägbarhet i processen strävar man efter att processen i högre grad ska styra utvecklingen snarare än individer. Standardiserade informationsstrukturer framhålls som en katalysator för synergieffekter, särskilt när det gäller att samköpa och samleverera material för att uppnå klimat- och kostnadseffektivitet.

Digitalisering förväntas också minska administration, öka kvalitet och förbättra riskhanteringen. Intervjupersonerna ser en potential för ökad konkurrens, minskade ledtider och kostnader samt förbättrad slutproduktkvalitet. Snabbare tillgång till och delning av relevant data, särskilt inom detaljplanering och bygglovsprocesser, framstår som en möjliggörare för dessa fördelar.

Utmaningar identifieras också, såsom risken för suboptimering om fokus läggs för mycket på begrepp snarare än på nyttan. Det understryks att digitaliseringen måste gå hand i hand med standardisering och öppenhet för att undvika problem med datakvalitet och övergången till automatiserade processer. En utmaningen är att se till att digitaliseringen verkligen går bortom att bara omvandla analoga processer till digitala format (digitisering). För att uppnå verklig digitalisering krävs en ökad inriktning på standardisering, samverkan och användarvänliga lösningar som kan skalas och anpassas över tid.

Kommunsektorn

Även de kommunala tjänstepersonerna framhåller standardisering av data som grundläggande för att driva digitala framsteg. De kommunala respondenterna reflekterar över divergens i uppfattningen om digitala verktyg och implementering av digitala tvillingar. Utmaningen ligger i att nå en konsensus

inom sektorn, där behovet av nationell samordning och en övergripande strategi framträder som avgörande.

När det gäller nyttoaspekterna av digital samhällsbyggnadsprocess poängterar respondenterna hastighet, kostnadseffektivitet och behovet av att bibehålla eller förstärka kvaliteten trots ökad snabbhet. Datadrivna beslutsprocesser betonas för att möjliggöra högre kvalitet och snabbare svar för medborgarna. De kommunala tjänstepersonerna framhåller vinster för invånare med en ytterligare digitalisering, men i jämförelse med intervjupersonerna i bygg- och fastighetsbranschen är de direkta nyttorna inte lika uppenbara inom denna sektor.

Nationella och kommunala förutsättningar diskuteras, med krav på ökade resurser och tydligare riktlinjer från staten. Utmaningar inkluderar bristande finansiering och kompetensgap mellan kommuner och staten.

Betydelsen av nationell standardisering av data lyfts fram, särskilt för aktörer som arbetar över flera kommuner. Implementeringsfrågor och behovet av säkerhetsperspektiv diskuteras, och flera respondenter uttrycker oro för förlust av direkt finansiering när direktivet om öppna data träder i kraft.

Kommunala tjänstepersoner understryker vikten av statligt stöd för effektivare digitalisering. Önskemål inkluderar tillhandahållande av kvalitetsdata och finansiellt stöd för lokal omställning. Brist på samordning och kommunikation mellan myndigheter och länsstyrelser anses vara hinder.

När det gäller den nationella geodataplattformen ser kommunerna potentiell nytta, särskilt för mindre kommuner utan egna resurser. Samtidigt noteras behovet av tydligare vägledning, samordning och färre plattformar för att optimera användbarheten. Viktiga datamängder för den nationella geodataplattformen identifieras, inklusive fastighetsdata, terrängdata och socioekonomisk information. Trots önskan om omfattande tillgänglighet framkommer bekymmer om kostnader och säkerhetsaspekter som behöver övervägas.

För- och nackdelar med lagrings- och arkivlösningar diskuteras, där en avvägning mellan kostnadsaspekter och säkerhetsrisker måste göras. Nationell standardisering ses som positivt för tillgänglighet och effektivitet, men utmaningar kring lagstiftning och sekretess behöver övervägas.

Sammanfattningsvis kräver en framgångsrik digitalisering av samhällsbyggnadsprocessen i Sveriges kommuner en enhetlig strategi, ökad samordning och resursförstärkning på både nationell och lokal nivå. Utmaningarna måste adresseras för att möjliggöra en smidig och effektiv övergång till en digital framtid inom sektorn.

Slutligen gällande båda sektorerna så betonas vikten av ett obrutet informationsflöde genom hela samhällsbyggnadsprocessen, från detaljplanering till byggande och förvaltning. Genom en digitaliserad process hoppas man minska fel, optimera resursanvändning och därigenom sänka kostnaderna för sektorn. Törsten efter nationellt överenskomna standarder är genomslående i båda grupperna av intervjupersoner. Vad man önskar standard för skiljer sig åt mellan intervjupersonerna och bör undersökas vidare. Övergripande strävar man efter en mer effektiv, transparent och hållbar samhällsbyggnadsprocess genom digitalisering. Med dessa insikter kan sektorerna förbereda sig för en framtid där digitaliseringen inte bara är en teknologisk omvandling utan en övergripande förändring av hur vårt samhälle byggs och förvaltas.

6 Frågeguider

6.1 Frågeguide bygg- och fastighetssektorn

1. Vad tror du behövs för att Sverige ska lyckas med digitaliseringen av samhällsbyggnadsprocessen? Vad behöver din bransch respektive företag för att lyckas?
2. Vilken är den största nyttan du/ditt företag eller bransch skulle få ha av en digital samhällsbyggnadsprocess?
3. Vilka frågor arbetar ni inom när det gäller digitalisering av samhällsbyggnadsprocessen (obruten digital samhällsbyggnadsprocess, datadrivna processer, automatiska beslut)?
4. Vad ser du behöver vara på plats nationellt för din bransch samt för ditt företag för att komma vidare i digitaliseringen? (arkivering, datadelning, öppna data, fastighetsgränser med bra kvalitet (eller känd kvalitet), effektivare digitala verktyg i byggprocessen, bättre återanvändning av data mellan design, konstruktion och förvaltning).
5. Hur viktigt är det för er att kommunens data/byggnadsinformation/BIM/arbetsplatsinformation blir nationellt standardiserade? Vilka värden av standardiseringen finns?

6. Vad skulle krävas för att öka datadelningen inom din bransch? (regeländringar, lagstöd, finansiering, vägledning, standardisering, informationshantering/säkerhet)
7. Vad kan de olika myndigheterna göra för att ge näringslivet möjlighet till effektivare digitalisering av samhällsbyggnadsprocessen? (myndigheterna förmåga att ställa om/omställning, samordning av olika initiativ, annat)
8. Ser ditt företag nytta med att kunna ta del av data via den nationella geodataplattformen?
9. Vilka datamängder är viktiga att de finns åtkomliga via den nationella geodataplattformen?
10. Vad skulle du bedöma värdet av: Bättre datakvalitet? Åtkomst till flera datamängder? Standardisering av data?
11. Inom vilka områden inom fråga 10 skulle ditt företag se det som intressant att kunna bidra till ökad finansiering för högre framdrift? Som exempel om intervjupersonen inte vet vad som skulle kunna avses: infrastrukturkomponenter, visningstjänster, e-tjänster, data med högre kvalitet, fler datamängder, standardiserad geodata
12. Har du ytterligare medskick till vad som skulle krävas för en enhetlig och obruten digital samhällsbyggnadsprocess?
13. Något ytterligare du önskar tillägga?

6.2 Frågeguide kommunsektorn

1. Vad tror du behövs för att Sveriges kommuner ska lyckas med digitaliseringen av samhällsbyggnadsprocessen? Vad behöver din kommun?
2. Vilken är den största nyttan er kommun skulle ha av en digital samhällsbyggnadsprocess? Nationellt?
3. Vilka frågor arbetar ni inom när det gäller digitalisering av samhällsbyggnadsprocessen (obruten digital samhällsbyggnadsprocess, datadrivna processer, automatiska beslut)?
4. Vad ser du behöver vara på plats nationellt samt för din kommun för att komma vidare i digitaliseringen? (arkivering, datadelning, öppna data, stöd för digitalisering av äldre detaljplaner, fastighetsgränser med bra kvalitet (eller känd kvalitet), effektiv

delning av detaljplaner mellan kommun och myndigheter i olika status i de olika delprocesserna, nationella lösningar (vilka?)

5. Hur viktigt är det för kommunen att data blir nationellt standardiserade? Vilka värden av standardiseringen finns i kommunen?
6. Vilket stöd behövs för att realisera delning av (kommunens) data i samhällsbyggnadsprocessen? (regeländringar, lagstöd, finansiering, vägledning, standardisering, informationshantering/säkerhet)
7. Vad kan de olika myndigheterna göra för att ge kommunerna möjlighet till effektivare digitalisering av samhällsbyggnadsprocessen? (myndigheterna förmåga att ställa om/omställning, samordning av olika initiativ, annat)
8. Ser kommunen nytta med att kunna dela data via den nationella geodataplattformen till aktörer i samhällsbyggnadsprocessen?
9. Vilka datamängder är viktiga att de finns åtkomliga via den nationella geodataplattformen?
10. Hur ser kommunen på en effektiv utbyggnad av handläggningsstöd, ärendehanteringsstöd för digitala processer? (Bra stöd är viktigt för att få till en datadriven process, nationella lösningar, samverkanslösningar?)
11. Vilka för- och nackdelar ser du på om lagrings- och arkivlösningar realiserar lokalt hos varje kommun, i samverkan mellan kommuner, av Inera alternativt av statliga myndigheter?
12. Har du ytterligare medskick till vad som skulle krävas för en enhetlig och obruten digital samhällsbyggnadsprocess?
13. Något ytterligare du önskar tillägga?